

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Ing. Marek Pícha

Praktická specifika oddlužení

Rigorózní práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. TOMÁŠ POHL

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 2. 12. 2017

Prohlašuji, že předloženou rigorózní práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu a že obsahuje 251.880 znaků včetně mezer.

Autor diplomové práce

V Krupce dne 2. 12. 2017

Děkuji panu JUDr. Tomáši Pohlovi, vedoucímu mé rigorózní práce za cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování.

Obsah

1.	ÚVOD	6
2.	Insolvenčního řízení v rovině teoretické	9
2.1	Předmět úpravy Insolvenčního zákona	9
2.2	Vynětí z osobní působnosti	10
2.3	Vymezení některých základních pojmů insolvenčního zákona	12
2.4	Zásady insolvenčního řízení	16
2.5	Aplikace občanského soudního řádu v insolvenčním řízení	17
2.6	Úpadek coby základní podmínkou pro aplikaci insolvenčního zákona ..	21
2.7	Způsoby řešení úpadku	24
2.8	Účastníci insolvenčního řízení	25
2.9	Procesní subjekty	26
2.9.1	Insolvenční soud	26
2.9.2	Insolvenční správce	28
2.9.2.1	Odvolání a zproštění insolvenčního správce	29
2.9.2.2	Ustanovení insolvenčního správce do funkce a odmítnutí funkce	31
2.9.2.3	Výjimky z rotačního systému	32
3.	Oddlužení	34
3.1	Základní charakteristika oddlužení	34
3.2	Aktivní legitimace k podání návrhu na povolení oddlužení	35
3.2.1	Dluhy z podnikání	40
3.2.2	Podání insolvenčního návrhu s návrhem na povolení oddlužení po 1. 7. 2017	41
3.2.3	Společné oddlužení manželů	43
3.2.3.1	Společného oddlužení manželů v režimu úpravy účinné do 31. 12. 2013	44

3.2.3.2	Společné oddlužení manželů v režimu úpravy účinné od 1. 1. 2014.....	45
3.2.3.3	Společné oddlužení manželů.....	46
3.3	Lhůta pro podání návrhu na povolení oddlužení	48
3.4	Oddlužení řešené formou plnění splátkového kalendáře.....	49
3.5	Oddlužení řešené formou zpeněžení majetkové podstaty	50
3.6	Nevyhovění podmínkám oddlužení a jeho důsledky.....	54
4.	Specifika oddlužení	56
4.1	Přihlášení pohledávky v průběhu řízení.....	56
4.2	Úmrtí jednoho z manželů dlužníků.....	62
4.3	Specifika společného oddlužení manželů	66
4.3.1	Přeměna společného oddlužení v konkurs.....	68
4.3.2	Úmrtí jednoho z manželů.....	69
4.4	Srážky z příjmů dlužníka v oddlužení podnikatelů.....	72
4.5	Nižší než zákonem stanovené splátky při splátkovém kalendáři	76
4.6	Osvobození dlužníka od placení zbytku dluhů	85
4.7	Náklady spojené s udržováním a správou majetkové podstaty při zpeněžení.....	99
4.8	Zneužívání institutu oddlužení.....	106
5.	Závěr.....	112
6.	Resumé	116

1. ÚVOD

Rigorózní práce na téma „Praktická specifika oddlužení“ je snahou autora o fundované a sofistikované proniknutí do problematiky oddlužení, které je součástí insolvenčního práva, jež samo nemá ostré hranice v zařazení do systému právních odvětví, avšak svým charakterem ho lze nejlépe zakotvit do občanského práva, zejména pak procesního. Tato práce je koncipována tak, aby nejen poskytla elementární a zásadní informace o podstatě insolvenčního řízení jako takového, ale též, aby poukázala na praktické příklady relativně marginálních situací, se kterými se v rámci oddlužení insolvenční správci a insolvenční soudy setkávají a jejichž řešení nejsou na první pohled zcela zřejmá. Autor se pozastavuje nad otázkami, které v souvislosti s takovými situacemi vznikají, a přináší na ně nejen odpovědi *de lege lata*, ale též *de lege ferenda*. Oddlužení je stále ještě považováno za institut, který byl vnesen do českého právního prostředí poměrně nedávno a samotné je upraveno v Zákonu č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) (dále též jen jako „Ins.Z.“). Zákon nabyl účinnosti dne 1. 1. 2008, následně byl několikrát novelizován, když ta poslední, jež byla provedena zákonem č. 64/2017 Sb., nabyla účinnosti dne 1. 7. 2017. Tato skutečnost měla i vliv na obsah práce, poněvadž se jednalo o novelu Ins.Z., kterou došlo k významným změnám v problematice oddlužení, ať už se jedná o přípustnost oddlužení, pokud jde o dlužníkovy dluhy z podnikání nebo o přenesení působnosti vedení a organizování přezkumných jednání z insolvenčních soudů na insolvenční správce. Jelikož k účinnosti předmětné novely došlo v průběhu zpracování práce, tak autor nabízí pohled na vybrané situace jak z hlediska právní úpravy účinné před novelizací, tak po novelizaci, pokud tedy byla autorem vybraná situace, resp. její řešení dotčeno novelizací.

Vedle konkursu a reorganizace je oddlužení poslední, nikoliv však méně důležitou, formou řešení úpadku dlužníka. Co znamená pojem úpadku, jak je definován Ins.Z. a co je podstatou insolvenčního řízení jako takového, tak o tom, ale i o dalších teoretických tématech s vazbou na jejich praktické konsekvence pojednávají úvodní kapitoly. V nich se autor zaměřuje na insolvenční řízení z teoretické roviny, přičemž takový teoretický základ je nezbytnou premisou pro zevrubnější a zároveň sofistikovanější proniknutí do problematiky oddlužení a leckdy i do na první pohled nezřetelných a komplikovaných situací či případů

s touto problematikou spjatých. V prvních kapitolách je možno se setkat s definováním insolvenčního řízení, jehož podstata nalezneme v samotném předmětu Ins.Z. Úvodní kapitoly dále rozvádí, jakých subjektů se úprava obsažená v Ins.Z. týká, na kterých základních zásadách a pojmech je insolvenční řízení postaveno, kdo je účastníky řízení se zaměřením na insolvenční soud a insolvenčního správce včetně toho, jak a kdy je insolvenční správce ustanovován do funkce, případně jak z ní může být odvolán či zproštěn nebo jaké jsou formy řešení úpadku včetně charakteristiky samotného pojmu úpadek. V rámci teoretického exkurzu do základů insolvenčního práva bude poprvé užito judikatury neboli na soudních rozhodnutích, která jsou pro všechna insolvenční řízení, jak vyjde v průběhu práce najevo, klíčová a kterými bude celá práce protkána, neboť na jejich základě jsou postavena řešení určitých otázek vplynuvších ze zákonem neupravených dílčích oblastí insolvenčního práva. Závěr teoretického exkurzu je zaměřen na samotné oddlužení, a to zejména na aktivní legitimaci podání návrhu na oddlužení, přípustnost oddlužení včetně pohledu na překážku řešení úpadku dlužníka oddlužením v podobě jeho dluhů z podnikání, dále na společné oddlužení manželů či charakteristiky obou forem oddlužení – plněním splátkového kalendáře a zpeněžením majetkové podstaty.

Teoretický podklad z úvodních kapitol poslouží k pochopení další části věnované případům z praxe, které souvisejí s problematikou oddlužení. Konkrétní situace vyskytující se v oddlužení jsou podrobeny hlubší analýze, a to nejen pohledem faktickým, ale též právním, a to jak *de lege lata*, tak *de lege ferenda*. Praktická část je cílena na témata spojená s insolvenční praxí, přičemž autor se zaměřuje například na to, zda-li je věřitel oprávněn přihlásit pohledávku v průběhu již schváleného oddlužení, resp. za jakých podmínek je možno přihlásit takovou pohledávku a zároveň jaký je její právní osud v rámci jejího zařazení do již běžícího oddlužení; dále jak je řešeno oddlužení v případě úmrtí jednoho z manželů dlužníků, jimž bylo schváleno společné oddlužení manželů; jakým způsobem jsou prováděny srážky z příjmů dlužníka, pakliže dlužník disponuje příjmy ze své podnikatelské činnosti; na problematiku nižších než zákonem stanovených splátek včetně podmínek jejich schválení; nebo též na charakter osvobození dlužníka od placení zbytku svých dluhů, za jehož účelem je oddlužení vedeno; či jakým způsobem dochází v praxi ke zneužívání institutu oddlužení ze strany samotných dlužníků.

Poslední kapitolou je závěr, v němž jsou shrnuty hlavní body práce, včetně hodnotově interpretačních výsledků zkoumání problematiky institutu oddlužení. Na samý závěr je k dispozici seznam literatury, jenž poskytl základ jak pro teoretickou, tak i praktickou část práce.

2. Insolvenčního řízení v rovině teoretické

Z důvodu pochopení zevrubnější analýzy samotného tématu rigorózní práce je nezbytné se nejprve podívat na insolvenční řízení v obecné teoretické rovině. Nejprve bude přiblížena základní charakteristika insolvenčního řízení, jež je společná pro všechny formy řešení úpadku. V této části bychom mimo jiné měli zjistit, co je předmětem Ins.Z., a tím tedy insolvenčního řízení samotného, následně pochopit základní pojmy, které provází všechna insolvenční řízení či v neposlední řadě si přiblížit, na jakých zásadách stojí insolvenční řízení. Poté bude zaměřeno na oddlužení coby jedné z forem řešení dlužníkovy úpadku. Po absolvování teoretického exkurzu nebude již nic bránit k tomu, aby bylo přikročeno k problematice oddlužení a k následnému meritů této práce, tj. k specifikům a jevům vyskytujícím se v konkrétních a reálných případech, jejichž řešení není výslovně upraveno Ins.Z., nýbrž vychází z praxe soudů a insolvenčních správců.

2.1 Předmět úpravy Insolvenčního zákona

Insolvenční zákon v úvodním ustanovení vymezuje předmět úpravy, tj. okruh společenských vztahů, na které dopadá. Kromě úpadku, a to jak právnických osob, tak i fyzických, jím lze po vzoru zahraničních úprav nově řešit i hrozící úpadek dlužníka tak, aby byly uspořádány jeho majetkové vztahy k osobám dotčeným těmito krizovými jevy, především k jeho věřitelům.¹ Takto definovaného účelu zákona lze vedle konkursu dosáhnout také prostřednictvím zavedených institutů reorganizace a oddlužení. Oddlužením dlužníka (§ 1 písm. b) Ins.Z.) je deklarována možnost poskytnout čestnému a poctivému dlužníkovi, který splnil základní podmínky definované insolvenčním zákonem, šanci vyjít z procesu insolvenčního řízení oddlužen.

¹ KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; DADAM, Alexandr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. s.5.

Kýženým cílem insolvenčního řízení by mělo být co nejvyšší, ale zásadně (na rozdíl např. od exekuce nebo likvidace) poměrné uspokojení dlužnickových věřitelů.²

2.2 Vynětí z osobní působnosti

Podle zásady teritoriality stát prostřednictvím Ins.Z. vykonává svou působnost nad všemi osobami, fyzickými i právnickými nacházejícími se na jeho území.³ Exempce tedy vynětí z osobní působnosti je upravena v § 6 Ins.Z., ke které insolvenční soud přihlíží z úřední povinnosti, když nemožnost aplikace Ins.Z. působí vůči některým osobám absolutně (§ 6 odst. 1 Ins.Z.), zatímco u dalších osob je vyloučení z působnosti Ins.Z. omezeno časově (§ 6 odst. 2 Ins.Z.). Jako absolutní výjimky jsou taxativně vymezeny následující okruhy osob, a to

„a) stát

b) územní samosprávný celek (to však neznamená, že by insolvenčním řízením nebylo možno postihnout majetek, který územně samosprávné celky, např. kraje, svěřily do správy svých příspěvkových organizací např. nemocnic: „v takovém případě se na takový majetek pro účely konkursu pohlíží jako na majetek příspěvkové organizace kraje“⁴),

c) Česká národní banka,

d) Všeobecná zdravotní pojišťovna,

e) Fond pojištění vkladů,

f) Garanční fond obchodníků s cennými papíry,

g) veřejná vysoká škola,

² *Praktický průvodce insolvenčním řízením* [online]. Praha: Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., ©2014. Dostupné z: <http://www.dashofer.cz/>

³ KOTOUČOVÁ, Jiřina a kolektiv. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 2008. s. 176.

⁴ KOTOUČOVÁ, Jiřina a kolektiv. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 2008. s. 177.

h) právnická osoba, jejíž veškeré dluhy v době před zahájením insolvenčního řízení převzal nebo se za ně zaručil stát, popř. některý vyšší územní samosprávný celek, tzn. kraj (nikoli obec, jež je základním územně samosprávním celkem⁵).“

„Zařazením subjektů označených pod písm. a) až h) mezi subjekty, jež jsou vyňaty z působnosti Ins.Z., je akceptován právní stav založený zvláštními právními předpisy upravujícími specifické majetkové postavení a funkce těchto zákonem zřízených subjektů (čl. 98 Ústavy a zák. č. 6/1993 Sb., o České národní bance; dále § 3 zák. č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky; § 41 a násl. zák. č. 21/1992 Sb., o bankách.; § 128 a násl. zák. č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu a § 101 odst. 6 zák. č. 111/1998 Sb., o vysokých školách).“⁶

„Od úpravy, která vylučuje osobní působnost Ins.Z. pro určité osoby, jejichž veškerý majetek nepodléhá režimu Ins.Z., je nutno odlišit úpravu obsaženou v § 208 Ins.Z., podle níž do majetkové podstaty nenáleží určitý majetek pro své účelové určení. Jde např. o rezervy finančních prostředků určených k vypořádání důlních škod, které jsou podnikatelé provozující hornickou činnost povinni vytvářet podle § 37a zák. č. 44/1988 Sb., o ochraně využití nerostného bohatství.“⁷

Ve svém § 6 odst. 2 Ins.Z. stanoví časově omezené výjimky z působnosti Ins.Z., jež použít, pokud jde o následující taxativně určený okruh osob, a to:

„a) finanční instituci, po dobu, po kterou je nositelem licence nebo povolení podle zvláštních právních předpisů, upravujících její činnost

b) zdravotní pojišťovnu zřízenou podle zvláštního právního předpisu (zák. č. 280/1992 Sb., o rezortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách), po dobu, po kterou je nositelem povolení k provádění veřejného zdravotního pojištění

⁵ § 6 odst. 1 Zákona č. 182/2006 Sb.

⁶ *Praktický průvodce insolvenčním řízením* [online]. Praha: Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., ©2014. Dostupné z: <http://www.dashofer.cz/>

⁷ *Praktický průvodce insolvenčním řízením* [online]. Praha: Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., ©2014. Dostupné z: <http://www.dashofer.cz/>

c) politickou stranu nebo politické hnutí v době vyhlášených voleb podle zvláštního právního předpisu⁸.“

Pokud jde o výjimku v podobě politické strany nebo politického hnutí v době vyhlášených voleb, tak tuto konstrukci obsahoval i zákon předcházející Ins.Z., a to Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen jako „ZKV“). V případě voleb např. do Parlamentu České republiky, jež jsou prezidentem vyhlašovány nejpozději 90 dnů před jejich konáním, se za den vyhlášení voleb považuje den, kdy byla rozeslána částka Sbírký zákonů, v níž bylo rozhodnutí o vyhlášení voleb do Parlamentu České republiky uveřejněno.⁹ Účelem tohoto ustanovení je umožnit politické straně či hnutí zúčastnit se voleb a v případě úspěchu získat finanční prostředky, jakými jsou např. nárok na státní příspěvek a příspěvek na mandát dle § 20 zák. č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích, čímž by překonaly úpadek. Tato úprava však nevyklučuje aplikaci Ins.Z. v případě, kdy politická strana či hnutí o ochranu před věřiteli v době vyhlášených voleb nestojí a naopak v této době podají sami insolvenční návrh nebo přistoupí do řízení zahájených k návrhu jejich věřitelů.

2.3 Vymezení některých základních pojmů insolvenčního zákona

Definici základních pojmů využívané v řadě ustanovení Ins.Z., lze nalézt v § 2 Ins.Z. Za účelem správného pochopení problematiky nejen oddlužení, ale i insolvenčního řízení v obecné rovině, je třeba si určité pojmy blíže přiblížit.

- insolvenčním soudem soud, jímž je nejen soud, před nímž probíhá insolvenční řízení, tedy krajský soud jako soud prvního stupně, ale jak je výslovně vyjádřeno s účinností od 1. 1. 2014 i soud, který rozhoduje o opravném prostředku v insolvenčním řízení, tj. odvolací soud;
- insolvenčním řízením se rozumí soudní řízení, jehož předmětem je dlužníkův úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení;

⁸ § 6 odst. 2 Zákona č. 182/2006 Sb.

⁹ § 1 Zákona č. 247/1995 Sb.

- incidenčním sporem jsou spory vyvolané insolvenčním řízením, o kterých tak stanoví Ins.Z., projednávané v rámci insolvenčního řízení. Zavedením tohoto v soudní praxi a právní teorii již obvyklého pojmu je zdůrazněna okolnost, že tyto spory jsou projednávány insolvenčním soudem v rámci a nikoli vně insolvenčního řízení;
- insolvenčním návrhem je u insolvenčního soudu podaný návrh na zahájení insolvenčního řízení;
- majetkovou podstatou je chápán majetek určený k uspokojení dlužníkových věřitelů;
- zajištěným věřitelem věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to jen zástavním nebo zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva (např. vlastnického práva či práva spojeného s členstvím v bytovém družstvu) nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy. Aby se pro účely konkrétního insolvenčního řízení jednalo o zajištěného věřitele, tak je nezbytné, aby tento věřitel měl svou pohledávku zajištěnou právě majetkem ve vlastnictví dlužníka, k němuž se dané insolvenční řízení vztahuje a do kterého se věřitel se svou zajištěnou pohledávkou přihlašuje. Pro ilustraci je možno se podívat na insolvenční řízení, které je vedeno Krajským soudem v Plzni pod sp.zn. KSPL 29 INS 3787/2013, jehož předmětem je řešení úpadku dlužnice, a to oddlužením formou splátkového kalendáře. Do tohoto řízení se ve stanovené lhůtě přihlásil věřitel č. 3. Věřitel svou přihláškou nárokoval pohledávku za dlužnicí, přičemž tuto pohledávku přihlásil jako zajištěnou, když předmětem zajištění byly věci nemovité nacházející se na LV č. 598 pro katastrální území Tašovice. Lustrací katastru nemovitostí a daného listu vlastnictví je však možno zjistit, že předmětné věci nemovité nejsou či přesněji v době podání přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení nebyly ve vlastnictví dlužnice, leč ve vlastnictví třetí osoby. I když věřitel disponuje ke své pohledávce zajišťovacím instrumentem, tak pro účely daného insolvenčního řízení se jedná o pohledávku nezajištěnou, neboť v insolvenčním řízení zásadně nelze zpeněžit majetek ve vlastnictví třetí osoby. Tyto závěry vyplývají i z usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 8. 8. 2013 č.j. KSPL 29 INS 3787/2013 – B – 2¹⁰, z něhož se podává, že věřitel č. 3 byl s celou

¹⁰ usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 8. 8. 2013, č.j. KSPL 29 INS 3787/2013 – B – 2

svou přihlášenou a zjištěnou pohledávkou zařazen do splátkového kalendáře, kterým se ve smyslu § 398 odst. 2 Ins.Z. uspokojují pouze nezajištění věřitelé;

- osobou s dispozičními oprávněními je ta osoba, které v průběhu insolvenčního řízení přísluší právo nakládat s majetkovou podstatou ohledně všech oprávnění, ze kterých se skládá. Co se rozumí nakládáním s majetkovou podstatou, rozvíjí § 228 Ins.Z., podle kterého se jedná o:

- a) právní úkony, které se týkají majetku náležejícího do majetkové podstaty,
- b) výkon práv a povinností akcionáře ohledně akcií zahrnutých do majetkové podstaty, včetně práva hlasovat na valné hromadě akciové společnosti,
- c) výkon práv a povinností společníka jiné obchodní společnosti spojených s obchodním podílem dlužníka zahrnutým do majetkové podstaty, včetně práva hlasovat na valné hromadě obchodní společnosti,
- d) výkon členských práv a povinností člena družstva,
- e) rozhodování o výrobních, provozních a obchodních záležitostech podniku v majetkové podstatě, včetně úvěrového financování a jiných úkonů potřebných k zajištění financování podniku,
- f) výkon práv a povinností zaměstnavatele ohledně zaměstnanců dlužníka,
- g) výkon průmyslových práv,
- h) rozhodování o obchodním tajemství a jiné povinnosti mlčenlivosti,
- i) plnění povinností podle předpisů o daních, poplatcích a clech, jakož i podle předpisů o sociálním zabezpečení a veřejném zdravotním pojištění,
- j) vedení účetnictví,
- k) plnění evidenčních povinností,
- l) výkon dalších práv a povinností, jestliže se týkají majetkové podstaty.

Ins.Z. upravuje, kdo je v závislosti na průběhu řízení ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními, případně komu náleží právo nakládat s majetkovou podstatou ohledně části těchto oprávnění nebo pouze ohledně některých z nich. Podle § 229 odst. 3 Ins.Z. nestanoví-li tento zákon jinak, je ve vztahu k majetkové podstatě osobou s dispozičními oprávněními

- a) dlužník v době do rozhodnutí o úpadku,

- b) dlužník v době od rozhodnutí o úpadku do rozhodnutí o způsobu řešení úpadku,
- c) insolvenční správce v době od prohlášení konkursu,
- d) dlužník v době od povolení reorganizace,
- e) dlužník v době od povolení oddlužení;
 - přihláškou pohledávky procesní úkon, kterým věřitel uplatňuje uspokojení svých práv v insolvenčním řízení;
 - insolvenčním rejstříkem informační systém, který obsahuje údaje podle Ins.Z. V insolvenčním rejstříku, který spravuje Ministerstvo spravedlnosti, je elektronicky veden spis každého insolvenčního řízení, resp. základní dokumenty každého spisu. Insolvenční rejstřík je rozdělen na 5 oddělení, a to: oddělení A – dokumenty vydané od zahájení insolvenčního řízení do rozhodnutí o úpadku; oddělení B – dokumenty vydané po rozhodnutí o úpadku až do skončení insolvenčního řízení; oddělení C – incidenční spory; oddělení D – ostatní; oddělení P – přihlášky (bez jejich příloh). Každé oddělení obsahuje mimo jiné i kolonku „datum právní moci“, která se váže ke každému dokumentu, který právní moci nabývá. V této souvislosti by podle autora bylo vhodné a účelné, aby v insolvenčním rejstříku byla zavedena i kolonka s údajem o datu vyznačení právní moci, neboť není občasným jevem, že např. vyznačení právní moci usnesení o vydání výtěžku ze zpeněžení věřitelům nastává až několik týdnů poté, co předmětné usnesení skutečně nabylo právní moci. Jelikož insolvenční správce může výtěžek ze zpeněžení vyplatit věřitelům až po takovémto vyznačení právní moci, stává se nezdárcí, že dotčení věřitelé vytýkají insolvenčnímu správci, že jim včas nevydal výtěžek ze zpeněžení, a to i přesto, že usnesení o vydání výtěžku ze zpeněžení již muselo nabýt právní moci. V takovém případě opožděných úhrad ve prospěch dotčených věřitelů je na vině soud, nikoliv insolvenční správce;
 - společným zájmem věřitelů se rozumí zájem nadřazený jednotlivým zájmům věřitelů, je-li jeho cílem, aby zvolený způsob řešení úpadku byl pro ně spravedlivý a výnosnější než ostatní způsoby řešení úpadku; přičemž tím není dotčeno zákonem zaručené zvláštní postavení některých věřitelů (kupř. § 36 odst. 1 Ins.Z. nebo § 60 odst. 1 Ins.Z. insolvenčnímu správci a členům věřitelského výboru výslovně ukládá, aby při výkonu funkce upřednostnili společný zájem věřitelů před zájmy vlastními nebo i před zájmy jiných osob a obdobně je např. insolvenční soud podle § 54 odst. 1 Ins.Z. oprávněn zrušit usnesení schůze

věřitelů, jen odporuje-li společnému zájmu věřitelů); dlužno však podotknout, že definice je nejednoznačná, jelikož je kombinací subjektivního přesvědčení věřitelů s neurčitými právními pojmy (např. pojmem „spravedlivý”);

- finanční institucí banka, spořitelni a úvěrní družstvo, obchodník s cennými papíry, který je investičním podnikem podle čl. 4 odstavce 1 bodu 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky (dále jen "obchodník s cennými papíry"), pojišťovna a zajišťovna, a za dále stanovených podmínek tohoto zákona i některé další osoby.

2.4 Zásady insolvenčního řízení

Insolvenční zákon nabízí komplexní úpravu českého úpadkového práva, které obdobně jako jiné kodexy jsou postaveny na vlastních zásadách. Ty jsou vymezeny v § 5 Ins.Z. a nabízí návod pro výklad dalších ustanovení Ins.Z. Do těchto zásady patří:

- a) princip rychlosti a hospodárnosti řízení,
- b) zásada spravedlivosti řízení nebo-li zákaz nespravedlivého poškozování či nedovoleného zvýhodňování účastníků řízení,
- c) princip co nejvyššího uspokojení věřitelů,
- d) zásada rovných (rovnocenných) možností věřitelů, jež je vyjádřena i v čl. 96 odst. 1 Ústavy, přičemž ji nelze chápat absolutně. Tato zásada platí pouze pro věřitele, kteří mají podle Ins.Z. stejné nebo obdobné postavení. Zároveň ji nelze chápat ani izolovaně, poněvadž zároveň platí
- e) zásada zachování práv věřitelů nabytých v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení, kdy typickým příkladem je zachování a realizace zajišťovacích práv věřitelů,
- f) zákaz uspokojení věřitelů mimo insolvenční řízení, když bez této zásady by nedošlo k naplnění cíle insolvenčního řízení, a to uspořádat majetkové vztahy dlužníka ke všem jeho věřitelům; přičemž tam, kde to zákon dovoluje, může být věřitel uspokojen i mimo insolvenční řízení dlužníkovým ručitelem nebo solidárním spoludlužníkem.

2.5 Aplikace občanského soudního řádu v insolvenčním řízení

Aplikaci občanského soudního řádu v insolvenčním řízení upravuje § 7 Ins.Z. a lze ji rozdělit na tři druhy aplikace, a to:

a) přiměřená aplikace

Insolvenční řízení je zvláštním druhem civilního řízení, jež vykazuje řadu zvláštních rysů a specifík. Proto se podle Ins.Z. pro insolvenční řízení, a v jeho rámci i pro incidenční spory, použijí ustanovení zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen jako „OSŘ“) týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen jako „ZZŘS“), pouze přiměřeně, a to například v těchto procesních záležitostech:

1) Rozhodování o nákladech řízení

Ins.Z. vyjma ustanovení § 130 odst. 5 neupravuje postup insolvenčního soudu při rozhodování o nákladech řízení v případě, kdy je insolvenční návrh zamítnut, odmítnut nebo kdy je insolvenční řízení zastaveno pro zpětvzetí návrhu. Proto je podle názoru Vrchního soudu v Praze vyjádřeného v usnesení sp. zn. MSPH 89 INS 2788/2008, 2 VSPH 197/2008-A ze dne 3. 12. 2008 v takových případech třeba přiměřeně použít příslušná ustanovení OSŘ, např. § 142 či § 146¹¹. Pokud však jde o rozhodnutí, jímž se končí insolvenční řízení, jehož účastníkem byl pouze dlužník (např. rozhodnutí o odmítnutí insolvenčního návrhu anebo o zastavení řízení vedeného pouze k návrhu dlužníka), rozhodnutí o náhradě nákladů řízení samozřejmě nemá žádné opodstatnění. V případě rozhodnutí o úpadku dlužníka pak, jak plyne z usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. MSPH 78 INS 5200/2009, 2 VSPH 830/2010-A ze dne 30. 12. 2010, je třeba přiměřeně použít § 151 odst. 1 OSŘ, z něhož plyne, že soud rozhoduje o povinnosti k náhradě nákladů řízení v rozhodnutí, jímž se řízení u něho končí¹². Protože rozhodnutí o úpadku není takovým rozhodnutím, není žádný důvod, aby v něm insolvenční soud rozhodoval o náhradě nákladů řízení.

¹¹ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 12. 2008, sp. zn. MSPH 89 INS 2788/2008, 2 VSPH 197/2008-A

¹² usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 12. 2010, sp. zn. MSPH 78 INS 5200/2009, 2 VSPH 830/2010-A

2) Náležitosti rozhodnutí insolvenčního soudu

Z ustálené judikatury plyne, že ve smyslu § 7 Ins.Z. usnesení vydaná soudem v insolvenčním řízení musí odpovídat požadavkům vymezeným v příslušných ustanoveních OSŘ, a to jak co do záhlaví písemného vyhotovení těchto rozhodnutí, tak co do řádné formulace výroku rozhodnutí a jeho odůvodnění (viz zejména § 155, § 157, § 158 a § 169 OSŘ). Z toho plyne, že nejen všechna tzv. statusová rozhodnutí insolvenčního soudu, kterými je usnesením rozhodováno ve věci samé (jejichž příkladný výčet je uveden v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 NSČR 30/2010 ze dne 20. 1. 2011, uveřejněném pod č. 96/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek¹³), ale v zásadě všechna ostatní usnesení, proti nimž je přípustné odvolání (včetně kupř. rozhodnutí o povinnosti k zaplacení zálohy na náklady insolvenčního řízení), musejí být vždy odůvodněna, a to způsobem uvedeným v § 157 odst. 2 OSŘ (ve spojení s § 167 odst. 2 téhož zákona). K tomu např. také na usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. KSUL 69 INS 3755/2008, 1 VSPH 277/2008, 24/2009-A, ze dne 21. 1. 2009¹⁴, v němž soud vyslovil, že rozhodnutí o úpadku dlužníka vydané na základě insolvenčního návrhu jeho věřitele musí být insolvenčním soudem vždy řádně odůvodněno, a to i v případech, kdy dlužník insolvenčnímu návrhu neodporoval. Užití § 169 odst. 2 OSŘ, dle něhož kromě jiných nemusí obsahovat odůvodnění ani usnesení, jemuž nikdo neodporoval, zde nepřichází v úvahu, ale naopak je nutno přiměřeně aplikovat § 157 odst. 2 OSŘ a rozhodnutí o úpadku odůvodnit tak, že v něm insolvenční soud uvede čeho se navrhuující věřitel domáhal a z jakých důvodů, jak se ve věci vyjádřil dlužník, stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány (osvědčeny) a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce.

3) Posuzování podmíněných procesních úkonů

Vrchní soud v Praze v usnesení sp. zn. KSCB 27 INS 1466/2008, 1 VSPH 385/2009-B ze dne 24. 9. 2009¹⁵ konstatoval, že na posouzení procesního úkonu,

¹³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 29 NSČR 30/2010

¹⁴ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 1. 2009, sp. zn. KSUL 69 INS 3755/2008, 1 VSPH 277/2008, 24/2009-A

¹⁵ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 9. 2009, sp. zn. KSCB 27 INS 1466/2008, 1 VSPH 385/2009-B

jímž insolvenční správce podmíněně uznal pohledávku věřitele, se vzhledem k ustanovení § 7 Ins.Z. přiměřeně užije úprava v § 41a odst. 2 OSŘ, která stanoví zásadu, že úkonu účastníka, který je vázán na splnění podmínky, se nepřihlíží. Procesní úkon, kterým je uznání (taktéž i popření) pohledávky, proto nemůže být učiněn podmíněně. Kdyby účastník vázal svůj procesní úkon na splnění podmínky, nemůže to mít žádné procesní následky. Jen tehdy, kdyby od projevené podmíněnosti procesního úkonu účastník ustoupil, lze k němu v občanském soudním řízení (zde v insolvenčním řízení) přihlídnout. K podmíněnému uznání pohledávky insolvenčním správcem tudíž nelze přihlídnout, jestliže od projevené podmíněnosti procesního úkonu insolvenční správce neustoupil. Důsledkem toho je, že pohledávka uznána nebyla.

4) Ztráta způsobilosti být účastníkem řízení

Vrchní soud v Praze v usnesení sp. zn. MSPH 95 INS 9162/2009, 2 VSPH 274/2010-A ze dne 15. 6. 2010¹⁶, konstatoval, že v případě ztráty způsobilosti (úmrtí osoby fyzické či zániku osoby právnické) některého z účastníků insolvenčního řízení být účastníkem řízení před vydáním rozhodnutí o úpadku třeba postupovat podle § 107 OSŘ. Z toho, že schopnost plnit splatné závazky, stejně jako úvaha o tom, zda dlužník je či není předlužen, jsou závislé na úplném zhodnocení jeho majetkových poměrů, přičemž skutečnost, že na právního nástupce přešla majetková práva a závazky zaniklého (v případě fyzické osoby zemřelého) subjektu, o jeho majetkových poměrech nic nevypovídá, odvolací soud dovodil, že povaha věci v případě zániku (úmrtí) dlužníka před vydáním rozhodnutí o úpadku neumožňuje pokračovat v insolvenčním řízení. Vrchní soud v Praze v usnesení sp. zn. KSPH 41 INS 14739/2010, 3 VSPH 574/2011-B ze dne 9. 9. 2011¹⁷, vysvětlil, že tak jak povaha insolvenčního řízení vylučuje, aby bylo v insolvenčním řízení zemřelého dlužníka pokračováno s jeho univerzálním právním nástupcem – dědicem dle § 107 OSŘ, je nutné, aby soud nejprve ze společného řízení (manželů) insolvenční věc dlužnice vyloučil k samostatnému řízení, a poté aby insolvenční řízení ve věci zemřelého dlužníka podle § 107 odst. 5 OSŘ zastavil. V insolvenčním řízení dlužnice bude možno pokračovat až poté,

¹⁶ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. MSPH 95 INS 9162/2009, 2 VSPH 274/2010-A

¹⁷ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 9. 2011, sp. zn. KSPH 41 INS 14739/2010, 3 VSPH 574/2011-B

co bude ukončeno dědické řízení jejího zemřelého manžela – dlužníka, v jehož rámci bude vypořádáno i společné jmění manželů, které úmrtím dlužníka zaniklo. Až výsledky tohoto dědického řízení určí stávající rozsah majetku dlužnice a jejích závazků. Tento případ však připadá pouze v úvahu pro řízení zahájena před 1. 1. 2014, neboť podle znění Ins.Z. účinného od 1. 1. 2014, mají manželé, kteří podali společný návrh na povolení oddlužení, po dobu trvání insolvenčního řízení o tomto návrhu a po dobu trvání účinků oddlužení postavení nerozlučných společníků a považují se za jednoho dlužníka, kdy úmrtí jednoho z nich nemá vliv na běžící insolvenční řízení.

b) Přímá aplikace

Tam, kde to Ins.Z. stanoví, je však třeba použít OSŘ přímo – jako např. při posuzování jednání za právnickou osobu (za stát a územně samosprávních celky) a zastoupení účastníků řízení (§ 20 odst. 1 Ins.Z.).

c) Vyloučení aplikace

Aplikace OSŘ je vyloučena:

1) obsahuje-li Ins.Z. speciální úpravu procesních postupů v insolvenčním řízení, např. u

- procesního nástupnictví podle § 18 Ins.Z.,

- doručování podle § 71 a násl. Ins.Z.,

- dokazování podle § 86 Ins.Z. – k tomu viz např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. KSPH 37 INS 4935/2008, 29 NSČR 30/2009-A ze dne 29. 4. 2010, uveřejněné pod č. 14/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, s právní větou: „Při projednání insolvenčního návrhu věřitele a rozhodnutí o tomto návrhu se dokazování skutečností potřebných k osvědčení dlužníkovy úpadku řídí vyšetřovací zásadou. Přiměřené uplatnění ustanovení OSŘ o koncentraci řízení je vyloučeno.“¹⁸,

- obsahových náležitostí insolvenčního návrhu dle § 103 Ins.Z. – k tomu viz např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. MSPH 76 INS 1833/2010, 29 NSČR

¹⁸ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. KSPH 37 INS 4935/2008, 29 NSČR 30/2009-A

23/2010-A ze dne 22. 9. 2011¹⁹, podle něhož obsahové náležitosti insolvenčního návrhu vymezuje ustanovení § 103 Ins.Z. a byť jen přiměřená aplikace ustanovení § 79 odst. 1 OSŘ je tudíž vyloučena.

2) jestliže Ins.Z. použití některého ustanovení OSŘ výslovně vylučuje, jako je tomu např. v následujících situacích

- § 92 odst. 1 a 2 OSŘ týkající se přistoupení a záměny účastníků,

- § 164, § 171 odst. 3 a § 243 OSŘ týkající se odkladu vykonatelnosti usnesení,

3) jestliže by uplatnění příslušného ustanovení OSŘ bylo v rozporu se zásadami, na kterých insolvenční řízení spočívá,

4) jde-li o ustanovení OSŘ týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce, ledaže na ně Ins.Z. odkazuje (viz § 7 část věty za středníkem) – k tomu Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. MSPH 96 INS 714/2009, 29 NSČR 50/2011-B ze dne 27. 6. 2013, uvedl: „Jakkoli nepřesným se jeví zjednodušené označování insolvenčního řízení (a předtím konkursu) coby „hromadné exekuce“, vystihuje i toto zhusta užívané spojení, že účinky práva úpadkového sistují (překonávají) účinky individuálního prosazování práva prostředky práva exekučního. Teoretická východiska jsou již mnoho let ustálena v tom, že mezery v úpadkové úpravě nelze nahrazovat přiměřenou aplikací práva exekučního, které je coby způsob individuálního prosazení práv dlužníkových věřitelů vybudováno na zcela jiných principech, než jsou ty, jimiž se řídí právo úpadkové”²⁰.

2.6 Úpadek coby základní podmínkou pro aplikaci insolvenčního zákona

Předmětem úpravy Ins.Z. je též úpadek či hrozící úpadek dlužníka. Ins.Z. rozlišuje dvě formy úpadku, a to platební neschopnost (§ 3 odst. 1 Ins.Z.) a předlužení (§ 3 odst. 3 Ins.Z.). Formy úpadku jak v podobě platební neschopnosti, tak předlužení zároveň spojuje obligatorní podmínka existence plurality věřitelů. I

¹⁹ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2011, sp. zn. MSPH 76 INS 1833/2010, 29 NSČR 23/2010-A

²⁰ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2013, sp. zn. MSPH 96 INS 714/2009, 29 NSČR 50/2011-B

přesto však neznamená, že je tato podmínka splněna, má-li dlužník více závazků. Pakliže má dlužník jen jednoho věřitele, lhotejno s kolika pohledávkami, není splněna podmínka plurality věřitelů – k tomu Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. KSHK 40 INS 2900/2008, 1 VSPH 165/2008-A ze dne 21. 11. 2008²¹. Ins.Z. výslovně v § 143 odst. 2 čelí umělému vytvoření dalšího věřitele účelovým postoupením některé z pohledávek (nebo její části) insolvenčního navrhovatele proti dlužníkovi v době šesti měsíců před podáním insolvenčního návrhu nebo po zahájení insolvenčního řízení. Insolvenční soud za této situace insolvenční návrh zamítne a věřiteli nezbude nic jiného, než domáhat se úhrady pohledávky v nalézacím nebo exekučním řízení, popř. opětovně zahájit insolvenční řízení, ale až po uplynutí šestiměsíční lhůty od postoupení pohledávky.²²

Další, tedy druhou a třetí obligatorní podmínkou platební neschopnosti je, že je dána existence peněžitých závazků s dobou splatnosti delší než 30 dnů, resp. takové peněžité závazky není dlužník pro nedostatek finančních prostředků schopen plnit s tím, že vyvratitelné právní domněnky platební neschopnosti jsou založeny v § 3 odst. 2 Ins.Z. Dle této úpravy dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže:

- „a) zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo
- b) své peněžité závazky neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo
- c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči němu výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo
- d) nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1 Ins.Z., kterou mu uložil insolvenční soud.“²³

Bude-li některá z těchto skutečností prokázána, je na samotném dlužníku, pakliže chce zabránit vydání rozhodnutí o jeho úpadku, aby prokázal opak neboli

²¹ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 2008, sp. zn. KSHK 40 INS 2900/2008, 1 VSPH 165/2008-A

²² KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; DADAM, Alexandr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. s. 5.

²³ § 3 odst. 2 Zákona č. 182/2006 Sb.

že neuhrazené závazky je schopen zaplatit - že disponuje prostředky, které mu takové plnění bez zbytečného odkladu umožňují.

Všechny tři obligatorní podmínky úpadku ve formě platební neschopnosti jsou podmínkami kumulativními a musí být tedy splněny všechny zároveň bez výjimky.²⁴

Novelou Ins.Z., která byla provedena zákonem č. 64/2017 s účinností od 1. 7. 2017, byl do Ins.Z. zaveden nový § 3, který řeší otázku platební neschopnosti u dlužníků, jenž jsou podnikatelé a vedou účetnictví. Podle tohoto nového § 3 Ins.Z. se má za to, že „ dlužník, který je podnikatelem a vede účetnictví, je schopen plnit své peněžité závazky, jestliže rozdíl mezi výší jeho splatných peněžitých závazků a výší jeho disponibilních prostředků (dále jen „mezera krytí“) stanovený ve výkazu stavu likvidity podle prováděcího právního předpisu představuje méně než desetinu výše jeho splatných peněžitých závazků, anebo pokud výhled vývoje likvidity sestavený podle prováděcího právního předpisu osvědčuje, že mezera krytí klesne v období, na které se výhled vývoje likvidity sestavuje, pod jednu desetinu výše jeho splatných peněžitých závazků. Výkaz stavu likvidity anebo výhled vývoje likvidity musí být sestavené v souladu s požadavky, které stanoví prováděcí právní předpis, auditorem, znalcem nebo osobou, která se zabývá ekonomickým poradenstvím v oblasti insolvencí a restrukturalizací a splňuje požadavky stanovené prováděcím právním předpisem.“²⁵

Druhou formou úpadku je tzv. předlužení, kdy o předlužení jde podle § 4 Ins.Z. tehdy, kdy „dlužník má více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Při stanovení hodnoty dlužníkovy majetku se přihlíží také k další správě jeho majetku, případně k dalšímu provozování jeho podniku, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo v provozu podniku pokračovat.“²⁶

Zatímco platební neschopnost se týká všech dlužníků, úpadek formou předlužení může nastat pouze u právnických osob a z fyzických osob podnikatelů. Fyzická osoba je podnikatelem, jestliže provozuje ohlášenou nebo

²⁴ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 1.vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. s. 195.

²⁵ § 3 odst. 3 Zákona č. 182/2006 Sb.

²⁶ § 3 odst. 4 Zákona č. 182/2006 Sb.

(státem povolenou) koncesovanou živnost podle živnostenského zákona, popř. podniká podle zvláštních předpisů (na základě jiného než živnostenského oprávnění) - např. lékař, lékárník, advokát, notář, soudní exekutor, makléř, nebo provozuje zemědělskou výrobu jako zemědělský podnikatel zapsaný do evidence místně příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle zákona o zemědělství.²⁷

Insolvenční zákon ve své úpravě však označuje za její předmět i tzv. hrozící úpadek, když definici tohoto pojmu lze nalézt v § 3 odst. 5 Ins.Z. „O hrozící úpadek jde tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.“²⁸ Takovou situací je tedy např. momentální ztráta likvidity, přechodný pokles prodeje dlužnickových produktů. Zároveň § 97 odst. 2 Ins.Z. deklaruje možnost dlužníka (nikoli jeho věřitelů) podat za této situace návrh na zahájení insolvenčního řízení, a řešit tak hrozící úpadek stejně jako úpadek již nastalý. Zavedení tohoto institutu posiluje ambice nové úpravy vedoucí ke včasnému a urychlenému řešení insolvenčních jevů.²⁹ Za účelem vyložení pojmu „podstatná část závazků“ bude nutno v každém posuzovaném případě individuálně. Judikaturou lze dovodit, že pojmovým znakem hrozícího úpadku je též pluralita věřitelů, přesto že není u jeho definice výslovně uvedena. K tomu např. Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. KSBR 37 INS 294/2008, 29 NSCR 1/2008-A ze dne 27. 1. 2010³⁰.

2.7 Způsoby řešení úpadku

Jakými způsoby lze řešit úpadek nebo hrozící úpadek nabízí § 4 odst. 1 Ins.Z.:

²⁷ KOTOUČOVÁ, Jiřina a kolektiv. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 2008. s. 175.

²⁸ § 3 odst. 5 Zákona č. 182/2006 Sb.

²⁹ *Praktický průvodce insolvenčním řízením* [online]. Praha: Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., ©2014. Dostupné z: <http://www.dashofer.cz/>

³⁰ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. KSBR 37 INS 294/2008, 29 NSCR 1/2008-A

- konkurs jako likvidační forma za situace, při níž se věřitelé uspokojí z výtěžku zpeněžení majetkové podstaty dlužníka;
- reorganizace určená pro podnikatele, přičemž jejím smyslem je zachovat provoz dlužníkovu podniku za postupného uspokojování pohledávek věřitelů;
- oddlužení určené pro právnickou osobu, která podle zákona není považována za podnikatele a současně nemá dluhy z podnikání, nebo pro fyzickou osobu, která nemá dluhy z podnikání., kdy dlužník při úspěšném završení oddlužení, v němž uhradil pohledávky nezajištěných věřitelů alespoň v minimálním zákonném rozsahu, může být zbaven povinnosti k placení zbytku jeho dluhů; oddlužení lze provést formou zpeněžení majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře
- zvláštní způsoby řešení úpadku, které Ins.Z. stanoví pro určité druhy případů (např. nepatrný konkurs pro „drobné dlužníky“) nebo pro určité subjekty tzv. speciální úpadek institucí poskytujících finanční služby (úvěrových institucí, pojišťoven a zajišťoven), jehož úpravu do českého práva implementuje komunitární směrnice ES (§ 367 až 388 Ins.Z.).³¹

2.8 Účastníci insolvenčního řízení

Pokud jde o účastníky insolvenčního řízení, tak těmi jsou podle § 94 odst. 2 OSŘ ti, které zákon za účastníky označuje. Ins.Z. za takové účastníky v insolvenčním řízení dle § 14 odst. 1 označuje

„a) dlužníka, a

b) věřitele, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku.“³²

Účastníkem rozumíme osobu, které procesní předpis přiznává práva a povinnosti v rámci civilního procesu bez ohledu na to, zda tato osoba je nositelem hmotných práv, které vymezuje předmět řízení. Vedlejší účastenství není v insolvenčním řízení, obdobně jako v exekuci, možné, když jde o institut sporného

³¹ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 1.vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 472 s.

³² § 14 odst. 1 Zákona č. 182/2006 Sb.

řízení. Z toho vyplývá, že vedlejší účastenství je naopak přípustné v incidenčních sporech.³³

2.9 Procesní subjekty

Procesní subjekty se vyskytují obligatorně v každém civilním řízení, a ne jinak je tomu i u insolvenčního řízení. Subjekty civilního procesu jsou nositeli procesních práv a povinností a svou činností právně ovlivňují proces.³⁴ Ins.Z. v § 9 označuje za procesní subjekty:

- „a) insolvenční soud,
- b) dlužníka,
- c) věřitele, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníku,
- d) insolvenčního správce, popřípadě další správce,
- e) státní zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení nebo do incidenčního sporu, a
- f) likvidátora dlužníka.“³⁵

2.9.1 Insolvenční soud

S insolvenčním soudem jsou spojeny dvě tradiční funkce, kterými v insolvenčním řízení disponuje, když podle § 10 Ins.Z.

- „a) vydává rozhodnutí, jejichž vydání Ins.Z. ukládá nebo předpokládá,
- b) průběžně vykonává dohled nad postupem a činností ostatních procesních subjektů a rozhoduje o záležitostech s tím souvisejících (dohlédací činnost).“³⁶

³³ KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; DADAM, Alexandr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 928 s.

³⁴ KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; DADAM, Alexandr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. s. 16.

³⁵ § 9 Zákona č. 182/2006 Sb.

³⁶ § 10 Zákona č. 182/2006 Sb.

Takovým příkladem dohlédací činnosti může být rozhodnutí o hlasovacím právu věřitelů (§ 51 Ins.Z.) nebo též nařízení ohledně prohlídky bytu, sídla, místa podnikání a jiných místností dlužníka a schránek v nich umístěných (§ 212 odst. 2 Ins.Z.).

Pokud jde o formu rozhodnutí, tak insolvenční zákon rozhoduje zásadně a vždy usnesením.

Pokud jde o doručování rozhodnutí insolvenčního soudu, tak soud postupuje jednak podle speciální úpravy doručování obsažené v § 71 až 80 Ins.Z. a jednak - v rozsahu neupraveném Ins.Z. – přiměřeně aplikuje OSŘ (viz § 7 Ins.Z.).

Soudní rozhodnutí (včetně předvolání, vyrozumění nebo jiných písemností insolvenčního soudu) se dle Ins.Z. zásadně doručují:

1) tzv. vyhláškou tj. zveřejněním v insolvenčním rejstříku („Vedle doručení vyhláškou nebo zveřejnění vyhláškou může dle § 72 Ins.Z. insolvenční soud písemnost nebo údaje zveřejnit i prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků anebo sítě nebo služby elektronických komunikací, je-li to účelné vzhledem k počtu účastníků a povaze věci.“³⁷);

2) zvláště tj. tradičním osobním způsobem doručení, nestanoví-li Ins.Z. jinak.

Zvláště se doručuje:

a) dlužníku,

a) insolvenčnímu správci, (k doručování insolvenčnímu správci podrobněji v části Seznam insolvenčních správců.),

b) věřitelskému výboru a také

c) osobám, o jejichž podání insolvenční soud rozhoduje,

d) osobám, které mají v insolvenčním řízení něco osobně vykonat,

e) státnímu zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení, a stanoví-li tak zvláštní předpis, také

f) orgánu, který vede obchodní nebo jiný rejstřík, v němž je dlužník zapsán.

³⁷ § 72 odst. 1 Zákona č. 182/2006 Sb.

V ustanovení § 12 Ins.Z. je možno nalézt obsazení insolvenčního soudu, když v prvním stupni jedná a rozhoduje jediný soudce tzv. samosoudce. Dále, pokud bychom uvažovali i o nadřazených soudech, tak u odvolacích soudů, tj. Vrchního soudu v Praze a v Olomouci je rozhodování v tříčlenném senátu, u dovolacího soudu, tj. Nejvyššího soudu se též rozhoduje v tříčlenném senátu, vyjma rozhodování ve velkém senátu kolegia Nejvyššího soudu, který musí být minimálně devítičlenný.³⁸ Rozvrh práce stanovuje, který senát nebo samosoudce projedná a rozhodne konkrétní právní věc. V § 12 odst. 2 a § 13 Ins.Z. zároveň připouští, že jménem insolvenčního soudu může jednat a rozhodovat i vyšší soudní úředník a asistent insolvenčního soudce. Pakliže by insolvenční návrh či incidenční spor projednal a rozhodl soudce určený v rozporu s rozvrhem práce neboli nesprávně obsazený insolvenční soud, jednalo by se o zmatečnost ve smyslu § 219a odst. 1 písm. a) OSŘ, a též o porušení ústavního principu vyjádřeného v čl. 38 odst. 1 větě první Listiny základních práv a svobod, podle něhož "nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci", což by zpravidla v konečném důsledku vedlo ke zrušení vydaného rozhodnutí.³⁹

2.9.2 Insolvenční správce

Dalším významným procesním subjektem je insolvenční správce, kterým může být veřejná obchodní společnost či samotná fyzická osoba, jenž splňuje zákonem stanovené podmínky, na základě kterých získá povolení. Mezi tyto podmínky patří u fyzických osob a ohlášených společníků veřejných obchodních společností plná způsobilost k právním úkonům (od 1. 1. 2014 jde o svéprávnost dle § 15 odst. 2 Zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále též jen jako „NOZ“); vysokoškolské vzdělání magisterského studijního programu získané nebo uznané v členském státě EU; složení zkoušky insolvenčního správce; bezúhonnost; tříletá odborná praxe v oblasti související s výkonem funkce insolvenčního správce, zejména v oblasti práva, ekonomie, daňového poradenství, účetnictví, auditu nebo řízení podniku; a uzavření smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce

³⁸ DAVID, Ludvík. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012.

³⁹ DAVID, Ludvík. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012.

insolvenčního správce podle Ins.Z. nebo s činností zaměstnanců insolvenčního správce při výkonu funkce pro celou dobu trvání této funkce.⁴⁰

Samotný insolvenční správce je ústřední postavou insolvenčního řízení, neboť jeho činnost má zásadní vliv na průběh řízení. Podle § 27 odst. 1 Ins.Z. je insolvenční správce ustanoven do funkce nejpozději v rozhodnutí o úpadku, předtím může být ustanoven jen jako předběžný správce. Dále krom „hlavního“ insolvenčního správce mohou být v insolvenčním řízení ustaveni do funkce, a to vzhledem k okolnostem vylučující existenci pouze hlavního správce, také další insolvenční správci - předběžný správce, zástupce insolvenčního správce (§ 33 Ins.Z.), zvláštní insolvenční správce (§ 35 Ins.Z.), oddělený insolvenční správce (§ 34 Ins.Z.), hostující insolvenční správce (§ 21 odst. 3 Ins.Z.).

2.9.2.1 Odvolání a zproštění insolvenčního správce

V § 31 Ins.Z. lze nalézt důvody odvolání insolvenčního správce z funkce. Jedná se o relevantní důvody, které nemají původ v porušení povinností insolvenčního správce či o odvolání insolvenčního správce, kterému zaniklo ze zákona právo vykonávat činnost insolvenčního správce nebo mu bylo právo pozastaveno podle zákona o insolvenčních správcích či mu bylo zrušeno povolení nebo kterému zaniklo jeho právo dočasně nebo příležitostně vykonávat činnost insolvenčního správce na základě rozhodnutí ministerstva spravedlnosti podle zákona o insolvenčních správcích.⁴¹ Dalším důvodem odvolání může být situace, kdy se věřitelé na schůzi věřitelů, která nejbližší následovala po přezkumném jednání, usnesli, že dosavadního správce za splnění podmínek odvolají a ustanoví nového. Takováto situace, jež je věřitelům umožněna za podmínek uvedených v § 29 Ins.Z., je jedním z nešvarů současného insolvenčního práva. Tento jev zvyšuje rivalitu mezi insolvenčními správci a akcentuje jakousi jejich dravost a urputnost

⁴⁰ KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; DADAM, Alexandr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 928 s.

⁴¹ KOTOUČOVÁ, Jiřina a kolektiv. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 2008. 1076 s.

při snaze si zajistit vyšší odměny. Je běžnou praxí, že jakmile se v insolvenčním řízení vyskytne hodnotnější majetek, je ustanovený insolvenční správce na první schůzi věřitelů následované po přezkumném jednání odvolán a na jeho místo je dosazován nový insolvenční správce předem domluven s největším věřitelem, který splňuje podmínky předmětného § 29 Ins.Z.

Zproštěn z funkce může být ten insolvenční správce, který neplní řádně své povinnosti (např. předkládat věřitelskému orgánu nebo soudu písemné zprávy o stavu řízení podle § 36 odst. 2 Ins.Z., sestavovat a doplňovat seznam přihlášených pohledávek podle § 189 odst. 2 věty první Ins.Z. apod.) nebo který nepostupuje při výkonu své funkce s odbornou péčí (např. nerespektování podmínek prodeje majetkové podstaty stanovené insolvenčním soudem podle § 289 odst. 1 Ins.Z.) anebo který závažně porušil důležitou povinnost, uloženou mu zákonem nebo soudem (např. nesplnil pokyn insolvenčního soudu v souvislosti se soupisem majetkové podstaty podle § 217 Ins.Z. apod.). Dlužno podotknout, že zproštění insolvenčního správce za výše zmíněné prohřešky je zcela krajní situací. Méně závažné nebo ojedinělé pochybení insolvenčního správce postihne insolvenční soud uložením pořádkové pokuty podle § 81 odst. 2 Ins.Z., kterou lze uložit i opakovaně do celkové částky až 200.000 Kč. Ke smyslu a funkci pořádkové pokuty ve vztahu k insolvenčnímu správci se vyjádřil Vrchní soud v Praze v usnesení sp. zn. KSUL 46 INS 4623/2009, 1 VSPH 678/2009-B ze dne 19. 4. 2010, tak, že tato sankce je procesním nástrojem insolvenčního soudu sloužícím k vynucení řádného výkonu funkce insolvenčního správce ve smyslu § 36 a § 37 Ins.Z., tj. především ke splnění jeho povinností vyplývajících ze zákona anebo uložených insolvenčním soudem při výkonu jeho dohlédací činnosti podle § 11 Ins.Z. Uložení pořádkové pokuty tak přichází v úvahu především v případě, kdy pochybení správce mohou ve svém důsledku ztížit další postup insolvenčního řízení či dosažení jeho účelu a k nápravě nevedla ani výzva soudu s pohrůzkou pořádkové pokuty, nebo kdy zjištěná závada v postupu správce již takový nežádoucí důsledek nastolila, a přitom nejde o pochybení natolik závažné či opakované, aby odůvodňovalo zproštění správce funkce podle § 32 Ins.Z. Výše uložené pokuty musí odpovídat rozsahu a závažnosti porušení povinností správce.

Skutečnost, že insolvenční správce porušil některou ze svých povinností, může být důvodem i ke snížení (moderaci) jeho odměny (viz § 38 odst. 3 Ins.Z.).⁴²

Ke zproštění dochází i v souvislosti s ukončením insolvenčního řízení, tj.:

- a) poté, co insolvenční správce splní povinnosti spojené se zrušením konkursu (viz § 313 odst. 3 Ins.Z.);
- b) současně s rozhodnutím o splnění oddlužení (viz § 413 Ins.Z.);
- c) po skončení reorganizace, resp. splnění reorganizačního plánu – byť se příslušné ustanovení § 364 odst. 3 Ins.Z. (viz část Splnění reorganizačního plánu) výslovně nezmiňuje o zproštění funkce insolvenčního správce po skončení reorganizace, nabízí se zde analogický postup podle věcně nejbližších ustanovení uvedených shora pod písm. a) a b).

2.9.2.2 Ustanovení insolvenčního správce do funkce a odmítnutí funkce

Do funkce ustanovuje insolvenčního správce insolvenční soud, když „výběr konkrétní osoby § 25 odst. 1 Ins.Z. svěřuje – kromě výjimky u tzv. předjednané reorganizace – předsedovi příslušného insolvenčního soudu. Pokud insolvenční soudce v konkrétním řízení dospěje k závěru, že je třeba ustanovit insolvenčního správce (popř. zástupce insolvenčního správce, odděleného, zvláštního nebo předběžného insolvenčního správce), požádá o určení konkrétní osoby předsedu svého soudu, který tak neprodleně učiní formou opatření. Takto určenou osobu pak insolvenční soud ve svém rozhodnutí (vydaném např. v rámci rozhodnutí o úpadku dle § 136 odst. 2 písm. b) IZ či v rámci rozhodnutí o předběžném opatření k zajištění rozsahu majetkové podstaty dle § 113 odst. 4 IZ) ustanoví do funkce.“⁴³

Platná právní úprava je založena na tzv. rotačním systému co do způsobu určení konkrétní osoby insolvenčního správce (§ 25 Ins.Z.), když podle tohoto ustanovení insolvenční soud ustanoví insolvenčním správcem tu osobu, kterou

⁴² usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 4. 2010, sp. zn. KSUL 46 INS 4623/2009, 1 VSPH 678/2009-B

⁴³ *Praktický průvodce insolvenčním řízením* [online]. Praha: Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., ©2014. Dostupné z: <http://www.dashofer.cz/>

předseda soudu určí podle pořadí určeného dnem zápisu jejího sídla nebo provozovny do příslušné části seznamu insolvenčních správců vedené:

- pro obvod krajského soudu, který je insolvenčním soudem dlužníka, je-li v době určení podán návrh na prohlášení konkursu nebo není-li v době určení podán návrh na jiný způsob řešení úpadku a není-li dlužník osobou podle § 3 odst. 2 Zákona č. 312/2006, o insolvenčních správcích (dále též jen jako „ZIS“)
- pro obvod krajského soudu, který je insolvenčním soudem dlužníka, je-li v době určení podán návrh na povolení oddlužení.

2.9.2.3 Výjimky z rotačního systému

Výše uvedený tzv. nominační systém při ustanovování správců, kdy byli jednotliví insolvenční správci ustanovováni na základě jmenovitého určení ze strany předsedy soudu, § 25 odst. 5 Ins.Z. možnost takového jmenování nabízí i nyní, avšak je možno ho aplikovat pouze výjimečně, a to pokud nebude možno ustanovit insolvenčního správce podle rotačního systému, a to např. nebude-li vzhledem k povaze insolvenčního řízení možné určit ze seznamu podle pořadí osobu, která vyhoví výjimečným nárokům kladeným na řízení nebo „je-li to nezbytné se zřetelem k dosavadnímu stavu insolvenčního řízení, k osobě dlužníka a k jeho majetkovým poměrům, jakož i k odborné způsobilosti insolvenčního správce, jeho dosavadní činnosti a k jeho zatížení.“⁴⁴ Povinností předsedy insolvenčního soudu je, aby v takovém případě v opatření tento postup odůvodnil. Na systému nominačním byla postavena dřívější právní úprava, což svádělo k pletichaření a jiným trestním deliktům, které vedly až k rozsáhlému soudnímu případu tzv. konkurzní mafie.

Tento rotační systém se nepoužije při ustanovování správců ani v případě určení osoby insolvenčního správce, který je hostujícím insolvenčním správcem či při výběru insolvenčního správce u dlužníků tvořících koncern. Pokud jde tzv. o „předjednanou“ reorganizaci, tak osobu insolvenčního správce neurčuje předseda

⁴⁴ § 25 odst. 5 Zákona č. 182/2006 Sb.

insolvenčního soudu, ale fakticky dlužník a jeho věřitelé. (viz § 148 odst. 2 Ins.Z.)

Rotační systém je aplikován v absolutní většině řízení, když byl zakotven v insolvenčním řízení za účelem, aby nedocházelo ke korupčnímu jednání v podobě „dosazování“ předjednaných a spřízněných správců. Současná právní úprava však nabízí prostor pro takové jednání. Do úpravy Ins.Z. bylo vloženo ustanovení § 25 odst. 5, podle kterého předseda soudu může ve výsledku „vzhledem k okolnostem“ ustanovit do funkce v konkrétním insolvenčním řízení jakéhokoliv správce, ale též Ins.Z. ve svém § 29 odst. 1 poskytuje věřitelům volné pole působnosti pro ustanovení správce, kdy dle § 25 Ins.Z. mohou odvolat a následně ustanovit nového. Tento úkon je možno provést pouze na schůzi věřitelů, která nejbližší následuje po přezkumném jednání. Usnesení o změně insolvenčního správce je přijato, jestliže pro ně hlasovala nejméně polovina všech věřitelů přihlášených ke dni předcházejícímu konání schůze věřitelů, počítaná podle výše jejich pohledávek, kteří mají právo hlasovat. Praxí je vysledováno, že určití konkrétní věřitelé vždy, pokud disponují kvorem pro přijetí usnesení, zpravidla odvolávají ustanovené správce a „dosazují“ si svého vždy stejného spřízněného insolvenčního správce. Ve souvislosti s takovým trendem v minulosti probíhal „boj“ zejména mezi určitými insolvenčními správci ustanovovanými dle § 29 odst. 1 Ins.Z. a Krajským soudem v Českých Budějovicích o to, když věřitelé odvolají ustanoveného správce podle § 29 odst. 1 Ins.Z. a ustanoví nového, tak zda-li takto nově zvolený správce má být přeskočen v rotačním systému či nikoliv. Praxe je zatím taková, že takto ustanovení insolvenční správci nejsou v rotačním systému přeskočeni a mají tak zpravidla větší přísun insolvenčních věcí oproti ostatním insolvenčním správcům.

3. Oddlužení

3.1 Základní charakteristika oddlužení

Už v předchozích kapitolách bylo uvedeno, že oddlužení představuje jednu z forem řešení úpadku dlužníka. Zatímco konkurs představuje tradiční univerzální způsob řešení úpadku dlužníků a reorganizace sanační způsob řešení úpadku podnikatelů, tak oddlužení má sanační charakter řešení úpadku či hrozícího úpadku, jenž může na rozdíl od reorganizace navrhnout výhradně sám dlužník. Oddlužení je pak upraveno v § 389 až § 418 Ins.Z.

Oddlužení je postaveno na omezeném rozsahu postiženého majetku dlužníka, jež odpovídá konkrétní formě oddlužení, tak předně v tom, že jsou-li věřitelé dlužníka v rámci oddlužení uspokojeni alespoň z 30 % jejich přihlášených a zjištěných pohledávek, případně nižší plnění, s nímž výslovně souhlasili, tak po řádném skončení oddlužení může být dlužník při splnění zákonných podmínek na základě rozhodnutí insolvenčního soudu osvobozen od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v jakém nebyly v jeho rámci uspokojeny, a je osvobozen i od placení pohledávek nepřihlášených a nebo ohledně nichž nastal následek, že se k nim v insolvenčním řízení nepřihlíží.⁴⁵ Oddlužení je poskytována druhá šance především pro dlužníky – fyzické osoby, které by jinak byli odsouzeni k celoživotnímu splácení svých dluhů. Je tak šancí pro dlužníky, aby mohli začít nový život, ale též pro věřitele, aby obdrželi v kratším časovém horizontu alespoň část svých pohledávek, než je celé dlouhodobě vymáhat s nejistým výsledkem.

Pakliže jsou splněné zákonné podmínky stanovené pro povolení oddlužení (viz dále), je zcela v režii insolvenčního soudu, zda-li tento způsob řešení úpadku povolí či nikoliv. Pokud jde o formy oddlužení, je v pravomoci věřitelů určit, jakým způsobem bude oddlužení provedeno. O způsobu provedení oddlužení rozhodují nezajištění věřitelé. Insolvenční soud je vázán výsledky hlasování o

⁴⁵ KOTOUČOVÁ, Jiřina a kolektiv. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 2008. s. 857.

způsobu oddlužení, a proto nezjistí-li dodatečně nepřipustnost oddlužení, schválí ho s tím, že bude provedeno formou, o níž věřitelé rozhodli. Následně v případě, kdy by se věřitelé na způsobu oddlužení neusnesli, rozhodne insolvenční soud o způsobu oddlužení.

3.2 Aktivní legitimace k podání návrhu na povolení oddlužení

Oprávnění navrhnout, aby jeho úpadek či hrozící úpadek byl řešen oddlužením, tj, aktivní legitimace náleží pouze dlužníkům, kteří:

- nedisponují nezajištěnými dluhy, které pocházejí z podnikání (u zajištěného dluhu není rozhodná jeho povaha, poněvadž i kdyby takový dluh pocházel z podnikatelské činnosti, tak zajištěný věřitel nemůže být dotčen ve svém právu na uspokojení ze zajištění v rámci oddlužení), ledaže by dotčení nezajištění věřitelé, o jejichž pohledávku jde, souhlasili s podrobením uspokojení svých pohledávek v rámci režimu oddlužení nebo pokud jde o pohledávku věřitele, jenž zůstala neuspokojenou po skončení insolvenčního řízení, v němž insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle § 308 odst. 1 písm. c) nebo d); a zároveň
- jsou právnickou osobou – nepodnikatelem, anebo
- fyzickou osobou (když podle stávající právní úpravy se připouští možnost oddlužení i pro fyzické osoby podnikatele, a to oproti úpravě účinné do 31. 12. 2013, kdy oddlužení pro takové osoby přípustné nebylo, přestože však následně v rámci schváleného a běžícího oddlužení již podnikat mohli).

Podle předešlé právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 bylo stanoveno, že dlužník hodlající řešit svůj úpadek či hrozící úpadek oddlužením, tak nesmí být zatížen dluhy z podnikání. Podle závěrů ustálené judikatury však za určitých výjimečných okolností dluhy z podnikání nepředstavovaly překážku, která by bránila vstupu do oddlužení. Za právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 nebyly překážkou vstupu do oddlužení pouze dluhy z podnikání, nýbrž i ta skutečnost, že dlužník je podnikatelem. Soudní rozhodnutí byly založeny na názoru, jenž v zásadě našel vyjádření i v komentované změně právní úpravy, že oddlužení je přípustné i pro fyzické osoby podnikatele, pakliže si objektivně nejsou schopni opatřit příjmy jiným způsobem a zároveň nemá dluhy z podnikání, nebo pouze jen v marginální výši. Například takový názor lze nalézt v Usnesení Vrchního soudu

v Praze sp. zn. KSPH 39 INS 2561/2010, 1 VSPH 280/2010-A ze dne 11. 5. 2010⁴⁶ řešící situaci, kdy dlužník nemohl sehnat zaměstnání a ve snaze získat příjmy pro placení svých (spotřebitelských) závazků začal podnikat – tedy z toho hlediska je podnikatelem nemající však dluhy z podnikání. V usnesení byl vysloven závěr, že dlužníkovi, který není v pracovním poměru, nelze odpírat oddlužení plněním splátkového kalendáře jen proto, že za účelem zapravení svých dřívějších závazků, jež nepocházejí z podnikání, bude vykonávat nebo již vykonává jinou výdělečnou činnost. To ovšem předpokládá, že dlužník bude schopen doložit, že jako OSVČ má pravidelný příjem, z něhož by měl uhradit první splátku plněním splátkového kalendáře.⁴⁷

Pokud se vrátíme k dluhům z podnikání, tak úpravou platnou do 30. 6. 2017 bylo dáno, že nelze tolerovat žádný dlužníkův podnikatelský dluh, ledaže

„a) s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde, nebo

b) jde o pohledávku věřitele, která zůstala neuspokojena po skončení insolvenčního řízení, ve kterém insolvenční soud zrušil konkurs na majetek dlužníka podle § 308 odst. 1 písm. c) nebo d), anebo

c) jde o pohledávku zajištěného věřitele.“⁴⁸

V takovém případě nebyla jasně dána odpověď na to, co přesně znamená souhlas věřitele s dluhem z podnikání ve smyslu bodu a). Je správným výkladem, že dotčený věřitel musí dát výslovný souhlas s řešením dlužníkova úpadku oddlužením či postačí, že se takový věřitel nevyjádří? Praxe se jednoznačně přiklání k možnosti druhé v pořadí – viz např. oddlužení sp.zn. KSUL 79 INS 35539 / 2013, a to i přesto, že existovaly judikáty, které jsou v protikladu s těmito převažujícími rozhodnutími, a to např. Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. KSUL 45 INS 5443/2009, 1 VSPH 730/2009-B ze dne 15. 1. 2010, ve kterém je rozebrána povaha závazků z titulu zákonných odvodů za dobu dlužníkovy podnikatelské činnosti. Odvolací soud vyšel z poznatku, že dlužník disponuje

⁴⁶ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 5. 2010, sp. zn. KSPH 39 INS 2561/2010, 1 VSPH 280/2010-A

⁴⁷ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 5. 2010, sp. zn. KSPH 39 INS 2561/2010, 1 VSPH 280/2010-A

⁴⁸ § 389 odst. 2 Zákona č. 182/2006 Sb.

závazky vůči České správě sociálního zabezpečení a též vůči finančnímu úřadu, které „se zcela (či přinejmenším z valné části) váží k předchozí podnikatelské činnosti dlužníka, a z toho dovodil, že tyto představují dluhy z podnikání, jež ve smyslu § 389 odst. 1 Ins.Z. dlužníkovu vstupu do oddlužení brání. Protože předmětné dluhy představují v porovnání s celkovou výší všech nezajištěných pohledávek dlužníka nikoli marginální, ale naopak jejich podstatnou část, a protože přihlašovatelé těchto pohledávek nedali najevo, že jsou s jejich podrobením režimu oddlužení srozuměni (či s tím na schůzi věřitelů dokonce výslovně nesouhlasili) – viz závěry usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. KSOS 34 INS 625/2008, 29 NSČR 3/2009 ze dne 21. 4. 2009, nelze dospět k jinému závěru, než že ve smyslu § 389 odst. 1 Ins.Z. dlužník není osobou, jež by byla oprávněna domáhat se řešení svého úpadku oddlužením. Taková okolnost dle § 405 odst. 1 Ins.Z. bez dalšího vylučuje, aby soud povolené oddlužení schválil.“⁴⁹

S otázkou přípustnosti oddlužení u podnikatelů bylo vždy spojeno téma, kdy je vůbec oddlužení pro podnikatele přípustné. Ins.Z. pro povolení oddlužení vyžadoval souhlasy věřitelů, o jejichž pohledávky šlo. Otázkou však bylo, nakolik musí být souhlasy uděleny předběžně a výslovně, nebo naopak zda jsou určitým způsobem předpokládány a je na samotných věřitelích, aby proti povolení oddlužení aktivně brojili. Historický vývoj této problematiky se datuje před rok 2013 a před velkou revizní novelu, když v souvislosti s problematikou přípustnosti oddlužení v případě dluhů z podnikání soudy zastávaly názor, že takové oddlužení je přípustné jen v některých případech. Po velké revizní novele zde panoval názor, že souhlas věřitelů s pohledávkami z podnikání je a priori předpokládáný. Posléze ale nastal obrat a Nejvyšší soud kladl důraz na to, aby dlužníci minimálně tvrdili, že předmětný souhlas mají. Názoru Nejvyššího soudu se potom celkem rychle přizpůsobila praxe Vrchního soudu v Olomouci a soudů, které působí v jeho obvodu. Naproti tomu české soudy a zejména Vrchní soud v Praze se spíše hlásily k první koncepci, a to souhlasu již a priori předpokládaného. Judikatura se v této oblasti dlouhou dobu vyvíjela, až novelizace Ins.Z. účinná od 1. 7. 2017 přinesla jednoznačné stanovení toho, jakým způsobem má dotčený věřitel učinit souhlas, resp. nyní nesouhlas s přípustností oddlužení dlužníka v případě, kdy jde o dluh z podnikání. § 389 odst. 2 písm. a)

⁴⁹ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 1. 2010, sp. zn. KSUL 45 INS 5443/2009, 1 VSPH 730/2009-B

Ins.Z. byl nově d Cdo 3509/2010 opleněn o větu za středníkem, a to, že „platí, že věřitel souhlasí (s řešením dlužníkového úpadku oddlužením), pokud nejpozději spolu s přihláškou své pohledávky výslovně nesdělí, že s řešením úpadku oddlužením nesouhlasí, a toto své stanovisko odůvodní.“⁵⁰ Z toho je patrné, jak zákonodárce oproti předchozí právní úpravě myslel. Jednak zde existuje právní domněnka „platí že“. Dále takový nesouhlas je spojen se lhůtou, která je vázána na podání přihlášky. Současně zákonodárce požaduje uvedení důvodu nesouhlasu s přípustností oddlužení a následně je nutné, aby se soud s důvody nesouhlasu vypořádal. Není tedy pochyb o tom, že při podání návrhu je takové oddlužení bez dalšího přípustné, resp. návrh je projednatelný potud, že oddlužení má být povoleno. Teprve v rozhodování o schválení či neschválení oddlužení se též vyřeší až ex post otázka přípustnosti dlužníka, jež disponuje dluhy z podnikání. Podle nové právní úpravy účinné od 1. 7. 2017 je tedy zřejmé, jak se procesně vyřeší otázka přípustnosti oddlužení dlužníka s dluhy z podnikání. Věřitel, o jehož pohledávku z podnikání jde, nejpozději s podáním své přihlášky pohledávky sdělí, že s oddlužením nesouhlasí a odůvodní. Následně proběhne první fáze oddlužení, a to fáze od povolení oddlužení do schválení oddlužení, která předmětnou novelou zaznamenala značnou změnu. U oddlužení, jež byly zahájeny insolvenčním návrhem podaným po 1. 7. 2017, se již nekoná přezkumné jednání a schůze věřitelů. Namísto toho proběhne přímo u insolvenčního správce jednání, které nahradí dřívější podobu přezkumného jednání, nově nazýváno insolvenčního správce či jednání s dlužníkem, jehož výsledkem bude zpráva pro oddlužení a zpráva o přezkumu. Pokud proběhne fáze od povolení oddlužení do jeho schválení předpokládaným způsobem bez schůze věřitelů (schůze věřitelů se nově dle § 399 odst. 1 Ins.Z. svolá pouze na návrh nadpoloviční většiny věřitelů, jejichž pohledávky počítané podle výše (§ 49 odst. 1) činí zároveň nadpoloviční většinu nezajištěných přihlášených pohledávek), tak teprve následně bude soud rozhodovat o tom, že je dlužník oprávněn podat návrh na povolení oddlužení. Z procesního hlediska se nejedná o příliš elegantní řešení, pokud se teprve v průběhu rozhoduje, zda-li bylo oddlužení na začátku přípustné či nikoliv. Na druhou stranu taková opatření, kdy se přezkumné jednání přesouvá pod dispozici insolvenčních správců a kdy svolání schůze věřitelů není již obligatorní záležitostí, snižují zahlcení insolvenčních soudů. V usnesení o schválení

⁵⁰ § 389 odst. 2 písm. a) Zákona č. 182/2006 Sb.

oddlužení bude tedy soud rozhodovat o tom, zda je dlužník oprávněn podat návrh na povolení oddlužení. V tomto rozhodnutí se soud musí vypořádat se stanoviskem věřitele, resp. jeho nesouhlasem v případě dluhů z podnikání. Zatímco podle právní úpravy účinné do 30. 6. 2017 nesouhlas věřitele s oddlužením dlužníka s dluhy z podnikání znamenal automaticky veto pro řešení jeho úpadku oddlužením, tak v nové právní úpravě účinné od 1. 7. 2017 zákonodárce do zákona kritéria nevtělil a ponechal je zcela na úvaze soudu, tj. v zákoně je norma s relativně neurčitou hypotézou. Teprve budoucnost ukáže, jaké mechanismy a úvahy soud bude aplikovat při posuzování takovýchto nesouhlasů. Bude docházet ke sjednocování přístupů, kdy prvním takovým může být přístup využívaný soudem do konce roku 2013. To bylo oddlužení přípustné za splnění určitých kritérií, které vymezil a shrnul Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp.zn. R79/2009⁵¹. Takovými kritérii byla doba vzniku dluhu z podnikání, doba ukončení podnikatelské činnosti, poměr dluhů z podnikání k celkovým dluhům dlužníka nebo očekávaná míra uspokojení v rámci oddlužení. Dalším možným budoucím přístupem při úvahách soudů může být, zda-li je nesouhlas věřitele s oddlužením dlužníka s dluhy z podnikání racionální neboli že neschválení oddlužení a případný konkurs na majetek daného dlužníka by zlepšil postavení věřitele. Při uvažování v logice právní úpravy účinné do 30. 6. 2017 by se mohlo jevit stanovisko věřitele s preferováním konkursu na majetek dlužníka oproti oddlužení jako důvodné, neboť oddlužení bylo možno řešit buď výhradně zpeněžením majetku, nebo výhradně splátkovým kalendářem. Oproti tomu v konkursu by byl věřitel uspokojován oběma formami. Otázkou však je, jestli by dlužník v konkursu na svůj majetek záměrně nevyvíjel žádnou pracovní činnost, neboť není žádným způsobem k výdělečné činnosti motivován. V oddlužení, pokud chce dosáhnout na oddlužení od zbytku dluhů ve smyslu § 414 Ins.Z., musí splnit míru uspokojení svých nezajištěných věřitelů z alespoň 30 %. Motivace v obou formách řešení úpadku dlužníka je pro něho samotného markantně jiná. Jelikož ale právní úprava účinná od 1. 7. 2017 přinesla možnost dlužníka řešit svůj úpadek oddlužením formou kombinace jak splátkového kalendáře, tak zpeněžení majetkové podstaty, tak nesouhlas věřitele s oddlužením dlužníka disponujícího s dluhy z podnikání s odůvodněním, že konkurs by byl pro něj ekonomicky výhodnější, u soudu neobstojí. Nutno dodat, že možnost kombinace

⁵¹ rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp.zn. R79/2009

splátkového kalendáře, tak zpeněžení majetkové podstaty je podle § 398 odst. 1 Ins.Z. možná pouze na základě výslovného prohlášení dlužníka a na základě návrhu insolvenčního správce. Závěrem nutno též zmínit, že jelikož věřitel, o jehož dluhy z podnikání jde, musí nesouhlas s přípustností oddlužení podat a odůvodnit nejpozději společně s přihláškou své pohledávky, tak jako důvod může uplatnit pouze okolnosti, které mu jsou do té doby známy. Takový věřitel z objektivního hlediska nemůže vědět, jaký je např. poměr jeho pohledávky na celkových dlužích dlužníka, což může být zcela jistě důvodný argument pro schválení či neschválení dlužníkovu oddlužení. Podle autora by bylo vhodné do úpravy insolvenčního zákona zasadit jakési druhé kolo, v němž by věřitelé mohli podávat námitky proti schválení oddlužení, a to v době, kdy jsou všechny okolnosti relevantní pro zvažování schválení či neschválení oddlužení věřitelům známy. Nová právní úprava je teprve ve svých začátcích, toho času chybí jakákoliv soudní praxe a teprve nános času ustálí proces rozhodování o schválení oddlužení v případě dlužníkových dluhů z podnikání.

3.2.1 Dluhy z podnikání

Ohledně záležitosti existence dluhů z podnikatelské činnosti dlužníka je užitečné si osvětlit, co pod takové dluhy vůbec spadá. Jako dluhy z podnikání je možno považovat i ty dluhy z podnikání, jež dlužník nenabyl vlastní podnikatelskou činností, tj. dluhy pocházející z podnikatelské činnosti jiné osoby a dlužník je nabyt na základě svého dispozitivního právního jednání (např. jím uzavřené smlouvy o prodeji podniku), jimž se dlužník dobrovolně ocitl v postavení osoby mající dluhy z podnikání.⁵² Tyto závěry podporuje a dále doplňuje i usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. KSUL 70 INS 3940/2008, 29 NSČR 9/2009 ze dne 23. 2. 2011, uveřejněné pod č. 112/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek s právní větou: „Podmínka, že dlužník nemá dluhy z podnikání, je pro účely posouzení, zda návrh na povolení oddlužení podala k tomu oprávněná osoba (ve smyslu § 389 odst. 1 a § 390 odst. 3 Ins.Z.), splněna i tehdy,

⁵² *Praktický průvodce insolvenčním řízením* [online]. Praha: Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., ©2014. Dostupné z: <http://www.dashofer.cz/>

jestliže návrh na povolení oddlužení podal dlužník, který svým majetkem pouze zajistil jako směnečný rukojmí dluh jiné osoby z jejího podnikání.⁵³

Nejvyšší soud k tomu dále vysvětlil, že „z možnosti podat úspěšně návrh na povolení oddlužení (jako k tomu oprávněná osoba) je vyloučen dlužník, který svým jednáním projevuje vůli osobně se účastnit na podnikání (např. tím, že koupí podnik), ale nikoliv dlužník, jenž svým úkonem toliko poskytl majetkovou garanci (záruku) za uspokojení pohledávek věřitele vůči jinému dlužníku-podnikateli.“⁵⁴

Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 29 NSČR 20/2009 ze dne 31. 3. 2011, vyslovil i závěry vyjádřené právní větou: „Dluhy vzešlými z podnikání dlužníka mohou být i takové dluhy, které v hmotněprávní rovině nevzešly z (jen) obchodních závazkových vztahů, např. dluhy, jež mají původ v občanskoprávních vztazích, do nichž dlužník vstupoval jako podnikatel, nebo veřejnoprávní dluhy (nedoplatky na daních a na pojistném apod.), měly-li původ v dlužníkově podnikání.“⁵⁵

3.2.2 Podání insolvenčního návrhu s návrhem na povolení oddlužení po 1. 7. 2017

Rozsáhlá novelizace Ins.Z., která je účinná od 1. 7. 2017, měla i velký dopad na okruh osob, které mohou podat insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení. Nově byl do Hlavy V. Ins.Z. přidán § 390a, podle kterého musí být, pokud není stanoveno jinak, insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení sepsán a podán výhradně:

- „a) advokátem, notářem, soudním exekutorem, insolvenčním správcem, nebo
- b) akreditovanou osobou; akreditovanou osobou je právnická osoba, které byla rozhodnutím ministerstva udělena akreditace pro poskytování služeb v oblasti oddlužení podle tohoto zákona; osoba podle písmen a) a b), která je dlužníkem

⁵³ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. KSUL 70 INS 3940/2008, 29 NSČR 9/2009

⁵⁴ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. KSUL 70 INS 3940/2008, 29 NSČR 9/2009

⁵⁵ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 29 NSČR 20/2009

zmocněna, jen aby sepsala a v jeho zastoupení podala návrh podle § 390 odst. 1, není zástupcem dlužníka v insolvenčním řízení. Při sepisu návrhu podle § 390 odst. 1 dlužníka během porady poučí o jeho povinnostech v insolvenčním řízení.⁵⁶

Důvodem a účelem vtělení tohoto ustanovení do Ins.Z. byl zájem na tom, aby došlo ke sjednocení cen (nutno podotknout adekvátních a přiměřených cen) za zpracování insolvenčních návrhů spojených s návrhem na povolení oddlužení, neboť touto činností se živilo mnoho nekvalifikovaných subjektů, které parazitovaly na bezbřehé situaci sklíčených dlužníků a nárokovaly za zpracování insolvenčních návrhů spojených s návrhem na povolení oddlužení částky i v řádově desítkách tisíc korun. Nyní je částka za zpracování insolvenčních návrhů spojených s návrhem na povolení oddlužení, včetně dalších činností s tím nezbytně spojených (např. porada s klientem, odstranění vad návrhu, apod.), stanovena přímo Ins.Z., a to maximálně do výše 4.000,- Kč bez DPH, v případě společného oddlužení manželů do výše 6.000,- Kč bez DPH. Přínosem pro dlužníka, který většinou nedisponuje dostatkem volných finančních prostředků, je i to, že částku za zpracování insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení nehradí dlužník ihned subjektu uvedenému v § 390a odst. 1 Ins.Z., ale ten „může odměnu podle odstavce 3 uplatnit pouze v insolvenčním řízení ve lhůtě podle § 136 odst. 3; tato pohledávka se považuje za pohledávku postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou.“⁵⁷ Je otázkou, zda-li se touto zákonnou úpravou nepohybují zákonodárci tzv. ode zdi ke zdi. Zatímco dříve mohl insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení zpracovávat kdokoli, přičemž při stanovování ceny za svou práci nebyl nijak omezen a v případě, kdy nebyl takový návrh perfektní, nenesl ani žádnou odpovědnost, neboť praxe byla taková, že insolvenční návrh byl podepsán samotným dlužníkem, tak nyní je cena za zpracování návrhu stanovena zákonem maximálně do výše 4.000,- Kč, v případě manželů do 6.000,- Kč, což vzhledem k času strávenému nad takovým zpracováním (řádově 5 – 8 hodin) se podle samotných správců a advokátů nejeví jako cena přiměřená. O to víc, když se jedná o tzv. hrubý příjem podléhající zákonným odvodům včetně daně z příjmu a též

⁵⁶ § 390a odst. 1 Zákona č. 182/2006 Sb.

⁵⁷ § 390a odst. 5 Zákona č. 182/2006 Sb.

vzhledem k tomu, že každý zpracovatel insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení je stížen odpovědností za nesprávně zpracovaný návrh, přičemž každý takovýto delikt je hlášen Ministerstvu spravedlnosti, kdy v konečném důsledku může např. insolvenční správce přijít o povolení vykonávat činnost insolvenčního správce. Další možnou sankci upravuje přímo § 36b odst. 4 písm. c) ZIS, podle kterého se za přestupek, jakým je opakované podání insolvenčního návrhu a návrhu na povolení oddlužení s vadami, pro které byl návrh odmítnut či zamítnut, lze uložit pokutu až do výše 1.000.000,- Kč. V neposlední řadě je též třeba zmínit, že v případě, kdy insolvenční správce zpracoval dlužníku jeho insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, tak vzhledem k tomu, že v takovém případě by mohl být podjatý ve vztahu k osobě dlužníka, je vyřazen pro případ ustanovení do funkce insolvenčního správce toho konkrétního dlužníka a v rotačním systému přidělování případů insolvenčním správcům by se dostal na řadu až opět v dalším kole. Zpracovatel, v tomto případě přímo insolvenční správce, se vystavuje relativně velké odpovědnosti s až fatálními sankcemi, a to vše pro získání částky ve výši 4.000,- Kč ve formě hrubého příjmu. Dlužno podotknout, že tuto částku nemusí zpracovatel návrhu ani nikdy obdržet, neboť samotný dlužník může umřít před počátkem běhu oddlužení nebo jednoduše v oddlužení či v konkursu prohlášeného na majetek dlužníka v důsledku zrušeného schváleného oddlužení nebude z určitých důvodů plnit do majetkové podstaty. Jedná se o zcela novou zákonnou úpravu a teprve čas ukáže, jestli tento krok do neznáma padne tzv. na ornou půdu. Vzhledem ke všem odpovědnostem, kterým se zpracovatel insolvenčního návrhu vystavuje a též s ohledem na čas strávený nad jeho zpracováním, by se odměna ve smyslu § 390a odst. 3 Ins.Z. měla podle autora pohybovat v částce 8.000,- Kč a v případě návrhu společného oddlužení manželů ve výši 12.000,- Kč bez DPH, když tyto výše by byly akceptovány samotnou obcí insolvenčních správců.

3.2.3 Společné oddlužení manželů

Dne 1. 1. 2014 se stala účinnou novela Ins.Z., jenž přímo v zákoně zakotvila institut společného oddlužení manželů, který do té doby v právní úpravě zcela absentoval a jeho existence vycházel jen ze soudní praxe v případech, kdy

byly samostatné insolvenční návrhy manželů spojovány do jednoho společného řízení.

3.2.3.1 Společného oddlužení manželů v režimu úpravy účinné do 31. 12. 2013

V rámci úpravy insolvenčního zákona účinné do 31. 12. 2013 nebyla upravena situace, kdy manželé, jejichž majetek a dluhy náležejí zcela nebo zčásti do SJM, hodlají řešit svůj úpadek oddlužením společně. Tato možnost byla zavedena až novelou účinnou od 1. 1. 2014. Každý z manželů zvlášť musel podat insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení a následně dle ustálené soudní praxe insolvenční soud spojil oba podané insolvenční návrhy ke společnému řízení podle § 112 odst. 1 OSŘ, jenž se § 7 Ins.Z. pro insolvenční řízení použije přiměřeně. Toto stvrdil i Nejvyšší soud České republiky ve svém Usnesení sp.zn. 29 NSČR 54/2011 ze dne 29. 2. 2012⁵⁸, ve kterém se senát vyjádřil ke způsobu, jímž má být spojení takových insolvenčních věcí provedeno v elektronických insolvenčních spisech. Insolvenční soud poté oba návrhy manželů společně posoudil, projednal a společně o nich rozhodl v jejich jediném společném řízení završeném schváleným společným oddlužením obou manželů, tedy i případným společným splátkovým kalendářem či společným zpeněžením majetkové podstaty, za zákonem stanovených podmínek – při zjištění úpadku dlužníků a při splnění podmínek přípustnosti jejich oddlužení, s ustanovením jednoho insolvenčního správce s jedním jeho nárokem na odměnu a náhradu hotových výdajů. Pokud insolvenční soud ve společném řízení manželů zjistil, že jejich společné oddlužení povolit nelze, poněvadž nejsou splněny podmínky přípustnosti oddlužení, a nepřichází tedy v úvahu dle Ins.Z. jiný možný způsob řešení jejich úpadku než konkurs, bylo nutné ze společného insolvenčního řízení insolvenční věc jednoho z manželů vyloučit opět k samostatnému projednání, a teprve posléze v samostatných řízeních manželů bylo možno prohlásit konkurs na majetek každého z nich. Stejně tak v případě, že společné oddlužení bylo povoleno a také schváleno, avšak bylo zrušeno ve smyslu § 418 Ins.Z., musel být současně s tím na majetek každého z manželů zvlášť prohlášen konkurs následovaný vyloučením insolvenční věci jednoho

⁵⁸ usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 2. 2012, sp.zn. 29 NSČR 54/2011

z manželů k samostatnému projednání, v němž pak bylo nutné ustanovit jiného insolvenčního správce, než kterého soud dříve ustanovil oběma dlužníkům společně. V této souvislosti je nutné konstatovat, že prohlásit na majetek obou manželů jeden společný konkurs bylo zásadně vyloučeno.⁵⁹

3.2.3.2 Společné oddlužení manželů v režimu úpravy účinné od 1. 1. 2014

Jelikož stávající právní úprava přestávala být vyhovující stále čtenějším případům, kdy manželé hodlali svůj úpadek řešit oddlužením, tak byl společně se úpravou dosavadního § 392 odst. 3 Ins.Z. (odstraněním požadavku souhlasu manžela s oddlužením druhého manžela) zakotven do insolvenčního zákona institut společného návrhu manželů na povolení oddlužení prostřednictvím nového § 394a Ins.Z. zavedeného s účinností od 1. 1. 2014 novelou Ins.Z. provedenou zákonem č. 294/2013 Sb.

Zavedením tohoto institutu došlo k tomu, že je výhradně v režii manželů, zda-li návrh na povolení oddlužení spojený s insolvenčním návrhem, podá buďto pouze jeden z manželů či oba současně prostřednictvím společného návrhu na povolení oddlužení spojený s insolvenčním návrhem. Pakliže insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení podá pouze jeden z manželů, tak v důsledku § 83a Ins.Z. zavedeného s účinností od 1. 1. 2014, nelze již nikdy jeho insolvenční věc spojit s insolvenční věcí manžela, jenž by případně bylo zahájeno později. V případě, že by předmětný návrh podal každý z manželů zvlášť, tak by se u každého manžela zvlášť řešily podmínky oddlužení dle § 389 Ins.Z., tj. subjektivní přípustnost - legitimaci a lhůtu k podání návrhu) a dle § 395 Ins.Z., tj. poctivost záměru dlužníka a minimální míra uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů, když každý z manželů musí uspokojit nezajištěné pohledávky v rozsahu alespoň 30 %, v opačném případě nelez dostát podmínka pro osvobození od zbytku dluhů dle § 414 a násl. Ins.Z. V případě, kdy chtějí podat předmětný návrh oba manželé současně jedním společným návrhem na povolení oddlužení podle § 394a Ins.Z., mohou takový návrh podat, a to i bez ohledu na to, zda všichni jejich majetek a dluhy náležejí do společného jmění manželů, za podmínky, že

⁵⁹ KOTOUČOVÁ, Jiřina a kolektiv. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 2008. 1076 s.

- „jsou manželi ke dni, kdy jejich společný návrh na povolení oddlužení došel insolvenčnímu soudu (§ 394a odst. 1 Ins.Z.),
- návrh podali na předepsaném formuláři (§ 391 odst. 3 Ins.Z.),
- v návrhu, který mimo jiné splňuje ostatní předepsané náležitosti, oba výslovně prohlásili, že souhlasí s tím, aby všechen jejich majetek byl pro účely schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů; přičemž podpisy manželů u tohoto prohlášení musí být úředně ověřeny⁶⁰

3.2.3.3 Společné oddlužení manželů

Úprava Ins.Z. stanoví, že manželé mohou podat společný návrh na povolení oddlužení, a dále, že takoví manželé mají dle § 394a odst. 3 Ins.Z. po dobu trvání insolvenčního řízení postavení tzv. nerozlučných společníků a jsou považováni za jediného dlužníka, když pro účely oddlužení řešeného zpeněžením majetkové podstaty platí nevyvratitelná právní domněnka, že všechen jejich majetek, a to i ten výlučný patří do jejich SJM.

Z toho vyplývá, že v řízeních, v nichž mají manželé postavení nerozlučných společníků, vykonává procesní úkony jen jeden z manželů, přičemž jsou však platné a závazné i pro druhého z nich. Jejich insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení je insolvenčním soudem projednáván společně a též je o něm rozhodnuto se stejným výsledkem. Současně musejí být splněny i podmínky přípustnosti oddlužení dle § 389 Ins.Z. (jeho subjektivní přípustnost) a dle § 395 Ins.Z. (poctivost dlužníkovy záměru a minimální míra uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů), když platí, že oba společně jsou schopni uspokojit nezajištěné věřitele alespoň z 30 %, aby následně po splnění zákonných podmínek mohli dosáhnout na osvobození od zbytku dluhů dle § 414 a násl. Ins.Z. „Uplatní se přitom i nadále některá další pravidla projednání věci, formulovaná pro společné oddlužení manželů v režimu právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 v usnesení Vrchního soudu v Praze sen. zn. 3 VSPH 325/2011-B ze dne 19. 4. 2011, kupř. pravidla ohledně rozlišení totožných pohledávek přihlášených vůči oběma manželům tak, aby nebyly v insolvenčním řízení

⁶⁰ § 394a odst. 2 Zákona č. 182/2006 Sb.

manželů přezkoumány a uspokojovány duplicitně, nebo závěr, že případný smluvní závazek třetí osoby poskytovat jednomu z manželů (či oběma) po dobu oddlužení ve formě splátkového kalendáře pravidelné peněžité plnění „nestaví zavázaného do postavení osoby, jíž se týkají ustanovení OSŘ o plátcích mzdy při výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného.“⁶¹

Zrušení společného oddlužení manželů implikuje řešení jejich úpadku konkursem. Insolvenční praxe však prozatím neřeší jednotně otázku, jak v takovém případě v insolvenčním řízení pokračovat, nicméně Vrchní soud v Praze v usnesení č. j. MSPH 79 INS 19915/2014, 2 VSPH 6/2017-B-75 ze dne 23. 2. 2017⁶² vyslovil a odůvodnil názor, že v těchto případech náleží pokračovat společným konkursem v rámci trvajícího společného insolvenčního řízení manželů, s jejich jedinou majetkovou podstatou a setrváním jediného insolvenčního správce. V uvedeném rozhodnutí je shrnuta podstata režimu společného oddlužení manželů – k tomu příslušný výňatek z odůvodnění: „... podají-li manželé společný návrh na oddlužení dle § 394a Ins.Z., vstupují tím do svého insolvenčního řízení, v němž se oba hlásí ke svému úpadku (jakožto společnému), který hodlají řešit společnými silami (nabídkou) zákonem předpokládaným způsobem (v intencích § 394a IZ, se svým nerozlučným společenstvím). Přitom jsou (musejí být) srozuměni s tím, že o způsobu provedení navrženého oddlužení jednou ze dvou jeho zákonem stanovených forem (plněním splátkového kalendáře nebo zpeněžením majetkové podstaty) – bez ohledu na jejich vlastní preferenci – rozhodnou věřitelé (§ 402 odst. 3 IZ), a nepřijmou-li rozhodnutí, pak insolvenční soud (§ 402 odst. 5 a § 406 odst. 1 IZ) – viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2014, sp. zn. 29 NSČR 91/2013. V takto zahájeném insolvenčním řízení manželů je pak na oba nahlíženo jako na jednoho dlužníka, takže i jejich úpadek je zkoumán společně, jako by šlo o dlužníka jediného (bez ohledu na to, kterému z manželů závazky vznikly), a stejně jsou společně zkoumány podmínky přípustnosti jejich oddlužení, kdy případná diskvalifikační okolnost na straně jednoho z manželů stíhá i druhého manžela (jejich vstup do oddlužení vylučuje) a kdy jejich ekonomická nabídka pro oddlužení je založena na tom, že pro uspokojení

⁶¹ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 4. 2011, sp. zn. 3 VSPH 325/2011-B

⁶² usnesení Vrchního soud v Praze ze dne 23. 2. 2017, č. j. MSPH 79 INS 19915/2014, 2 VSPH 6/2017-B-75

všech svých nezajištěných věřitelů v rámci navrženého oddlužení (pro případ jeho provedení zpeněžením majetkové podstaty) nabízejí veškerý svůj majetek náležející dle § 205 a násl. IZ do majetkové podstaty, včetně majetku výlučného (§ 394a odst. 2 a § 408 odst. 1 věta druhá IZ). Tato svá majetková aktiva přitom nabízejí pro všechny své věřitele dohromady s tím, že pohledávky věřitelů jsou přihlášeny do jediného insolvenčního řízení manželů (jediné insolvenční věci) bez rozlišení, vůči komu z manželů tyto pohledávky obligačně směřují (nebo zda dokonce nejde o závazky výlučné), a takto (bez rozlišení) jsou také přezkoumány. U takto přihlášených a přezkoumaných pohledávek proto (ani) později nelze v rámci insolvenčního řízení rozlišit, kteří věřitelé mají individuální (obligační či výlučnou) pohledávku jen vůči jednomu z manželů, stejně jako nelze posléze (v případě neúspěchu oddlužení) zacházet se společně zjištěným úpadkem manželů tak, jako kdyby šlo u každého z nich o individuální úpadek, který by náleželo řešit u každého zvlášť. Z uvedeného plyne, že při společném oddlužení jsou manželé takříkajíc na jedné lodi, a proto také společně nesou případné následky toho, že povinnosti vyplývající ze schváleného společného oddlužení neplní třeba jen jeden z nich.”⁶³

3.3 Lhůta pro podání návrhu na povolení oddlužení

Z ust. § 106 odst. 1 Ins.Z. a ust. § 390 odst. 1 Ins.Z. vyplývá, že chce-li dlužník řešit svůj úpadek nebo hrozící úpadek formou oddlužení, musí insolvenční návrh podat společně s návrhem na povolení oddlužení nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy mu byl doručen věřitelský insolvenční návrh, na základě kterého bylo insolvenční řízení zahájeno. Pokud není dlužník o poučení o možnosti podání návrhu na povolení oddlužení, tak mu lhůta nezačně běžet – k tomu viz Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 NSCR 39/2012 ze dne 26. 6. 2012⁶⁴; resp. Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. KSCB 27 INS 3617/2008, 1 VSPH 351/2009-A, 1 VSPH 307/2009-B, 1 VSPH 350/2009-B ze

⁶³ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 2017, č. j. 2 VSPH 6/2017-B-75

⁶⁴ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. 29 NSCR 39/2012

dne 25. 6. 2009⁶⁵. I v takovém případě musí dlužník podat návrh na povolení oddlužení výhradně na předepsaném formuláři ve smyslu § 391 odst. 3 Ins.Z.

3.4 Oddlužení řešené formou plnění splátkového kalendáře

Institut oddlužení je koncipován především pro dlužníky, kteří jsou fyzickými osobami disponujícími pravidelným příjmem, ze kterého jsou schopni hradit splátky svých dluhů. V takovém případě by oddlužení bylo řešeno formou plnění splátkového kalendáře, které spočívá v tom, že dlužník musí „po dobu pěti let měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo exekuci uspokojeny přednostní pohledávky“⁶⁶, a to na základě poměru pohledávek všech věřitelů. „Aktuální právní úprava Ins.Z. na základě ustálené judikatury vyloženě počítá s tím, že pokud vlastní ekonomická nabídka dlužníka nesaturuje minimální splátky v rámci splátkového kalendáře, je dlužník oprávněn si potřebné další příjmy opatřit závazkem třetí osoby, která mu bude po dobu oddlužení poskytovat pravidelné finanční částky, a to prostřednictvím smlouvy o důchodu nebo darovací smlouvy.“⁶⁷ Dlužník je povinen poskytovat zákonné či jiné soudem určené splátky zásadně po celé stanovené pětileté období splátkového kalendáře, a to i kdyby tak měl v důsledku svých pozdějších vyšších příjmů poskytovat svým nezajištěným věřitelům pravidelné plnění v rozsahu vyšším, než jaké na ně připadalo v době v rozhodnutí o schválení oddlužení. Před uplynutím stanovených 5 let může být plnění splátkového kalendáře předčasně ukončeno, jen pokud dlužník uspokojí pohledávky nezajištěných věřitelů v plné výši.

V rámci oddlužení řešeného formou plnění splátkového kalendáře mohou být zajištění věřitelé uspokojováni pouze ze zpeněžení předmětu zajištění jejich pohledávky či pohledávek, avšak to pouze v případě, kdy po schválení oddlužení

⁶⁵ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. KSCB 27 INS 3617/2008, 1 VSPH 351/2009-A, 1 VSPH 307/2009-B, 1 VSPH 350/2009-B

⁶⁶ § 398 odst. 3 Zákona č. 182/2006 Sb.

⁶⁷ *Praktický průvodce insolvenčním řízením* [online]. Praha: Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., ©2014. Dostupné z: <http://www.dashofer.cz/>

formou plnění splátkového kalendáře podají insolvenčnímu správci pokyn ke zpeněžení. V takovém případě bude zajištěnému věřiteli vydán výtěžek zpeněžení ponížený o náklady na správu a náklady na prodej zajištěného majetku a v neposlední řadě i o odměnu insolvenčního správce navýšenou o DPH, pokud je jejím plátcem. V případě existence neuspokojené části pohledávky, tato neuspokojená část již neuspokojenou zůstane, to naproti konkursu, kdy takováto neuspokojená část pohledávky se stává pohledávkou nezajištěnou a je vypořádána v rámci konečného rozvrhu, a to společně se zbylými nezajištěnými pohledávkami. Z pohledu věřitelů je důležité posoudit a zvážit, zda-li své pohledávky přihlásí jako zajištěné, pakliže k ní zajišťovacím právem opravdu disponují. Není totiž vyloučeno, že pakliže v řízení uplatňuje i jiný věřitel zajišťovací právo ke stejnému předmětu zajištěný v lepším pořadí, může takový věřitel s horším pořadím obdržet na svou pohledávku menší částku, než pokud by ji přihlásil jako nezajištěnou a byl uspokojován v rámci splátkového kalendáře. Žádný jiný majetek dlužníka než jeho příjmy získané v průběhu splátkového kalendáře, nemůže být v rámci oddlužení plněním splátkového kalendáře postihován a dlužník má k takovému majetku zachováno dispoziční oprávnění. Výjimku tvoří mimořádné příjmy, též hodnoty získané dědictvím, darem a či i hodnoty z neúčinného právního úkonu, stejně tak i majetek, jenž dlužník neuvedl v seznamu majetku, i když tuto povinnost měl. Tento majetek musí dlužník ve smyslu § 412 odst. 1 písm. b) Ins.Z. vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení a výtěžek použít k mimořádným splátkám ve prospěch věřitelů.

3.5 Oddlužení řešené formou zpeněžení majetkové podstaty

Oddlužení je možno řešit formou zpeněžení majetkové podstaty, kdy je postihován jen majetek, který náležel dlužníku v době schválení oddlužení, popřípadě majetek uvedený v § 412 odst. 1 písm. b) Ins.Z. Při zpeněžení majetkové podstaty se postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a toto zpeněžení má tytéž účinky jako zpeněžení majetkové podstaty v konkursu. V rámci této formy oddlužení nelze postihnout majetek ani příjmy, jenž dlužník nabyl po schválení oddlužení a dlužník má k nim

plné dispoziční oprávnění.⁶⁸ V případě schváleného oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dle úpravy účinné do 31. 12. 2013 zpeněžil insolvenční správce zajištěný majetek bez dalšího vždy, přičemž ustanovením § 408 odst. 3 Ins.Z., ve znění účinném od 1. 1. 2014, je stanovena výjimka z tohoto režimu, podle které insolvenční správce předmět zajištění nezpeněží, pokud o to zajištěný věřitel požádal, a pokud je současně zřejmé, že zpeněžením ostatního majetku dojde k úplnému uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů, anebo že zajištěná pohledávka zjevně přesahuje hodnotu zajištění. Stejně jako u oddlužení řešeného splátkovým kalendářem, pokud majetek sloužící k zajištění nebyl zpeněžen (nebyly k tomu splněny zákonné podmínky), zajištěnému věřiteli zůstává zachováno právo domáhat se (mimo rámec insolvenčního řízení) uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení takového majetku. Jestliže došlo ke zpeněžení majetku sloužícího k zajištění a po uspokojení pohledávky zajištěného věřitele pozůstává přebytek výtěžku z tohoto zpeněžení, tzv. hyperocha, tak ta se použije k uspokojení nezajištěných věřitelů. V případě oddlužení řešeného splátkovým kalendářem se hyperocha vrátí dlužníku, tedy k uspokojení nezajištěných věřitelů ji nikterak použít nelze, což vyplývá i ze závěrů usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. KSPL 20 INS 3876/2010, 1 VSPH 175/2012-B ze dne 28. 2. 2012⁶⁹. Tím ale není vyloučeno, aby dlužník souhlasil s tím, že hyperocha bude k uspokojení pohledávek jeho nezajištěných věřitelů pojatých do splátkového kalendáře použita (mezi věřitele mimořádnou splátkou správcem rozdělena). K tomu viz např. usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. KSPH 71 INS 3201/2014, 2 VSPH 1506/2015-B ze dne 20. 8. 2015⁷⁰. Co se týká uspokojování nezajištěným věřitelů v případě oddlužení řešeného zpeněžením majetkové podstaty, tak jejich pohledávky, jsou-li zjištěny, se při tomto způsobu oddlužení uspokojují v rámci rozvrhu z výtěžku zpeněžení majetku podléhajícího oddlužení (nesloužícího k zajištění) obdobně jako v konkursu, tj. po přednostním uspokojení pohledávek v režimu za podstatou a případném uspokojení pohledávek

⁶⁸ KOTOUČOVÁ, Jiřina a kolektiv. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 2008. s. 887.

⁶⁹ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2012, č. j. KSPL 20 INS 3876/2010, 1 VSPH 175/2012-B

⁷⁰ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 8. 2015, sp. zn. KSPH 71 INS 3201/2014, 2 VSPH 1506/2015-B

zajištěných věřitelů. Usnesením Vrchního soudu v Praze sp. zn. KSPH 67 INS 7819/2015, 2 VSPH 1709/2015-B ze dne 6. 10. 2015 bylo shrnuto, že případný zbytek zajištěné pohledávky neuspokojený vydáním výtěžku nelze uspokojovat z ostatního majetku podstaty. „Pro poměry oddlužení zpeněžením majetkové podstaty tak lze uzavřít, že je postaveno na postihu – zpeněžení – majetku náležejícího do majetkové podstaty v době schválení tohoto oddlužení, z něhož ovšem k uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů zahrnutých do oddlužení, pro jejichž uspokojení je toto oddlužení vedeno, je bez dalšího použitelný jen majetek, k němuž není uplatněno právo na uspokojení ze zajištění, zatímco majetek sloužící k zajištění (jestliže došlo k jeho zpeněžení) může být k uspokojení nezajištěných věřitelů využit jedině v rozsahu případné hyperochy pozůstávající z výtěžku zpeněžení daného předmětu zajištění po uspokojení pohledávky zajištěného věřitele.”⁷¹

Nyní je možno se zaměřit na otázku, zda je přípustné, aby se obě formy řešení oddlužení vzájemně kombinovaly nebo alespoň doplňovaly. „Z analýzy právní úpravy účinné do 30. 6. 2017 je možno zaujmout názor, že taková možnost je zapovězena, když obě formy oddlužení jsou postaveny na totožnou úroveň bez možnosti jejich kombinace. O tom svědčí i dikce § 398 odst. 1 Ins.Z., podle kterého je možno oddlužení řešit buď zpeněžením majetkové podstaty, anebo plnění splátkového kalendáře. Dále to vyplývá i z dalších ustanovení Ins.Z., a to například z § 406 Ins.Z., který odlišuje obsah rozhodnutí o schválení oddlužení jak ve formě splátkového kalendáře, tak zpeněžením majetkové podstaty.“⁷² Ve skutečnosti však docházelo i k opačným případům, kdy byly obě formy oddlužení kombinovány – takovým řízením je např. oddlužení vedeno u Krajského soud v Praze pod sp.zn.: KSPH 39 INS 13224/2011, kdy insolvenční soud nejprve vydal Usnesení č.j. KSPH 39 INS 13224/2011 – B – 8, na základě kterého bylo schváleno oddlužení dlužnice formou zpeněžení majetkové podstaty. Následně, kdy nemovitost, která tvořila majetkovou podstatu, byla zpeněžena za nižší částku, než která byla předpokládaná, tak insolvenční soud vydal Usnesení č.j. KSPH 39 INS 13224/2011 – B – 28, na základě kterého došlo ke změně usnesení

⁷¹ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 10. 2015, sp. zn. KSPH 67 INS 7819/2015, 2 VSPH 1709/2015-B

⁷² *Praktický průvodce insolvenčním řízením* [online]. Praha: Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., ©2014. Dostupné z: <http://www.dashofer.cz/>

o schválení oddlužení, a to tak, že „Soud schvaluje oddlužení dlužníka: XY, nar., trvale bytem, zpeněžením majetkové podstaty a plněním splátkového kalendáře.“⁷³ Rozhodnutí soudu bylo vydáno s odůvodněním, že „Z podání insolvenčního správce doručeného soudu dne 05.03.2013 vyplývá, že nemovitosti dlužníka byly prodány za 370.000,-Kč, teda za částku výrazně nižší, než kolik bylo očekáváno. S ohledem na tuto skutečnost nastala situace, kdy věřitelé se zajištěnými pohledávkami nebyli uspokojeni v celé výši svých pohledávek, a na věřitele s pohledávkami nezajištěnými nezbyla k rozdělení žádná částka. Za této situace, kdy věřitelé s nezajištěnými pohledávkami nebyli uspokojeni v žádné části, nastala potřeba, aby bylo schváleno oddlužení dlužníka i druhou variantou, kterou zákon připouští, a sice plněním splátkového kalendáře tak, aby se i nezajištěným věřitelům dostalo alespoň 30% uspokojení. Nelze pominout skutečnost, že oddlužení je určeno výhradně nezajištěným věřitelům.“⁷⁴ Identický případ, ale se zcela odlišným průběhem i výsledkem je oddlužení, které bylo vedeno u Krajského soudu v Praze pod sp.zn.: KSPH 60 INS 30967/2013. V inkriminované věci bylo oddlužení schváleno formou zpeněžením majetkové podstaty, přičemž k takovému zpeněžení sice došlo, avšak nezajištění věřitelé nebyli vzhledem k nízkému výtěžku zpeněžení uspokojeni ani zčásti. Zatímco ve výše uvedeném případě byla tato skutečnost vyřešena dodatečným schválením oddlužení i formou splátkového kalendáře, čímž došlo ke kombinaci obou způsobů oddlužení, tak v tomto případě bylo oddlužení dlužnice ukončeno s tím, že dlužnice byla osvobozena i od placení zbytku svých dluhů, neboť neuspokojení nezajištěných věřitelů ani zčásti ji nelze klást za vinu, když způsob řešení oddlužení zvolil zástupce věřitelů. Na základě velké novely Ins.Z. účinné od 1. 7. 2017, zejména v oblasti oddlužení, došlo ke sjednocení názorů na možnost či nemožnost kombinace obou způsobů oddlužení, když Ins.Z. ve svém § 398 odst. 1 ustanovuje zákonnou možnost kombinovat oba způsoby oddlužení, avšak to pouze v případě návrhu insolvenčního správce s výslovným prohlášením samotného dlužníka, že souhlasí s provedením oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty nebo její části. Žádným výkladem ale nelze dojít k odpovědi na otázku, zda-li je možno kombinovat, resp. začít kombinovat oba

⁷³ usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 25. 3. 2013, č.j. KSPH 39 INS 13224/2011 – B – 28

⁷⁴ usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 25. 3. 2013, č.j. KSPH 39 INS 13224/2011 – B – 28

způsoby oddlužení až v průběhu schváleného oddlužení formou jednoho z nich. Autor má za to, že by bylo vhodné, účelné i důvodné, aby dlužníku byla dána možnost navrhnout kombinaci obou způsobů oddlužení i v průběhu již schváleného oddlužení a toto právo dlužníka zanést i do samotného znění Ins.Z. Dlužník by tak získal možnost, jak zvrátit případnou neočekávanou situaci např. v podobě dlouhodobého výpadku svých příjmů, a tak se vyhnul zrušení schváleného oddlužení a prohlášení konkursu na svůj majetek, pakliže by vlastnil nějaký hodnotnější majetek zajistivší mu společně se splátkovým kalendářem uspokojení věřitelů alespoň z 30 % a zároveň pakliže by stále sledoval úspěšné dosažení cíle v podobě oddlužení od placení zbytku dluhů ve smyslu § 414 Ins.Z.

3.6 Nevyhovění podmínkám oddlužení a jeho důsledky

Pakliže se dlužník rozhodne řešit svou úpadkovou situaci, měl by vždy zvážit, zda-li ho bude řešit právě oddlužením. Dlužník se totiž musí podrobit všem podmínkám oddlužení dle Ins.Z., kterými např. jsou podmínky pro samotné povolení oddlužení a dále též, aby byl schopen řádně plnit splátkový kalendář po dobu celých pěti let. V případě, že dlužník neuspěje se svým návrhem na povolení oddlužení, a to z důvodu formálních nedostatků takového návrhu anebo pro nedostatek věcných předpokladů pro kladné vyhovění povolení oddlužení, popř. dlužník vezme svůj návrh na oddlužení zpět, tak insolvenční soud rozhodne o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem, to však jen tehdy, jestliže

„a) návrh na povolení oddlužení nebyl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud nezjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující,

b) návrh na povolení oddlužení byl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud nezjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, nebo

c) návrh na povolení oddlužení byl podán společně s insolvenčním návrhem a insolvenční soud zjistí, že majetek dlužníka, aniž se přihlíží k věcem, právům a jiným majetkovým hodnotám vyloučeným z majetkové podstaty, je pro uspokojení věřitelů zcela nepostačující, a dlužník v návrhu na povolení oddlužení

požádal, aby byl způsobem řešení jeho úpadku konkurs, a zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení, stanovil-li mu soud povinnost k její úhradě podle § 108 odst. 2 a 3.⁷⁵ Stejně tak insolvenční soud učiní i v případě, kdy důvody pro zamítnutí insolvenčního návrhu budou zjištěny až v okamžiku po povolení oddlužení, to však pouze do doby, než bylo takové oddlužení schváleno. Pakliže dlužník v průběhu již schváleného oddlužení nebude řádně plnit své povinnosti uložené Ins.Z. anebo se ukáže, že v důsledku změny své ekonomické nabídky není schopen plnit splátkový kalendář, může být schválené oddlužení zrušeno a na majetek dlužníka může být prohlášen konkurs. Dlužno zmínit, že v rámci konkursu není dlužníkovi dána možnost dosáhnout na osvobození od placení zbytku neuspokojených dluhů, zároveň bude zpeněžen všechn jeho majetek, jenž je exekučně postižitelný, a to jak ten, který nabyt před prohlášením konkursu, tak ten nabytý po jeho prohlášení. V neposlední řadě všechny příjmy dlužníka podléhají postižení, a to ve stejném rozsahu jako při oddlužení formou splátkového kalendáře.

⁷⁵ § 396 Zákona č. 182/2006 Sb.

4. Specifika oddlužení

4.1 Přihlášení pohledávky v průběhu řízení

Ins.Z. rozeznává v insolvenčním řízení pohledávky, které je nutno přihlásit a pohledávky, které se považují v insolvenčním řízení – ve smyslu § 165 odst. 2 Ins.Z. – bez dalšího ze zákona za přihlášené, aniž by bylo nutno podat jejich přihlášku. Pohledávek, které je nutno do insolvenčního řízení přihlásit, je v praxi drtivá většina. Takové přihlášky se přihlašují na základě § 173 Ins.Z., jenž mimo jiné stanoví, že „věřitelé podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu od zahájení insolvenčního řízení až do uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku. K přihláškám, které jsou podány později, insolvenční soud nepřihlíží a takto uplatněné pohledávky se v insolvenčním řízení neuspokojují. Věřitelé vykonatelných pohledávek na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem podávají přihlášky pohledávek u insolvenčního soudu kdykoli v průběhu insolvenčního řízení, pokud v trestním řízení o tomto trestném činu byl zajištěn majetek v majetkové podstatě dlužníka a přihláška pohledávky byla podána v době, kdy zajištění podle trestního řádu trvá. Přihlašují se i pohledávky, které již byly uplatněny u soudu, jakož i pohledávky vykonatelné včetně těch, které jsou vymáhány výkonem rozhodnutí nebo exekucí.“⁷⁶ Naopak menšinu tvoří pohledávky, které se považují v insolvenčním řízení – ve smyslu § 165 odst. 2 Ins.Z. – bez dalšího ze zákona za přihlášené, aniž by bylo nutno podat jejich přihlášku; takovými pohledávkami např. jsou: pohledávka manžela dlužníka vzniklá po prohlášení konkursu vypořádáním společného jmění manželů podle § 275 Ins.Z.; pohledávky věřitelů vyplývající z účetnictví dlužníka (finanční instituce), je-li jím banka nebo spořitelní a úvěrní družstvo anebo pobočka zahraniční banky podle § 367 odst. 1 písm. f) Ins.Z. (§ 373 odst. 1 Ins.Z.); pohledávky uvedené v § 373 odst. 8 Ins.Z. nebo – ve smyslu § 24 odst. 4 č. 168/1999 Sb. (věty druhé zákona), o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla – regresní pohledávka České kanceláře pojistitelů coby náhrada za plnění podle § 24 odst. 2 písm. b) cit. zákona.

⁷⁶ § 173 Zákona č. 182/2006 Sb.

Poslední zmíněnou pohledávku v předchozím odstavci, tedy pohledávku České kanceláře pojistitelů coby náhrady za plnění podle § 24 odst. 2 písm. b) zákona o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla bychom mohli nalézt např. v oddlužení vedeném u Krajského soudu v Plzni pod sp.zn. KSPL 27 INS 17471 / 2013. Ve sledovaném případě se jedná o oddlužení dlužníka, kterému bylo schváleno oddlužení formou splátkového kalendáře, a to na základě Usnesení č.j. KSPL 27 INS 17471/2013 - B -4 ze dne 18. 10. 2013. Do splátkového kalendáře byly zařazeny pohledávky nezajištěných věřitelů, které byly zjištěny na přezkumném jednání dne 26. 9. 2013. Celková výše takovýchto pohledávek činila 494.153,52 a podle zprávy insolvenčního správce o hospodářské situaci dlužníka ze dne 11. 9. 2013 byl zde dán předpoklad, že dlužník uspokojí své nezajištěné věřitele zařazené do splátkového kalendáře zcela ze 100 %. V průběhu řízení, a to v září roku 2016 věřitel - Česká kancelář pojistitelů, IČ: 70099618, se sídlem Na Pankráci 1724/129, 140 00 Praha 4 uplatnil do insolvenčního řízení svou pohledávku z titulu neuhrazeného dluhu dlužníka z pojištění odpovědnosti z provozu vozidla (tzv. zákonná pojistka na automobil). Věřitel svůj nárok odůvodnil skutečností, že dne 15. 5. 2010, tj. již před zahájením insolvenčního řízení byla dlužníkovým vozidlem, jež řídil, způsobena škoda na jiném vozidle, přičemž výše škody činila 65.437,- Kč. Věřitel dále odkázal na § 24 odst. 9 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, podle kterého má věřitel právo požadovat po dlužníkovi regresní náhradu ve výši 71.980,- Kč sestávající z částky, která byla uhrazena poškozenému a z nákladů vynaložených na likvidaci škody. Dlužník postupně tuto částku splácel, avšak poslední splátku uhradil v měsíci říjnu roku 2011. Věřitel následně podal k příslušnému soudu návrh na vydání elektronického platebního rozkazu. Dne 7. 5. 2013 Okresní soud v Tachově skutečně vydal elektronický platební rozkaz č.j. EPR 112924/2013-6, na základě kterého bylo dlužníku uloženo, aby věřiteli uhradil částku 55.180,- Kč s příslušenstvím. Jelikož dlužník věřiteli neuhradil ničeho, tak ten podal návrh na zahájení exekuce a dlužná částka se tak ještě navýšila o náklady exekuce. Celková dlužná částka tak činila 100.933,44 Kč. Věřitel dále odkázal na ust. § 24 odst. 4 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, podle kterého se pohledávka věřitele na náhradu za plnění podle odst. 2 písm. b),c) a g) považuje za pohledávku, na kterou se podle Ins.Z. hledí jako na přihlášenou. Soud vzal tuto skutečnost na vědomí a nařídil zvláštní přezkumné jednání na den 6. 12. 2016,

jehož předmětem měl být přezkum předmětné pohledávky věřitele - Česká kancelář pojistitelů. Na základě uznání této pohledávky na zvláštním přezkumném jednání ze strany jak insolvenčního správce, tak i dlužníka, vydal Krajský soud v Plzni dne 14. 12. 2016 Usnesení č.j. KSPL 27 INS 17471/2013 – B – 29 ve smyslu § 407 odst. 3 Ins.Z., podle kterého insolvenční soud rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře i bez návrhu změní, jestliže se podstatně změnilo okolnosti, které jsou rozhodující pro výši a další trvání stanovených měsíčních splátek. Insolvenční soud tak změnil splátkový kalendář potud, že k dosavadním nezajištěným věřitelům byl přiřazen i věřitel – Česká kancelář pojistitelů. Věřitel takto zařazený do splátkového kalendáře však není od doby zařazení uspokojován přednostně, aby mu bylo dorovnáno procento uspokojení ostatních věřitelů, ale je uspokojován z měsíčních zabavitelných částek dlužníka společně s ostatními věřiteli, a to podle procentuálního podílu své pohledávky na celkové výši všech pohledávek zařazených do splátkového kalendáře. Čím tedy později věřitel tímto způsobem uplatní pohledávku do insolvenčního řízení, tím zpravidla bude jeho uspokojení v rámci insolvenčního řízení řešeného splátkovým kalendářem nižší. Naopak pro dlužníka takováto možnost uplatnění pohledávky během běžícího insolvenčního řízení přináší značnou nejistotu. V případě dlužníka se věřitel – Česká kancelář pojistitelů přihlásil do řízení v době, kdy se dlužník nacházel za půlkou splátkového kalendáře, značnou část svých dluhů měl již splacenou a v případě dalšího uspokojování věřitelů v konstantní výši jako doposud byl zde dán předpoklad, že oddlužení skončí dříve než za 60 měsíců, neboť všichni nezajištění věřitelé budou uspokojeni zcela. Uplatnění takovéto pohledávky a její zařazení do splátkového kalendáře tedy nemělo na splnění podmínek pro oddlužení dlužníka od zbytku dluhu ve smyslu § 414 Ins.Z., zejména pak podmínky splacení alespoň 30 % dluhů, prakticky žádný vliv. Pokud bychom si však představili oddlužení plněním splátkového kalendáře, kde dlužníkovo celkové plnění osciluje kolem výše zmíněných 30 % a ve kterém by došlo ke změně splátkového kalendáře ve smyslu uvedeném v této kapitole, a to krátce před koncem splátkového kalendáře, tak je dlužníkovi odebrána možnost na takovou situaci účinně reagovat. Může se tedy stát, že díky zařazení pohledávky, na kterou se dle Ins.Z. hledí jako na přihlášenou, do splátkového kalendáře, dlužník není schopen během krátké doby obstarat si natolik vysoký příjem (mimo jiné i formou darovací smlouvy ze strany třetí osoby), aby dosáhl na splnění podmínek pro osvobození od zbytku dluhů ve

smyslu § 414 Ins.Z. V takovém případě, byť dlužník celou dobu vyhovoval podmínkám pro osvobození od zbytku dluhů a své povinnosti si řádně plnil, tak v konečném důsledku přijde o možnost se oddlužit a začít tzv. s čistým štítem. I pro případ takovéto situace má autor za to, že by měla být do Ins.Z. zakotvena možnost navrhnout kombinaci obou způsobů oddlužení i v průběhu již schváleného oddlužení tak, jak bylo rozebráno na konci kapitoly 2.5.

Další případem, kdy věřitel může podat svou přihlášku v průběhu řízení, aniž by byla de iure podána opožděně, je situace řešená např. v usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. KSHK 42 INS 11251/2015, 3 VSPH 355/2017-P12-7⁷⁷ jako soudu odvolacího. Jedná se o insolvenční řízení, kdy dne 18. 5. 2015 byl zjištěn úpadek dlužníka a dlužníkovi bylo povoleno oddlužení. Přihlašovací lhůta pro věřitele skončila 19. 6. 2015. Následně dne 21. 10. 2015 bylo schváleno oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře. Přihláškou ze dne 17. 1. 2017, tj. v průběhu schváleného oddlužení přihlásil věřitel - BNP Paribas Personal Finance, boulevard Haussmann 1, 750 09 Paříž, Francouzská republika, jehož vznik je spojen s fúzí společnosti CETELEM ČR a.s. na BNP Paribas Personal Finance, a to s účinností k 31. 5. 2015, když tento údaj byl do obchodního rejstříku zapsán dne 25. 6. 2015, nezajištěnou pohledávku ve výši 49.391,- Kč z titulu smlouvy o poskytnutí úvěru č. 42116345325100 ze dne 27. 10. 2006 uzavřenou mezi věřitelem a otcem dlužníka a dále nezajištěnou pohledávku ve výši 53.152,- Kč z titulu smlouvy o poskytnutí úvěru č. 42116345326100 ze dne 20. 3. 2008 uzavřenou mezi věřitelem a matkou dlužníka. Napadeným usnesením ze dne 2. 2. 2017 soud prvního stupně přihlášku věřitele odmítl pro opožděnost. Proti předmětnému usnesení se věřitel včas odvolal a navrhl, aby soud prvního stupně nařídil zvláštní přezkumné jednání a jeho přihlášku pohledávky přezkoumal, neboť nesouhlasí se závěrem insolvenčního soudu, že jeho přihláška pohledávky ve výši 103.083,- Kč byla zaslána opožděně, když ji přihlásil na základě pravomocně skončených dědických řízení, do kterých se řádně přihlásil. Věřitel označil dědická řízení po otci dlužníka zemřelém dne 16. 10. 2014 a po matce dlužníka zemřelé dne 20. 1. 2015, přičemž jediným dědicem se ve výše uvedených dědických řízeních stal právě dlužník. Vrchní soud se vyjádřil v tom smyslu, že pokud jde o dědictví nabyté dlužníkem v průběhu insolvenčního

⁷⁷ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2017, č.j. KSHK 42 INS 11251/2015, 3 VSPH 355/2017-P12-7

řízení, kalkuluje Ins.Z. výslovně jen s aktivy pozůstalosti, jež náležejí do majetkové podstaty dlužníka určené v poměrech insolvenčního řízení zpravidla ke zpeněžení a k poměrnému rozdělení výtěžku mezi insolvenční věřitele způsobem stanoveným v Ins.Z. Naopak co se týká pasiv – dluhů zůstavitele, jež rovněž tvoří pozůstalost, tj. společně s aktivy celé jmění zůstavitele – a která rovněž pravidelně přecházejí na dědice, nemá ohledně nich Ins.Z. žádná ustanovení, jež by se mohla v insolvenčním řízení přednostně aplikovat před obecnými ustanoveními NOZ. Z toho odvolací soud dovodil, že v otázce úhrady dluhů zůstavitele, je třeba v insolvenčním řízení zásadně respektovat právní úpravu NOZ, tj. věřitelé zůstavitele – nyní dlužníka jako jeho dědice, nemohou být probíhajícím insolvenčním řízením dlužníka zásadně dotčeni na svých právech při uspokojení svých pohledávek. Dle přesvědčení odvolacího soudu se tato zásada v poměrech insolvenčního řízení prosadí s jediným omezením, jímž je výše ceny nabytého dědictví zapsaného do soupisu majetkové podstaty. Tento limit je v Ins.Z. výslovně dán jen v § 412 odst. 3 větě třetí Ins.Z., dle níž má se za to, že dlužník, který za trvání účinků schválení oddlužení neodmítne dědictví, uplatnil výhradu soupisu. Výhrada soupisu má ten účinek, že dědic, který ji uplatnil, hradí dluhy zůstavitele jen do výše ceny nabytého dědictví. V případě konkursu sice Ins.Z. takový limit výslovně nestanoví, avšak dle názoru odvolacího soudu jej lze dovodit z § 5 písm. a) Ins.Z., dle něhož insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárneho a co nejvyššího uspokojení věřitelů. Opačný výklad, dle něhož by byl dlužník povinen hradit dluhy zůstavitele nad výši ceny nabytého dědictví zapsaného do soupisu majetkové podstaty, by vedl k nepřijatelnému důsledku, totiž že by výtěžek ze zpeněžení ostatního majetku podstaty nemohl být zcela použit pro uspokojení pohledávek přihlášených věřitelů a věřitelů pohledávek za podstatou nebo pohledávek jim na roveň postavených, ale na uspokojení dluhů zůstavitele, čímž by byl zcela popřen účel a cíl insolvenčního řízení. Podle odvolacího soudu totiž nelze bez výhrad akceptovat, aby míra uspokojení věřitelovy pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, byla závislá od různého způsobu řešení úpadku dlužníka. Odvolací soud tím měl na mysli především situaci, kdyby o uspokojení takového věřitele bylo rozhodováno v rámci stejného insolvenčního řízení buď ještě za trvání účinků schváleného oddlužení, nebo až po jeho event. zrušení a po prohlášení konkursu na majetek dlužníka ve smyslu § 418 Ins.Z. V obou případech musí být míra uspokojení tohoto

věřitele stejná. Vrchní soud tedy judikoval první závěr, že nedošlo-li k odloučení pozůstalosti ve smyslu § 1709 NOZ a je-li do soupisu majetkové podstaty zapsán majetek, který nabyt dlužník z dědictví, může věřitel pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, k jehož zaplacení je nyní povinen dlužník, uplatnit toto své právo vůči dlužníkovi v insolvenčním řízení, a to přihláškou pohledávky podanou v přihlašovací lhůtě na předepsaném formuláři u insolvenčního soudu podle § 173 a násl. Ins.Z. s následným určením její pravosti, výše a pořadí na přezkumném jednání nebo v incidenčním sporu u insolvenčního soudu ve smyslu § 159 odst. 1 písm. a) Ins.Z. K závěru o uplatnění takové přihlášky výše uvedeným způsobem došel Vrchní soud, neboť v taxativním výčtu pohledávek za podstatou ani pohledávek jim na roveň postavených, které se přihlašují neformálním písemným uplatněním učiněným kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení u osoby s dispozičními oprávněními (nově od 1. 7. 2017 na formuláři a u insolvenčního soudu) s event. určením její existence v běžném nalézacím řízení u obecného soudu podle § 203 odst. 4 Ins.Z. nebo s event. určením jejího přednostního uspokojení v incidenčním sporu u insolvenčního soudu podle § 203a Ins.Z., nejsou uvedeny dluhy zůstavitele, které přešly na dlužníka v důsledku nabytí dědictví, čímž je automaticky vyloučen úspěch věřitele v příp. žalobách podaných podle § 203 odst. 4 nebo § 203a odst. 1 Ins.Z., což činí postup při uplatňování takových pohledávek neakceptovatelným. Vrchní soud v Praze učinil i druhý závěr, a to potud, že nabyt-li dlužník dědictví po zůstaviteli až v průběhu insolvenčního řízení v době po marném uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku k přihlášení pohledávek, není věřitel pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, bez dalšího zbaven práva uplatnit ji též vůči dlužníkovi podáním přihlášky. Insolvenční soud je povinen takového věřitele vyzvat, aby v procesní lhůtě k tomu určené sdělil, zda uplatňuje právo na uspokojení dluhu zůstavitele vůči dlužníkovi a poučit jej, že po marném uplynutí určené lhůty bude mít za to, že takové právo neuplatnil. K takovému závěru Vrchní soud v Praze přistoupil na základě souladu s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 31.3.2014, č.j. KSPL 56 INS 5847/2013, 2 VSPH 1493/2013-P7-7.⁷⁸ Třetím a posledním závěrem, který Vrchní soud v Praze vyvodil, je, kdy a v jakém rozsahu lze v insolvenčním řízení uspokojit věřitelovu pohledávku, která má původ v dluhu zůstavitele, poté, co

⁷⁸ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31.3.2014, č.j. KSPL 56 INS 5847/2013, 2 VSPH 1493/2013-P7-7

jeho pohledávka byla zjištěna. Podle názoru Vrchního soudu v Praze se takový věřitel, nepůjde-li však současně o zajištěného věřitele, který se bude pravidelně uspokojovat postupem podle § 298 Ins.Z., zařadí se svým nárokem mezi ostatní přihlášené nezajištěné věřitele a uspokojí se spolu s nimi ve schváleném způsobu oddlužení nebo v konkursu způsobem stanoveným v Ins.Z., avšak s výše již zmíněným limitem, že na svoji pohledávku nemůže z insolvenčního řízení obdržet více, než kolik činí cena nabytého dědictví. V případě, že cena nabytého dědictví bude menší než hodnota zjištěné pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, uspokojí se věřitel nejvýše do celé výše ceny nabytého dědictví. Neuspokojený zbytek pohledávky tohoto věřitele se v insolvenčním řízení již uspokojovat nebude s ohledem na účinek (limit) výhrady soupisu. V opačném případě, kdy bude-li cena nabytého dědictví převyšovat hodnotu zjištěné pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, neprojeví se nijak účinek (limit) výhrady soupisu a věřitel bude uspokojen způsobem stanoveným v Ins.Z. bez jakéhokoliv omezení.⁷⁹

4.2 Úmrtí jednoho z manželů dlužníků

Pokud se podíváme na důsledky úmrtí jednoho z manželů, jímž bylo schváleno oddlužení, tak je zajímavé porovnat důsledky této právní události za právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 a právní úpravy účinné od 1. 1. 2014. Pakliže jde o zahájená insolvenční řízení do 31. 12. 2013, tak důsledky úmrtí jednoho z manželů neboli účinky a vliv této události na běžící oddlužení byly řešeny a vytvářeny výhradně judikaturou. Jedním z elementárních judikátů této oblasti je Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. KSUL 41 INS 14739/2010, 3 VSPH 574/2011-B ze dne 9. 9. 2011. V předmětném usnesení se Vrchní soud zabíral rozhodnutím, v němž Krajský soud v Praze č.j. KSPH 41 INS 14739/2010-B-15 ze dne 18. dubna 2011 odmítl popěrný úkon věřitele, a to s odůvodněním, že „v daném insolvenčním řízení, v němž bylo rozhodnuto o úpadku před 31. 3. 2011, tj. před účinností novely Ins.Z. provedené zákonem č. 69/2011 Sb., nelze použít ustanovení této novely o popírání pohledávek ze strany jednotlivých věřitelů.“⁸⁰. Základní otázkou tedy vůbec nebyly důsledky úmrtí

⁷⁹ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2017, č.j. KSHK 42 INS 11251/2015, 3 VSPH 355/2017-P12-7

⁸⁰ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 9. 2011, sp.zn. 3 VSPH 574/2011-B

jednoho z manželů, kteří se nacházeli ve společném oddlužení manželů. To, jak postupovat ve věci, kdy jeden z manželů dlužníků zemře v průběhu oddlužení, vyplynulo až po přezkoumání dotčeného usnesení Vrchním soudem, což mělo za následek vznik prvního rozhodnutí dané tematiky. Vrchní soud jak soud odvolací během vlastní činnosti zjistil, že dne 3. 12. 2010 byly manželzy Miroslavem E. a Štefanií E. příslušnému soudu doručeny dva samostatné návrhy na povolení oddlužení, na základě nichž byla zahájena dvě samostatná insolvenční řízení, aby soud dne 24. 1. 2011 tato dvě řízení spojil ke společnému řízení dle § 112 odst. 1 OSŘ. Dne 10. 2. 2011 insolvenční soud rozhodnul o úpadku dlužníků manželů a zároveň nařídil přezkumné jednání a schůzi věřitelů na 1. 4. 2011. Dne 31. 3. 2013 bylo ze strany odvolatele doručeno soudu podání, které bylo označené jako Návrh na provedení důkazů a právní argumentace svědčící popření pohledávky jiného věřitele. V den 1. 4. 2011 proběhlo jak avizované přezkumné jednání, tak i schůze věřitelů. Odvolatelovo podání bylo považováno za popěrný úkon, jenž soud odmítl s výše uvedeným odůvodněním. Následně se odvolatel odvolal k Vrchnímu soudu, který během své činnosti zjistil, že před konáním přezkumného jednání a schůze věřitelů dlužník Miroslav E. zemřel. Na základě tohoto zjištění odvolací soud konstatoval, že „za této situace, kdy jeden z účastníků společného insolvenčního řízení v jeho průběhu zemřel a ztratil tak způsobilost být jeho účastníkem (§ 107 odst. 1 a 3 o.s.ř.), neměl soud prvního stupně činit jiné úkony, než kterými by na tuto nastalou překážku dalšího postupu řízení odpovídajícím procesním způsobem reagoval. Jelikož povaha insolvenčního řízení, jehož předmětem je dle § 1 IZ řešení úpadku (či hrozícího úpadku) dlužníka některým ze zákonem stanovených způsobů, vylučuje, aby bylo v insolvenčním řízení zemřelého dlužníka pokračováno s jeho univerzálním právním nástupcem-dědicem dle § 107 odst. 3 o.s.ř., bylo nutné, aby soud nejprve ze společného řízení insolvenční věc dlužnice Štefanie E. vyloučil k samostatnému řízení, a poté aby insolvenční řízení ve věci zemřelého dlužníka Miroslava E. podle § 107 odst. 5 o.s.ř. zastavil. To s tím, že v insolvenčním řízení dlužnice (jež dle § 84 IZ nelze přerušit) bude možno pokračovat až poté, co bude ukončeno dědické řízení jejího zemřelého manžela Miroslava E., v jehož rámci bude vypořádáno i společné jmění manželů, které úmrtím manžela zaniklo. Teprve výsledky tohoto dědického řízení určí stávající rozsah majetku dlužnice a jejích závazků (jejich případné změny nastalé ke dni úmrtí manžela, k němuž došlo ještě před přezkumným jednáním a schůzí věřitelů). Až na podkladě těchto

zjištění bude možno (po novém přezkumu a schůzi věřitelů) rozhodnout o tom, zda oddlužení dlužnice lze schválit (a v jaké formě) či nikoli. Uvedeným způsobem však soud prvního stupně nepostupoval, když navzdory úmrtí dlužníka-účastníka společného insolvenčního řízení, které mu bylo dne 1. 4. 2011 oznámeno, v tomto řízení pokračoval, uskutečnil přezkumné jednání i schůzi věřitelů (na níž nedošlo k rozhodnutí o schválení či neschválení povoleného oddlužení) a vydal napadené usnesení, ač k tomu z uvedených důvodů podmínky dány nebyly. Proto také výsledky přezkumného jednání konaného za popsané situace dne 1. 4. 2011 postrádají právní relevanci a bude nutno-jak uvedeno shora-v insolvenčním řízení dlužnice Štefanie E. provést posléze přezkum pohledávek znovu.⁸¹

Pakliže je možno shrnout výše uvedené, tak v případě úmrtí jednoho z manželů nacházejících se ve společném oddlužení manželů za právní úpravy účinné do 31. 12. 2013, by měl soud postupovat tak, že insolvenční věc pozůstalého z manželů vyloučí k samostatnému řízení a zároveň insolvenční řízení zemřelého manžela zsatví dle § 107 odst. 5 OSŘ. Následně lze pokračovat v insolvenčním řízení pozůstalého, ale to až poté, co je řádně ukončeno dědické řízení zemřelého manžela, když v rámci tohoto dědického řízení bude vypořádáno i SJM, jenž zaniklo úmrtím jednoho z manželů. Pakliže i po úmrtí jednoho z manželů proběhlo přezkumné jednání, aniž by soud postupoval podle výše uvedeného, tak je nutno, aby přezkumné jednání i schůze věřitelů proběhly znovu.

Obdobně bylo postupováno i Krajským soudem v Praze, a to v insolvenčním řízení, které je vedeno pod sp.zn. KSPH 37 INS 7146 / 2012, kdy předmětem řízení bylo řešení úpadku společným oddlužením manželů, jejichž insolvenční návrhy byly spojeny ve smyslu § 112 odst. 1 OSŘ. V rámci již schváleného společného oddlužení dlužnice zemřela. Oproti výše uvedenému tedy dlužnice zemřela až po řádném přezkumném jednání a zároveň schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Insolvenční soudu stejně jako ve výše uvedeném případě vyloučil obě řízení k samostatnému řízení a řízení dlužnice pak zastavil. Soud avšak „nevyčkal výsledků dědického řízení po zemřelé dlužnici, jak přepokládá usnesení Vrchního soudu v Praze č.j. 3 VSPH 574/2011-B-24 ze

⁸¹ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 9. 2011, sp.zn. 3 VSPH 574/2011-B

dne 9.9.2011 (KSPH 41 INS 14739/2010) a vydal Usnesení o změně splátkového kalendáře, neboť

a) skutkový základ v uvedeném řízení byl odlišný tudíž, že ještě neproběhlo přezkumné jednání a schůze věřitelů, zatímco v projednávaném řízení již bylo vydáno usnesení o schválení oddlužení, které je stále účinné a bez této změny by mělo být na jeho základě plněno a

b) v dané věci je zřejmé, že dědictví po zemřelé dlužnici je předlužené (viz závěry v odst. 2 usnesení č.j. KSPH 37 INS 7142/2012-B-21 ze dne 11.12.2012), neboť dlužnice nemá žádný majetek (výlučný ani ve společném jmění manželů), ale pouze závazky v minimální výši 200.000,- Kč. Závazky zemřelé dlužnice pak nemohou na dlužníka přejít, neboť takový krok by vyžadoval ke své účinnosti souhlas insolvenčního správce.⁸²

V popisovaném případě vedeného Krajským soudem v Praze pod sp.zn. KSPH 37 INS 7146 / 2012 nebylo záhodno nařizovat nové přezkumné jednání a došlo pouze ke změně splátkového kalendáře.

Pokud jde o společné oddlužení manželů, tak v současné době je v rámci této problematiky platná podoba Ins.Z. ve smyslu tzv. velké revizní novely provedené zákonem č. 294/2013 Sb. Protože předchozí právní úprava nevyhovovala náležitě situaci, kdy oba manželé mají v úmyslu řešit svůj úpadek oddlužením, byl do úpravy Ins.Z. zakotvena možnost podat společný návrh na povolení oddlužení manželů, a to prostřednictvím nového institutu dle § 394a Ins.Z. V tomto novém právním režimu je v plné kompetenci samotných manželů, zda-li návrh na povolení oddlužení podá jen jeden z manželů, nebo oba manželé současně, a to prostřednictvím jednoho společného návrhu na povolení oddlužení dle zmíněného § 394a Ins.Z. V případě, že návrh na povolení oddlužení podá jen jeden z manželů, tak pak ovšem v důsledku § 83a Ins.Z. zavedeného též s účinností od 1. 1. 2014 nelze jeho insolvenční věc spojit s případnou insolvenční věcí manžela, jež by byla zahájena později. V insolvenční věci každého z manželů se pak řeší podmínky přípustnosti oddlužení podle § 389 Ins.Z. a podle § 395 Ins.Z. a každý z nich je povinen uspokojit přihlášené a

⁸² usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 20. 5. 2013, č.j. KSPH 37 INS 7142/2012 – B – 25

zjištěné nezajištěné pohledávky v rozsahu alespoň 30 %, aby bylo možno dosáhnout osvobození od placení zbytku dluhů dle § 414 a násl. Ins.Z.

Jak již bylo zmíněno v předchozím odstavci, tak oba manželé mohou podat současně jeden společný návrh na povolení oddlužení ve smyslu § 394a Ins.Z. Takový návrh mohou manželé podat, a to i bez ohledu na to, zda-li všichni jejich majetek a závazky náležejí do SJM, avšak za podmínky, že:

- a) jsou manželé ke dni, kdy jejich společný návrh na povolení oddlužení došel insolvenčnímu soudu (§ 394a odst. 1 Ins.Z.),
- b) každý z nich samostatně je osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení,
- c) návrh podali na předepsaném formuláři,
- d) v návrhu – splňujícím i ostatní předepsané náležitosti – musí také oba výslovně prohlásit, že souhlasí s tím, aby všichni jejich majetek byl pro účely (pro případ) schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty považován za majetek ve společném jmění manželů, přičemž podpisy manželů u tohoto prohlášení musejí být úředně ověřeny.

Pro doplnění je třeba uvést, že jestliže insolvenční řízení jednoho z manželů jako dlužníka bylo zahájeno na základě insolvenčního návrhu věřitele a tomuto manželu marně uplyne třicetidenní lhůta k podání návrhu na povolení oddlužení stanovená v § 390 odst. 1 Ins.Z., dotčený manžel přestal být osobou oprávněnou podat návrh na povolení oddlužení ve smyslu první věty § 394a odst. 1 Ins.Z. a pro společný návrh tohoto manžela a jeho manželky tak již nejsou dány podmínky. K tomu např. viz závěry usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. KSCB 41 INS 26161/2014, 1 VSPH 2257/2015-A-27 ze dne 11. 1. 2016.⁸³

4.3 Specifika společného oddlužení manželů

Jak už bylo řečeno v předchozích kapitolách, tak ti manželé, jenž podali společný insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení, mají po dobu trvání účinků oddlužení až do jeho samotného skončení postavení

⁸³ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 1. 2016, č. j. KSCB 41 INS 26161/2014, 1 VSPH 2257/2015-A-27

nerozlučných společníků a jsou považováni se za jediného dlužníka, když „pro účely případného oddlužení zpeněžením majetkové podstaty platí nevyvratitelná právní domněnka, že všechny jejich majetek (i případný výlučný) náleží do jejich společného jmění manželů. Ustanovení § 394a IZ tak – skrze prohlášení manželů podle odstavce 2 – modifikuje právní úpravu NOZ o ochraně třetích osob ve vztahu k SJM (§ 731 a násl. NOZ). SJM se na základě předmětného prohlášení manželů rozšiřuje o majetek určený k uspokojení dluhů obou manželů (tj. také individuální jmění se pro účely oddlužení považuje za jmění společné) a skutečná povaha závazků se nezjišťuje. Tento režim je však určen pouze pro účely oddlužení ve formě zpeněžení majetkové podstaty a není zřejmé, zda či nakolik je možné jej použít pro splátkový kalendář.“⁸⁴ Podáním společného návrhu manželů na povolení oddlužení spojeného s jejich společným insolvenčním návrhem je ve smyslu uvedeného zahájeno jedno samostatné řízení manželů s postavením jediného dlužníka coby nerozlučných společníků, na něž se přiměřeně (§ 7 Ins.Z.) použije úprava § 91 odst. 2 OSŘ, tj. procesní úkony je oprávněn vykonat pouze jeden z manželů s tím, že jsou však závazné i pro druhého manžela (zásada jednomyslnosti). Z toho vyplývá, že insolvenční soudu projedná oba návrhy společně a se stejným výsledkem i o nich rozhodne, když platí, že podmínky pro povolení a následné schválení oddlužení podle § 389 Ins.Z. a podle § 395 Ins.Z. musí být splněny u obou manželů současně, včetně společného uspokojení věřitelů alespoň z 30% tak, aby pak po úspěšném završení schváleného oddlužení mohli dosáhnout oba dva na osvobození od placení zbytku dluhů podle § 414 Ins.Z. K tomu viz závěry vyjádřené např. v usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. KSPH 60 INS 24122/2013, 3 VSPH 1987/2013-A ze dne 28. 4. 2014.⁸⁵ Též platí, že jestliže dlužníci-manželé v režimu § 394a Ins.Z. podali společný návrh na povolení oddlužení se svým společným insolvenčním návrhem, pak z jejich postavení nerozlučných společníků plyne, že k právně účinnému zpětvzetí některého z těchto návrhů může dojít jen se souhlasem obou těchto nerozlučných

⁸⁴ *Praktický průvodce insolvenčním řízením* [online]. Praha: Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., ©2014. Dostupné z: <http://www.dashofer.cz/>

⁸⁵ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 4. 2014, sp. zn. KSPH 60 INS 24122/2013, 3 VSPH 1987/2013-A

společníků. K tomu viz usnesení Vrchního soudu č. j. KSPL 54 INS 25106/2016, 2 VSPH 2337/2016-A-15 ze dne 22. 12. 2016.⁸⁶

4.3.1 Přeměna společného oddlužení v konkurs

Zrušení společného oddlužení nezvratně implikuje řešení úpadku konkursem. Insolvenční praxe však zatím neřeší jednotně otázku, jak v takovém případě v insolvenčním řízení pokračovat, nicméně Vrchní soud v Praze ve svém usnesení č. j. MSPH 79 INS 19915/2014, 2 VSPH 6/2017-B-75 ze dne 23. 2. 2017 vyslovil a odůvodnil názor, že v těchto případech náleží pokračovat společným konkursem v rámci trvajících společného insolvenčního řízení manželů, s jejich jedinou majetkovou podstatou a setrváním jediného původního insolvenčního správce. V tomto rozhodnutí je také shrnuta podstata režimu společného oddlužení manželů: „... podají-li manželé společný návrh na oddlužení dle § 394a IZ spojený s jejich společným insolvenčním návrhem, vstupují tím do svého insolvenčního řízení, v němž se oba hlásí ke svému úpadku (jakožto společnému), který hodlají řešit společnými silami (nabídkou) zákonem předpokládaným způsobem (v intencích § 394a IZ, se svým nerozlučným společenstvím). Přitom jsou (musejí být) srozuměni s tím, že o způsobu provedení navrženého oddlužení jednou ze dvou jeho zákonem stanovených forem (plněním splátkového kalendáře nebo zpeněžením majetkové podstaty) – bez ohledu na jejich vlastní preferenci – rozhodnou věřitelé (§ 402 odst. 3 IZ), a nepřijmou-li rozhodnutí, pak insolvenční soud (§ 402 odst. 5 a § 406 odst. 1 IZ) – viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2014, sp. zn. 29 NSČR 91/2013. V takto zahájeném insolvenčním řízení manželů je pak na oba nahlíženo jako na jednoho dlužníka, takže i jejich úpadek je zkoumán společně, jako by šlo o dlužníka jediného (bez ohledu na to, kterému z manželů závazky vznikly), a stejně jsou společně zkoumány podmínky přípustnosti jejich oddlužení, kdy případná diskvalifikační okolnost na straně jednoho z manželů stíhá i druhého manžela (jejich vstup do oddlužení vylučuje) a kdy jejich ekonomická nabídka pro oddlužení je založena na tom, že pro uspokojení všech svých nezajištěných věřitelů v rámci navrženého oddlužení (pro případ jeho provedení zpeněžením

⁸⁶ usnesení Vrchního soudu ze dne 22. 12. 2016, č. j. KSPL 54 INS 25106/2016, 2 VSPH 2337/2016-A-15

majetkové podstaty) nabízejí veškerý svůj majetek náležející dle § 205 a násl. IZ do majetkové podstaty, včetně majetku výlučného (§ 394a odst. 2 a § 408 odst. 1 věta druhá IZ). Tato svá majetková aktiva přitom nabízejí pro všechny své věřitele dohromady s tím, že pohledávky věřitelů jsou přihlášeny do jediného insolvenčního řízení manželů (jediné insolvenční věci) bez rozlišení, vůči komu z manželů tyto pohledávky obligačně směřují (nebo zda dokonce nejde o závazky výlučné), a takto (bez rozlišení) jsou také přezkoumány. U takto přihlášených a přezkoumaných pohledávek proto (ani) později nelze v rámci insolvenčního řízení rozlišit, kteří věřitelé mají individuální (obligační či výlučnou) pohledávku jen vůči jednomu z manželů, stejně jako nelze posléze (v případě neúspěchu oddlužení) zacházet se společně zjištěným úpadkem manželů tak, jako kdyby šlo u každého z nich o individuální úpadek, který by náleželo řešit u každého zvlášť. Z uvedeného plyne, že při společném oddlužení jsou manželé takříkajíc na jedné lodi, a proto také společně nesou případné následky toho, že povinnosti vyplývající ze schváleného společného oddlužení neplní třeba jen jeden z nich.”⁸⁷

4.3.2 Úmrtí jednoho z manželů

V poměrech úpravy dědického řízení provedené s účinností od 1. 1. 2014 v NOZ nelze dospět k jinému závěru, než že pokud zemře jeden z manželů v průběhu jejich společného oddlužení vedeného v režimu § 394a Ins.Z., je třeba insolvenční řízení proti oběma z manželů zastavit a SJM, zaniklé úmrtím jednoho z manželů, vypořádat v rámci pozůstalostního řízení. Nutno vycházet z toho, že smrtí jednoho z manželů SJM zanikne, přičemž NOZ hovoří o „vypořádání práv a povinností po smrti jednoho z manželů”, a pravomoc vypořádat toto SJM má pozůstalostní soud. Nově je zaveden institut pozůstalostního řízení – institut správy pozůstalosti. Podle předchozí právní úpravy vykonával funkci správce pozůstalosti správce dědictví, který byl ustanoven, pokud jej povolal zůstavitel, či jmenoval soud. V nové právní úpravě se v rámci správy pozůstalosti střetávají dvě zásady dědického práva: nabytí dědictví smrtí zůstavitele a zásada ležící pozůstalosti. Dědici nabývají dědictví smrtí zůstavitele, ale nabývají pouhé holé vlastnictví, když s pozůstalostí nakládá až do pravomocného usnesení o

⁸⁷ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 2017, č. j. MSPH 79 INS 19915/2014, 2 VSPH 6/2017-B-75

vypořádání dědictví pouze ten, kdo spravuje pozůstalost. Tu mohou spravovat čtyři okruhy osob: 1) správce pozůstalosti povolaný zůstavitelem (formou notářského zápisu), 2) vykonavatel závěti, 3) správce pozůstalosti ustanovený soudem, 4) dědici, nebo některý z nich (dle dohody dědiců). Žádný z dědiců nemůže uplatňovat pozůstalostní práva jako dědic, dokud dědické řízení není skončeno. Do té doby může uplatňovat práva pouze z důvodu, že mu přísluší správa pozůstalosti. V případě pochybnosti rozhodne pozůstalostní soud o tom, komu z jednotlivých osob přísluší správa pozůstalosti (§ 156 ZZŘS). To je aktivní stránka věci, tedy kdo může uplatňovat tyto nároky. Obdobně je třeba aplikovat i pasivní stránku, tj. proti komu mohou být nároky uplatňovány (nároky věřitelů zůstavitele). U sporného nalézacího řízení mohou být uplatňovány nároky do skončení pozůstalostního řízení pouze proti tomu, kdo spravuje pozůstalost. Otázka dědického práva se projevuje i v rámci insolvenčního řízení. Insolvenční řízení, a to bez ohledu na zvolený způsob řešení dlužníkovy úpadku, nemůže pokračovat poté, co dlužník zemře. Insolvenční režim musí ukončit svoji působnost okamžikem smrti zůstavitele, protože následně je možné řešení majetkových poměrů zůstavitele pouze formou likvidace pozůstalosti. Likvidace pozůstalosti je likvidační forma uspokojování věřitelů (bez jakékoli alternativy obdobné oddlužení). Z toho také vyplývá, že pokud zemřelý dlužník (zůstavitel) měl SJM, musí být vypořádáno, aby bylo možné provést likvidaci pozůstalosti. Po smrti jednoho z manželů se nedá pokračovat ve společném oddlužení manželů, protože se jedná o jinou majetkovou situaci, kdy již neexistuje jeden dlužník, reprezentovaný oběma manželi. Je třeba nejprve vypořádat SJM v rámci dědického řízení a dát věřitelům na výběr, jakou cestou budou dobývat své pohledávky, zda v rámci dědického řízení, či v rámci nového insolvenčního řízení s pozůstalým manželem. V rámci dědického řízení budou dědici, za předpokladu že neuplatní výhradu soupisu, povinni zaplatit veškeré dluhy, avšak v případném pokračujícím oddlužení by se pozůstalý manžel osvobodil jen z titulu manžela, nikoliv však z titulu dědice. Povinnost dědiců hradit zůstavitelovy dluhy vylučuje, aby se s pozůstalým manželem v insolvenčním řízení pokračovalo. Jediným možným řešením se pak jeví zastavení insolvenčního řízení proti oběma manželům (pro nedostatek podmínek řízení). Pro ty případy by se pak mělo postupovat přiměřeně podle § 310 odst. 2 Ins.Z., tedy sestavením a projednáním zprávy insolvenčního správce o dosavadních výsledcích insolvenčního řízení s vyúčtováním jeho poměrné odměny a vynaložených výloh. To vše se zřetelem

k tomu, že s ohledem na nulovou kompatibilitu mezi Ins.Z. a hmotněprávní úpravou dědického práva není možné vykládat některá ustanovení Ins.Z. v daných souvislostech v doslovném znění a absentující úpravu musí soud nahradit rozumným výkladem. Nutno nicméně poznamenat, že v usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. KSBR 31 INS 15847/2014, 2 VSOL 54/2016-B ze dne 28. 4. 2016⁸⁸ je přijat odlišný názor, totiž že v případě úmrtí jednoho z manželů během jejich společného oddlužení plněním splátkového kalendáře lze v tomto insolvenčním řízení pokračovat s pozůstalým manželem, a že tento bude muset nadále (již sám) poskytovat plnění (splátky v potřebné výši) na všechny pohledávky, jež byly do společného splátkového kalendáře zahrnuty. V inkriminované situaci zatím k ustálení závěrů nedošlo, když Vrchní soud v Praze např. v usnesení sp. zn. MSPH 60 INS 21288/2015, 2 VSPH 1653/2016-B ze dne 1. 2. 2017 judikoval takto (citace z odůvodnění): „Odvolací soud přitom konstantně zastává názor, že povaha schváleného oddlužení, a to jak ve formě plnění splátkového kalendáře, tak ve formě zpeněžení majetkové podstaty, jehož cílem je řešení úpadku dlužníka a jeho oddlužení (viz ust. § 1 IZ), zcela vylučuje, aby v něm mohlo být pokračováno i po smrti dlužníka (např. s jeho dědici), neboť po smrti fyzické osoby je vždy zahájeno řízení o pozůstalosti (viz ust. § 138 ZŘS), v jehož rámci lze výlučně vypořádat celé jmění zůstavitele (ust. § 1475 NOZ). Je tedy zřejmé, že insolvenční řízení (řešící jen část majetkových poměrů dlužníka) ustupuje řízení o pozůstalosti (řešícímu definitivně veškeré jeho jmění). Ostatně po smrti dlužníka má dispoziční oprávnění k jeho majetku výlučně osoba, která spravuje pozůstalost (ust. § 156 a násl. ZŘS), a nikoli insolvenční správce. Jestliže tedy dlužník v průběhu oddlužení zemře, insolvenční soud bez dalšího insolvenční řízení zastaví podle ust. § 107 odst. 5 OSŘ; právní mocí tohoto rozhodnutí insolvenční řízení končí. Současně rozhodne o odměně správce a jeho nákladech a zproští insolvenčního správce funkce (obdobně jako při rozhodnutí podle ust. § 413 IZ). Toliko pro úplnost je třeba dodat, že pokud by byla nadto nařízena likvidace pozůstalosti (viz ust. § 195 ZŘS), pak by insolvenční řízení nezbylo než zastavit též podle ust. § 198 odst. 2 ZŘS (viz usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 VSPH 36/2016 ze dne 6. 6. 2016). Uvedený závěr se přitom uplatní i tehdy, zemře-li v průběhu oddlužení

⁸⁸ usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. KSBR 31 INS 15847/2014, 2 VSOL 54/2016-B

zpeněžením majetkové podstaty, jež dosud nebylo realizováno, jeden z manželů, kteří podali společný insolvenční návrh. Jeho smrtí totiž dochází k zániku podmínek pro společné řízení řešící úpadek manželů: nejenže zaniklo jejich společné jmění, ale v důsledku úmrtí jednoho z manželů odpadla domněnka založená jejich výslovným prohlášením dle ust. § 394a odst. 2 IZ, totiž že všechny jejich majetek je pro účely schválení oddlužení považován za majetek, jenž náleží do společného jmění manželů, tj. bez ohledu na to, zda tomu tak skutečně je. V rámci pozůstalostního řízení je pak třeba vypořádat jak majetek, jenž do společného jmění manželů náležel, tak výlučný majetek zemřelého. Za této situace ovšem nelze pokračovat ani ve společném oddlužení manželů, ani v oddlužení pozůstalého, a je namístě insolvenční řízení zastavit. Dlužno doplnit, že podle ust. § 84 odst. 1 IZ není přerušení insolvenčního řízení přípustné, a povaha insolvenčního řízení vylučuje, aby v něm bylo pokračováno s procesními nástupci (s dědici) zemřelého dlužníka.”⁸⁹

4.4 Srážky z příjmů dlužníka v oddlužení podnikatelů

Jak již bylo řečeno v předešlých kapitolách, tak jak právní úprava Ins.Z. účinná od 1. 1. 2014, tak úprava účinná od 1. 7. 2017 připouští za jistých okolností a splnění určitých podmínek, aby dlužník, který je podnikatelem, vstoupil a prošel procesem oddlužení, jehož výsledkem má být dosažení oddlužení ve smyslu § 414 Ins.Z. Za současné právní úpravy je tedy možno, aby dlužník podřídil režimu oddlužení všechny své dluhy pocházející z podnikatelské činnosti. Stejně tak je možné, aby dlužník disponoval dluhy z podnikatelské činnosti, avšak v průběhu schváleného oddlužení již podnikatelskou činnost nevyvíjel, ale byl zaměstnán ve standardním zaměstnaneckém pracovním poměru. Tato kapitola je však zaměřena na dlužníky, kteří mají dluhy z podnikatelské činnosti a v průběhu schváleného oddlužení stále podnikatelskou činnost vyvíjejí nebo na dlužníky, jejichž dluhy z podnikatelské činnosti nepocházejí, ale v průběhu schváleného oddlužení se rozhodli, že si svůj příjem pro účely oddlužení budou obstarávat v podobě své podnikatelské činnosti. Meritem této kapitoly je, jaký je v takovém případě rozsah srážek z příjmů dlužníka, který je

⁸⁹ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 2. 2017, sp. zn. MSPH 60 INS 21288/2015, 2 VSPH 1653/2016-B

podnikatelem. Není pochyb o tom, že u dlužníka, majícího toliko příjmy ze závislé činnosti, se tyto příjmy postihují ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky, a to dle ust. § 398 odst. 3 Ins.Z. V předmětném paragrafu je prostřednictvím poznámky pod čarou odkazováno na ust. § 279 odst. 2) OSŘ, jenž upravuje výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy. Leč u dlužníka podnikatele srážky z jeho mzdy provádět nelze, a to již ze samotného prozaického důvodu, že žádnou mzdu nemá. Zákonná úprava co do mechanismu výpočtu srážek u dlužníka podnikatele zcela absentuje, navíc ani sám zákonodárce takový mechanismus neznal, dokonce i důvodová zpráva mlčí. Problematika je ponechána na úvahách samotných insolvenčních soudů, resp. na úvaze jediného člověka – samosoudce, proti jehož vydanému rozhodnutí, ve kterém určí, jakým postupem se má v případě strhávání srážek u dlužníka podnikatele postupovat, není odvolání přípustné.

V praxi jsou podle samotného insolvenčního soudce Mgr. Bc. Tomáše Jirmásky, který o daném tématu z pohledu své vlastní soudcovské praxe pojednával⁹⁰, zaznamenány tři různé přístupy k mechanismu výpočtu srážek z příjmů dlužníka podnikatele. Už samotný fakt, že tato problematika není jednotná a je naopak roztržena do několika možných postupů napříč insolvenčními soudy, svědčí o nepředvídatelnosti práva v tomto směru a v konečném důsledku i poškozující či zvýhodňující některou ze stran účastníků insolvenčního řízení. Nicméně první variantou je varianta, která stojí na aplikaci § 318 OSŘ, podle kterého „pohledávky fyzických osob, které jsou podnikateli, vzniklé při jejich podnikatelské činnosti, podléhají výkonu rozhodnutí jen dvěma pětinami; je-li však navrhován výkon rozhodnutí pro některou z přednostních pohledávek uvedených v § 279 odst. 2, podléhají výkonu rozhodnutí třemi pětinami. Pro pořadí úhrady přednostních pohledávek se užije přiměřeně ustanovení § 280 odst. 2 a 3.“⁹¹ Citované ustanovení se týká části OSŘ upravující přikázání jiných peněžitých pohledávek, které je formou výkonu rozhodnutí, na základě kterého jsou postihovány budoucí příjmy podnikatele, ostatně na stejném principu jsou koncipovány srážky ze mzdy, které postihují budoucí příjmy

⁹⁰ JIRMÁSEK, Tomáš. *Oddlužení podnikatelů – provádění srážek*. [online]. [cit. 29. 9. 2014] Dostupné na www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-podnikatelu-provadeni-srazek-95269.html

⁹¹ § 318 Zákona č. 99/1963 Sb.

zaměstnance. Pakliže nebudeme přihlížet k poznámce pod čarou u zmíněného § 398 odst. 3 Ins.Z., která dle názoru Ústavního soudu nemá normativní charakter a zároveň pokud inkasované pohledávky dlužníka podnikatele budeme považovat za příjmy dlužníka podnikatele, tak je možno přiměřeně ve věci rozsahu srážek prováděných u příjmů dlužníka podnikatele aplikovat citovaný § 318 OSŘ. Při respektování této varianty může nastat situace, že dlužníkovi podnikateli, které mu jsou prováděny srážky ve smyslu § 318 OSŘ, zůstane méně, než kolik činí minimální nezabavitelná částka. Uvažujme např. podnikatele, jehož měsíční skutečný příjem je 12.000,- Kč a jeho skutečné výdaje, nikoliv výdaje uplatňované v paušální výši, dosahují výše 5.000,- Kč. Skutečným ziskem bude částka ve výši 7.000,- Kč. Základem pro výpočet srážek je samotná částka 12.000,- Kč, která představuje sumu inkasovaných pohledávek. Při respektování § 398 odst.3 Ins.Z., podle kterého je dlužník povinen do majetkové podstaty odvádět ze svého příjmu částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky, mu budou prováděny srážky ve výši tří pětin z takto vypočteného základu, tj. 7.200,- Kč měsíčně. Z toho je zřejmé, že dlužníkovi, který je v zaměstnaneckém pracovním poměru a pobírá měsíční mzdu ve výši 12.000,- Kč (hrubého), tak mu ceteris paribus zbude měsíčně vyšší finanční obnos, neboť dlužník, jenž je osobou samostatně výdělečně činnou, se stejnými příjmy odvede do majetkové podstaty částku 7.200,- Kč, byť jeho čistý měsíční příjem činí 7.000,- Kč a nedosahuje ani výše pro splátku spočítanou tímto prvním mechanismem výpočtu.

Druhou variantou v ohledu způsobu výpočtu srážek z příjmů dlužníka podnikatele je, že takovému dlužníku je usnesením insolvenčního soudu uloženo, aby každý měsíc zasílal do majetkové podstaty částku ve výši jedné šedesátiny z 30 % přihlášených a na přezkumném jednání zjištěných nezajištěných pohledávek, tzn. takovou výši, aby dlužník za 5 let splátkového kalendáře uhradil toliko minimální zákonnou výši uspokojení svých nezajištěných věřitelů z 30 %. Výrok, kterým insolvenční soud ukládá dlužníkovi podnikateli povinnost hradit splátky do majetkové podstaty v rozsahu uvedeném výše, vypadá zpravidla takto: „přikazuje dlužníkovi, aby z příjmů ze své podnikatelské činnosti vyplácel insolvenčnímu správci pravidelně měsíčně ode dne doručení tohoto usnesení, a to bez zřetele k tomu, že rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dosud není v právní moci, zálohy, a to nejméně ve výši odpovídající

jedné šedesátině 30% všech zjištěných pohledávek nezajištěných věřitelů. Soud zároveň ukládá dlužníku předložit na základě vyžádání soudu či insolvenčního správce účetnictví či daňovou evidenci a daňová přiznání dlužníka.“ V návaznosti na uvedené pak ukládá insolvenčním správcům, aby „v pravidelných intervalech zúčtoval veškeré příjmy dlužníka, a to v souladu s příslušnými ustanoveními zák. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení v platném znění.“ Dlužníkovi podnikateli je uloženo, aby hradil zálohy ze svých příjmů v uvedeném rozsahu a následně je povinností samotného insolvenčního správce, aby takovéto zálohy zúčtoval s ustanoveními Ins.Z. V tomto případě je kamenem úrazu absence příslušných ustanovení, na které insolvenční soud odkazuje. V Ins.Z. totiž nelze najít žádné ustanovení, jež by hovořilo, jakým způsobem se mají zálohy poskytnuté dlužníkem podnikatelem následně zúčtovat. Z toho vyplývá, že takovéto zálohy se stávají faktickým a zároveň i konečným plněním dlužníka podnikatele do majetkové podstaty, neboť ten není nijak motivován, aby uhradil svým nezajištěným věřitelům více, než je mu uloženo usnesením o schválení oddlužení. Z toho je zřejmé, že v případě aplikace tohoto způsobu provádění srážek z příjmů dlužníka podnikatele je takový dlužník zvýhodněn oproti dlužníkovi, který se nachází v zaměstnaneckém poměru, protože ten musí zpravidla svým nezajištěným věřitelům uhradit částku v rozsahu, jaký je v jeho možnostech a schopnostech, a to podle § 398 odst. 3 Ins.Z. Jinými slovy, u dlužníka nepodnikatele není zpravidla možno, aby uspokojil své nezajištěné věřitele z 30 %, pokud jeho příjmy dosahují takové výše, že je schopen je uspokojit z více než 30 %.

Třetím a zároveň posledním způsobem výpočtu srážek z příjmů dlužníka podnikatele je modifikace mechanismu předchozího. Stejně jako v minulém případě, bude dlužník podnikatel hradit do majetkové podstaty výše představující zálohy, avšak předem jsou známá pravidla pro jejich následné zúčtování. Dlužník podnikatel bude do majetkové podstaty každý měsíc zasílat částku, jejíž výše bude vycházet z dlužníkových pravděpodobných příjmů. Po podání daňového přiznání z příjmů fyzických osob za předchozí období poskytne dlužník toto přiznání společně se svým účetnictvím, výpisy z účtů a daňovou evidencí insolvenčnímu správci. Ten na základě těchto účetních podkladů zjistí, jaké byly skutečné příjmy a skutečné výdaje dlužníkovy podnikatelské činnosti. Z takto vypočteného skutečného zisku lze již následně odvodit, jaký byl v předchozím období

průměrný měsíční skutečný zisk dlužníka a z něho výše zabavitelných částek v jednotlivých měsících. Skutečné odváděné finanční prostředky ze strany dlužníka podnikatele ve formě záloh je možno zkonfrontovat s částkami, které by měla majetková podstata skutečně obsahovat. Na základě takového zúčtování následně dlužník doplatí do majetkové podstaty nedoplatek či mu bude z majetkové podstaty vrácen přeplatek. Tento způsob výpočtu srážek z příjmů dlužníka podnikatele je v praxi nejpoužívanější, byť přináší též úskalí. I totiž přesto, že při výpočtu zisku se vychází ze skutečně vynaložených výdajů a nikoliv z paušálně uplatněných výdajů, tak výsledkem je sice zisk, ale nikoliv čistý zisk. Pokud tedy budeme porovnávat, kolik dlužník odvedl zálohově do majetkové podstaty s tím, co by skutečně mělo být odvedeno, tak takové srovnání činíme mezi odvedenými zálohami a zabavitelnými částkami spočtenými ze zisku, který však není čistým ziskem. Přitom při výpočtu zabavitelných částek u dlužníka v zaměstnaneckém poměru se vychází z čisté mzdy, tj. po zohlednění všech zákonných odvodů. Autor má za to, že tento způsob výpočtu konverguje k optimálnímu stavu a měl by být zapraven do samotného znění Ins.Z., aby došlo ke sjednocení této problematiky. K perfektnosti tohoto způsobu výpočtu srážek absentuje při výpočtu zohlednění zákonných odvodů dlužníka podnikatele z jeho příjmů (daň z příjmů fyzických osob, odvody na sociální a zdravotní pojištění).

4.5 Nižší než zákonem stanovené splátky při splátkovém kalendáři

Podle § 398 odst. 4 Ins.Z. může insolvenční soud na žádost dlužníka, kterou podle § 391 odst. 2 Ins.Z. řádně a včas uplatnil, při schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře určit jinou, a to výhradně nižší měsíční splátku, než kolik by činila měsíční splátka zákonem určená. Tento institut je koncipován převážně pro dlužníky s vyššími příjmy, u nichž by zákonem určená splátka představovala pro nezajištěné věřitele celkové plnění podstatně většího rozsahu, než kolik činí předepsaný minimální třicetiprocentní limit, a dokonce by představovala vyšší než padesátiprocentní uspokojení. V takovém případě může insolvenční soud podle § 398 odst. 4 Ins.Z. v rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře určit dlužníkovi, a to výhradně na jeho žádost, nižší než zákonem určené měsíční splátky. Návrh dlužníka není jedinou obligatorní podmínkou pro přiznání nižších než zákonem stanovených splátek. §

391 odst. 2 Ins.Z. ve spojení s § 398 odst. 4 Ins.Z. tyto obligatorní podmínky specifikuje. Z citovaných paragrafů vyplývá, že žádost o stanovení nižších než zákonem určených měsíčních splátek:

a) musí být obsažena již v návrhu na povolení oddlužení, v němž dlužník navrhl jeho provedení plněním splátkového kalendáře, nebo v odůvodněných případech nejpozději při jednání s insolvenčním správcem podle § 410 odst. 2 Ins.Z., když tato možnost přibyla do právní úpravy až novelizací účinnou od 1. 7. 2017; k později podané žádosti insolvenční soud nepřihlíží,

b) může být úspěšná jen tehdy, pokud lze se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že hodnota plnění, které při oddlužení obdrží nezajištění věřitelé, bude stejná nebo vyšší

- než 50 % jejich pohledávek, anebo

- než hodnota plnění, na které se tito věřitelé s dlužníkem dohodli.

Při posouzení žádosti soud dále přihlédne:

a) k důvodům, které vedly k dlužníkovu úpadku,

b) k celkové výši dlužníkových závazků,

c) k dosavadní a očekávané výši dlužníkových příjmů,

d) k opatřením, která dlužník činí k zachování a zvýšení svých příjmů a ke snížení svých závazků,

e) k doporučení věřitelů.

Jak již bylo výše uvedeno, tak není-li žádost o stanovení nižších než zákonem určených splátek uplatněna dlužníkem již v návrhu na povolení na oddlužení, a to prostřednictvím k tomu určené kolonky formuláře tohoto návrhu, ale až později, insolvenční soud k ní nikterak nepřihlíží. Pokud tedy dlužník požádal o stanovení jiné výše měsíčních splátek opožděně, platí bez dalšího, aniž by bylo třeba o tom jakkoli rozhodovat, zákonný následek, že k ní soud nepřihlíží. Není však nicméně vyloučeno, aby insolvenční soud v zájmu právní jistoty vyjádřil tento zákonný následek rozhodnutím, v němž vysloví, že k dlužníkově opožděné žádosti nepřihlíží. Pak jde o rozhodnutí, proti němuž není odvolání přípustné – viz např. usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. KSUL 77

INS 23837/2011, 2 VSPH 796/2012-B ze dne 25. 6. 2012.⁹² Tím není dotčeno právo dlužníka domáhat se revize tohoto stanoviska insolvenčního soudu, tj. prosazovat projednání žádosti, již má dlužník za včasnou, prostřednictvím odvolání proti rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, ve kterém tato jeho žádost, k níž soud z uvedeného důvodu nepřihlížel, nebyla zohledněna.⁹³ Lhůta pro podání návrhu na určení nižších než zákonem stanovených splátek je stanovena zcela jasně a má povahu prekluzivní lhůty neboli lhůty, se kterou je spojen zánik práva jako takového a ke které soud přihlíží ex officio i bez námítky povinného.⁹⁴ Na první pohled se jeví jako nešťastné řešení, aby takovýto návrh byl spojen s jakoukoliv lhůtou, neboť dlužník neví a ani vědět nemůže, jaké skutečnosti a okolnosti, které by byly legitimními i legálními pro nižší splátky, v průběhu schváleného oddlužení nastanou. V případě, že by dlužník ve svém insolvenčním návrhu spojeném s návrhem na povolení oddlužení nezaškrtl a nevyplnil příslušnou kolonku insolvenčního návrhu na určení nižších než zákonem stanovených splátek a zároveň by v průběhu schváleného oddlužení nastala okolnost, která je důvodná pro určení nižších splátek, tak by dlužníku nebyly nižší splátky přiznány, pakliže by o ně v průběhu schváleného oddlužení požádal, a to z důvodu opožděného návrhu. Někteří dlužníci příslušnou kolonku v insolvenčním návrhu týkající se žádosti na určení nižší než zákonem stanovených splátek zaškrtili, byť k tomu toho času nebyly dány podmínky. Činili tak z opatrnosti pro případ, že by v průběhu schváleného oddlužení nastaly skutečnosti a okolnosti, které by je věcně opravňovaly i v průběhu oddlužení k podání návrhu na snížení splátek, ale kladné vyhovění ze strany insolvenčního soudu by jim z důvodu nezaškrtnutí příslušné kolonky v insolvenčním návrhu bylo zapovězeno. Při bližším exkurzu do této problematiky však zjistíme, že insolvenční zákon nabízí ještě jednu možnost, kdy lze snížit splátky v již započatém oddlužení, a to prostřednictvím § 407 odst. 3, podle kterého „rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře

⁹² usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 6. 2012, sp. zn. KSUL 77 INS 23837/2011, 2 VSPH 796/2012-B

⁹³ *Praktický průvodce insolvenčním řízením* [online]. Praha: Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., ©2014. Dostupné z: <http://www.dashofer.cz/>

⁹⁴ WEINHOLD, David. *Promlčení a prekluze v soukromém právu*. 1. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2015. s. 288

insolvenční soud i bez návrhu změni, jestliže se podstatně změnilo okolnosti, které jsou rozhodující pro výši a další trvání stanovených měsíčních splátek; ustanovení § 418 odst. 1 písm. b) tím není dotčeno. Pro doručení, zveřejnění a účinky tohoto rozhodnutí platí totéž co o doručení, zveřejnění a účincích rozhodnutí o schválení oddlužení. Proti tomuto rozhodnutí může podat odvolání pouze věřitel, který podle něj obdrží na úhradu své pohledávky méně než podle měněného rozhodnutí.⁹⁵ V usnesení sp. zn. KSUL 43 INS 14093/2010, 3 VSPH 1718/2013 ze dne 17. 1. 2014 Vrchní soud v Praze rozvinul svůj náhled na důvody a principy institutu nižších než zákonem stanovených splátek ve vazbě na uplatnění § 407 odst. 3 Ins.Z. v rámci změny rozhodnutí o schválení oddlužení splátkovým kalendářem: Z citace z odůvodnění předmětného rozhodnutí Vrchního soudu v Praze je zřetelně vyjádřena analýza daného problému: „Z předmětné úpravy vyplývá, že pokud při podání návrhu na povolení oddlužení jsou dlužníkovy příjmy takové, že jim odpovídající zákonná měsíční splátka (určená dle § 398 odst. 3 IZ) dává předpoklad uspokojení pohledávek jeho nezajištěných věřitelů v rámci splátkového kalendáře ve vyšším než 50 % rozsahu (anebo převyšujícím takový nižší rozsah plnění, na němž se věřitelé s dlužníkem dohodli), je dlužník oprávněn – pokud to jeho stávající poměry odůvodňují – žádat insolvenční soud o stanovení nižších než zákonem určených měsíčních splátek, a to takových, při nichž věřitelé obdrží plnění odpovídající alespoň 50 % výše jejich pohledávek (či alespoň nižší plnění s věřiteli dohodnuté). Takovou žádost musí dlužník podle § 391 odst. 2 IZ uplatnit již v návrhu na povolení oddlužení. Na základě včasné dlužníkovy žádosti insolvenční soud při splnění zákonných podmínek uvedených v ustanovení § 398 odst. 4 IZ může v rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře stanovit jinou výši měsíčních splátek. Přitom vychází z okolností věci, které tu jsou v okamžiku rozhodnutí o schválení oddlužení. Obdobná situace odůvodňující stanovení nižších než zákonných splátek však může nastat i později, v průběhu plnění splátkového kalendáře. Jestliže se po rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře podstatně změnilo okolnosti rozhodující pro výši a další trvání stanovených měsíčních splátek, soud podle § 407 odst. 3 IZ může toto rozhodnutí – i bez návrhu – změnit. To znamená, že pokud dlužníkovy příjmy (od počátku) generují zákonnou měsíční splátku umožňující uspokojení pohledávek

⁹⁵ § 407 odst. 3 Zákona č. 182/2006 Sb.

nezajištěných věřitelů v rozsahu vyšším než 50 % (nebo vyšším než s věřiteli dohodnutém), avšak jeho ostatní poměry se po schválení splátkového kalendáře podstatně změnily (oproti těm, které tu byly v době podání návrhu na povolení oddlužení, resp. schválení oddlužení), anebo pokud dlužník nově dosahuje takovýchto příjmů a jeho stávající poměry to odůvodňují, může insolvenční soud postupem dle § 407 odst. 3 IZ určit dlužníkovi nižší splátku. To ovšem za splnění obdobných podmínek, jaké jsou zákonem stanoveny pro posouzení žádosti o nižší splátky podávané s návrhem na povolení oddlužení, a tedy i při trvání kritéria minimálně 50% uspokojení nezajištěných věřitelů (či minimálně té nižší míry uspokojení, na níž se s dlužníkem dohodli). Z hlediska minimální zákonem vyžadované míry uspokojení nezajištěných věřitelů není (a nemůže být) rozdíl v tom, zda okolnosti indikující stanovení nižší než zákonné splátky nastaly již v době podání dlužníkovra návrhu na oddlužení, resp. schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře, nebo až později. Smyslem institutu nižších splátek je zabránit – za předpokladu uspokojení minimálně 50 % pohledávek nezajištěných věřitelů – tomu, aby se dlužník ocitl vysokými splátkami v neřešitelné sociální situaci hrozící jeho dalším – i pro věřitele nežádoucím – zadlužením, které by ve výsledku mohlo vést k neúspěchu oddlužení. Institut nižších splátek tak zohledňuje jak jeho sociální účel ve vztahu k dlužníku, tak i zákonná východiska konceptu oddlužení, totiž to, že se prostřednictvím tohoto způsobu řešení dlužníkovra úpadku uspořádají jeho majetkové poměry ve vztahu k nezajištěným věřitelům, ovšem též na jejich úkor. Oddlužení je způsobem řešení úpadku, které je dlužníkovým věřitelům vnuceno (bez ohledu na jejich vůli dlužník své oddlužení při splnění zákonem stanovených podmínek jeho přípustnosti prosadí), přestože může vést jen k částečnému zapravení pohledávek nezajištěných věřitelů se zánikem jejich v oddlužení neuspokojeného zbytku (v důsledku osvobození dlužníka od jejich placení dle § 414 či § 415 IZ). Takový koncept však zákon staví na tom (samozřejmém) požadavku, že dlužník v rámci oddlužení nabídl svým nezajištěným věřitelům maximum toho, co mohl. V případě oddlužení prováděného splátkovým kalendářem to znamená, že dlužník – při splnění ostatních povinností vymezených v § 412 IZ – usiloval v rámci svých možností o co nejvyšší výdělek a poskytoval z něj k uspokojení svých věřitelů příslušnou zákonem určenou část, již je srážka stanovená v § 398 odst. 3 IZ. U dlužníka se zákonnou srážkou (splátkou) generující uspokojení nezajištěných věřitelů vyšší než 50 % může být (s ohledem na ostatní dlužníkovy poměry) onou maximální

nabídkou soudem určená nižší srážka, ale jen taková, při které budou pohledávky nezajištěných věřitelů uhrazeny alespoň z 50 %; to je (pokud věřitelé nesouhlasí s nižším plněním) zákonem stanovený limit redukce zákonné srážky, tedy toho plnění, které nezajištění věřitelé mají právo po dlužníku ve splátkovém kalendáři požadovat a které je dlužník povinen jim poskytnout, aby mu dobrodiní osvobození od zbytku dluhů mohlo být přiznáno. Z toho plyne, že zákonnou srážku skýtající uspokojení nezajištěných věřitelů menší než 50 % snížit nelze, leda s jejich souhlasem. Je na věřitelích, zda se u takového dlužníka – jestliže ho zákonná splátka uvrhuje do obtížné sociální situace hrozící jeho dalším zadlužením – spokojí s nižším plněním, aby tak jeho oddlužení (pokud je věřitelé u daného dlužníka preferují před konkursem) mohlo pokračovat. Popsaná konstrukce principů institutu nižší splátky ctí oba aspekty zásady insolvenčního řízení vymezené v § 5 písm. a) IZ, tedy jak požadavek vedení tohoto řízení způsobem, při němž nebude žádný z účastníků (tedy ani dlužník) nespravedlivě poškozen, tak požadavek, aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů. Insolvenční soud je garantem toho, že zásady insolvenčního řízení budou (ve své spravedlivé proporcionalitě) dodrženy.”⁹⁶ V ostatních případech, kdy bylo dlužníkovi v usnesení o schválení oddlužení splátkovým kalendářem uloženo poskytovat nezajištěným věřitelům splátky v zákonné výši, jež umožní jejich uspokojení v rozsahu větším než 50 %, aniž by dlužník předtím podal včasnou žádost o nižší splátky a kdy ani nejde o případ popsaný výše, tedy případ následné změny dlužnických poměrů odůvodňující změnu schváleného splátkového kalendáře podle § 407 odst. 3 Ins.Z., lze opožděné žádosti dlužníka o nižší splátky vyhovět jen za výslovného souhlasu nezajištěných věřitelů. K tomu viz např. závěry usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. KSPL 29 INS 18109/2011, 3 VSPH 365/2011-B ze dne 13. 4. 2012, ve kterých se podává, že „Rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře není nezměnitelné, je vydáváno s klauzulí změněných poměrů (rebus sic tantibus). Jakkoli dlužníková žádost o stanovení nižších než zákonem určených měsíčních splátek je zjevně opožděná (byla podána až po rozhodnutí o schválení oddlužení provedeného splátkovým kalendářem se zákonnými měsíčními splátkami), a tudíž tuto žádost není možno projednat a rozhodnout o ní zákonem

⁹⁶ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 1. 2014, sp. zn. KSUL 43 INS 14093/2010, 3 VSPH 1718/2013

předpokládaným způsobem, a přestože nic nesvědčí ani o tom, že se od podání návrhu na povolení oddlužení dlužníkovy poměry nějak změnil, není zcela vyloučeno, aby i v dané fázi řízení bylo jeho žádosti o nižší splátky vyhověno. To však jedině za předpokladu, že dlužník tuto žádost k výzvě soudu doplní o chybějící náležitosti stanovené v § 391 odst. 2 a § 398 odst. 4 IZ a že jím navržená nižší splátka (při zohlednění úhrady přednostních pohledávek) umožní uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů alespoň v rozsahu 50 %. Splnění musí být též předpoklad, že tito věřitelé (písemně nebo na své schůzi) vysloví s navrženou nižší splátkou souhlas (popř. budou souhlasit alespoň někteří z nich, a nižší splátka se tak bude týkat jen uspokojení jejich vlastních pohledávek, obdobně jako při souhlasu s nižším plněním dle § 392 odst. 1 písm. c) IZ) a ani insolvenční soud neshledá důvody, které by změně usnesení o schválení oddlužení splátkovým kalendářem, spočívající ve stanovení nižší splátky, bránily. To při vědomí zásad insolvenčního řízení (§ 5 IZ) a toho, že ani pro věřitele není žádoucí, aby se dlužník v důsledku placení zákonných splátek výrazně přesahujících celkové 50% uspokojení pohledávek pojatých do oddlužení (v daném případě jde zatím o splátky ve výši cca 17.690,- Kč odpovídající bezmála 100% uspokojení) ocitl v kritické sociální situaci a dokonce byl ohrožen další výkon jeho zaměstnání, které je zdrojem splácení pohledávek jeho věřitelů.⁹⁷ V návaznosti na výše uvedené je záhodno zmínit i závěry usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. KSOS 31 INS 9338/2014, 2 VSOL 1290/2014-B ze dne 9. 12. 2014⁹⁸, podle kterých skutečnost, že s ohledem na očekávanou výši příjmu dlužníka a výši pohledávek jeho nezajištěných věřitelů je dán předpoklad 100% splnění pohledávek jeho nezajištěných věřitelů dříve než za pět let trvání oddlužení plněním splátkového kalendáře, není bez dalšího důvodem pro jinou výši měsíčních splátek dlužníka, než stanoví § 398 odst. 3 Ins.Z. Neboli, pokud dlužník před schválením oddlužení disponuje takovým příjmem, že je zde dán předpoklad uspokojení jeho přihlášených nezajištěných věřitelů za dříve než 60 měsíců, není tento fakt důvodnou okolností, pro kterou by soud měl vyhovět případnému návrhu dlužníka na stanovení nižších než zákonem stanovených splátek.

⁹⁷ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 4. 2012, sp. zn. KSPL 29 INS 18109/2011, 3 VSPH 365/2011-B

⁹⁸ usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 9. 12. 2014, sp. zn. KSOS 31 INS 9338/2014, 2 VSOL 1290/2014-B

Toliko k včasnosti podané žádosti na určení nižších než zákonem stanovených splátek. Pakliže dlužníková žádost o stanovení nižších než zákonných měsíčních splátek byla podána včas ve smyslu výše uvedeném, insolvenční soud je povinen ji zákonem předpokládaným způsobem projednat. V případě, že taková žádost, resp. návrh dlužníka vykazuje určité nedostatky z pohledu obsahových náležitostí, jenž jsou vyžadovány v již citovaných § 391 odst. 2 a § 398 odst. 4 Ins.Z., tak insolvenční soud vyzve dlužníka, aby předmětný návrh doplnil. Po odstranění těchto nedostatků insolvenční soud o této řádné žádosti rozhodne v rámci usnesení o schválení oddlužení splátkovým kalendářem. Při rozhodování o nižších než zákonem stanovených splátek, resp. o jejich konkrétní výši není insolvenční soud vázán návrhem dlužníka, byť navržení takovéto výše ze strany dlužníka je obligatorní podmínkou pro přistoupení k rozhodování o nižších než zákonem stanovených splátkách. Neboli pokud insolvenční soud shledá podmínky pro stanovení nižších splátek za vyhovující, může v intencích všech okolností, které jsou pro posouzení této žádosti relevantní, v rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře stanovit dlužníkovi měsíční splátku v jiné výši, než jakou dlužník v návrhu na povolení oddlužení sám navrhl. Takto stanovená splátka musí však být vždy minimálně ve výši, která zajistí uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů alespoň v rozsahu 50 %, popřípadě v jiné minimální výši, na níž se s dlužníkem věřitelé dohodli. Fakticky tak půjde o fixní částku, kterou insolvenční soud s přihlédnutím k rozhodným okolnostem určí a bude ji považovat za vyhovující z pohledu celkové míry uspokojení věřitelů. Taková částka se bude pohybovat v rozmezí zákonného minimálního padesátiprocentního limitu a míry uspokojení odpovídající zákonné splátce z dlužníkových příjmů. Následně insolvenční soud rozhodnutí o nižší než zákonem stanovené srážce soud promítne i do příkazu plátcí dlužníkovu příjmu. K tomu např. i viz závěry usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. KSPH 41 INS 7657/2013, 3 VSPH 1413/2013-B ze dne 7. 11. 2013.⁹⁹ Pro úplnost dlužno podotknout, že za zákonem stanovených předpokladů může dlužník navrhopat určení jiné výše zákonných splátek, avšak jen pokud jde o splátku nižší, nikoliv požadovat určení splátky vyšší, než zákon stanoví – např. při nízkých příjmech dlužníka

⁹⁹ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 11. 2013, sp. zn. KSPH 41 INS 7657/2013, 3 VSPH 1413/2013-B

nedávajících předpoklad ani minimálního 30% uspokojení nezajištěných věřitelů. K tomu citace z usnesení Vrchního soudu v Praze: „Z uvedeného plyne, že v dané věci nebyly dány podmínky k tomu, aby soud prvního stupně vydal napadené usnesení, jímž oddlužení dlužníků plněním splátkového kalendáře schválil, neboť nebyl (a nadále není) odůvodněn předpoklad, že v průběhu tohoto oddlužení budou schopni uspokojit pohledávky svých nezajištěných věřitelů alespoň v rozsahu 30 %. Jejich současné příjmy k tomu ani zdaleka nepostačují a potřebné další příjmy si náležitým (a funkčním) závazkem třetích osob zatím neopatřili. Soud to po nich sice zprvu vyžadoval, nakonec však na tomto požadavku netrval a počítal s finanční pomocí výše uvedených osob, přestože ta neměla patřičný právní podklad a dosavadní průběh řízení ani nesvědčil tomu, že dané osoby jsou si vědomy nějakého svého závazku platit dlužnici (či dlužníkům) peněžité dávky pro plnění jejich splátkového kalendáře a že jsou ochotny a schopny tyto platby poskytovat. Za takové situace je samozřejmě bezpředmětná i jakákoli žádost dlužníků o stanovení jiné než zákonem určené měsíční splátky, když v jejich případech zákonné srážky nejenže neumožňují uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů vyšší než 50 %, ale dokonce jsou hluboko pod částkou nutnou k dosažení minimálního předepsaného limitu uspokojení. Jestli dlužníci svojí žádostí o stanovení jiné výše splátek sledovali ve skutečnosti nikoli požadavek určení nižší než zákonné splátky, nýbrž naopak se domáhali provádění srážek v rozsahu vyšším než zákon (v § 398 odst. 3 IZ ve spojení § 277 až 279 OSŘ) stanoví, totiž i v rozsahu nepostižitelné části jejich příjmu, pak se domáhají postupu právně nepřipustného. K tomu Vrchní soud v Praze např. v usnesení č. j. KSUL 77 INS 5875/2012, 3 VSPH 1036/2012-B-19 ze dne 5. 10. 2012 vysvětlil, že tak jak při výkonu rozhodnutí nebo exekucí srážkami ze mzdy nelze tyto srážky provádět ve větším než zákonem dovoleném rozsahu, ani kdyby s tím povinný souhlasil (§ 281 OSŘ), tj. povinnému nesmí být ze mzdy (jiného postihovaného příjmu) sražena základní nepostižitelná částka, nemůže být ani oddlužení splátkovým kalendářem postaveno na tom, že je dlužník bude plnit též z části příjmu pozůstávající mu pro provedení zákonné srážky, tedy z té části příjmu, jež mu musí zůstat zachována pro zajištění jeho nejnutnějších životních potřeb. Dlužníku sice nelze bránit v tom, aby na plnění splátkového kalendáře dobrovolně poskytoval finanční prostředky i z části příjmu, která mu bude jako srážkami nepostižitelná vyplácena, nemůže však být přijat jako relevantní (vynutitelný) dlužníkův závazek takového plnění. Jinak řečeno, eventuální

budoucí plnění dlužníka z jeho srážkami nepostižitelné části příjmu – i kdyby se k němu zavázal – nemá z hlediska posouzení dostatečnosti jeho ekonomické nabídky pro oddlužení ve formě splátkového kalendáře významu, tj. nelze je nijak zohlednit při zkoumání předpokladu minimální míry uspokojení nezajištěných věřitelů.”¹⁰⁰

Pokud insolvenční soud nevyhoví žádosti dlužníka o stanovení nižších než zákonem určených měsíčních splátek, v usnesení o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře uloží dlužníkovi, aby po dobu pěti let z příjmů, které získá po schválení oddlužení, platil nezajištěným věřitelům zákonem určenou, a nikoli dlužníkem navrženou měsíční splátku. Insolvenční soud ovšem může vyhovět této dlužníkově žádosti jen zčásti, tj. může mu ve splátkovém kalendáři určit splátku sice nižší než zákonnou, avšak vyšší, než jakou dlužník požadoval. Důvody nevyhovění dlužníkově žádosti o nižší než zákonné splátky soud vyloží v odůvodnění tohoto usnesení, proti kterému je možno podat odvolání, když k tomu je aktivně legitimován pouze dlužník, jehož žádosti o stanovení jiné výše měsíčních splátek insolvenční soud zčásti nebo vůbec nevyhověl, anebo věřitel, který nesouhlasí se stanovením jiné výše měsíčních splátek a který proti tomu hlasoval.

4.6 Osvobození dlužníka od placení zbytku dluhů

Osvobození od hrazení zbytku dluhů je cílem, kterého se každý dlužník svým oddlužením snaží dosáhnout. Jakým způsobem je dlužník oddlužen, v jakém rozsahu a za jakých podmínek, to je obsahem této kapitoly. Podle § 414 odst. 1 Ins.Z. „jestliže dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny.“¹⁰¹ V této souvislosti je nutné podotknout, že podle právní úpravy účinné do 30. 6. 2017 se tak mohlo stát pouze na návrh samotného dlužníka. Soud až na základě návrhu dlužníka, a to možno i bez jeho následného slyšení, vydal usnesení, jímž dlužníka osvobodil od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení

¹⁰⁰ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 2014, sp. zn. KSHK 41 INS 1479/2011, 3 VSPH 192/2014-B

¹⁰¹ § 414 odst. 1 Zákona č. 182/2006 Sb.

v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny. Podle právní úpravy účinné od 1. 7. 2017 již tak insolvenční soud činí sám ex officio, avšak samozřejmě pouze za předpokladu, že byly splněny všechny podmínky pro vydání takového rozhodnutí. Zákon vychází z toho, že k naplnění účelu oddlužení, kterým je právě osvobození dlužníka od placení zbytku jeho dluhů podle § 414 a násl. Ins.Z., může dojít pouze za situace, kdy byly splněny elementární podmínky přípustnosti oddlužení vymezené v § 395 Ins.Z. a které insolvenční soud zkoumá i v průběhu schváleného oddlužení a které v neposlední řadě mohou být důvodem k předčasnému ukončení schváleného oddlužení. Ins.Z. zákon stanovuje následující podmínky:

- požadavek minimální 30 % míry uspokojení pohledávek dlužníkových nezajištěných věřitelů zařazených do oddlužení, ať už formou splátkového kalendáře či zpeněžením majetkové podstaty, přičemž zde existují výjimky uvedené v § 415 Ins.Z., které opravňují dlužníku přiznat osvobození, a to přesto, že se jeho nezajištěným věřitelům v rámci oddlužení nedostalo výše uvedené zákonné míry uspokojení;

- požadavek dlužníkovy poctivého záměru. Proto, jak plyne z § 417 odst. 1 Ins.Z., mohou věřitelé ještě před tím, než je vydáno rozhodnutí ohledně přiznání osvobození od placení zbytku dluhů, uplatnit námitku, že ke schválení oddlužení anebo k přiznání osvobození došlo na základě podvodného jednání dlužníka či že dlužník poskytl zvláštní výhody některým z věřitelů. Vyjdou-li takové skutečnosti najevo až po přiznání osvobození dlužníku, mohou je věřitelé uplatnit s požadavkem na odejmutí přiznaného osvobození ještě po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí o přiznání osvobození, to však neplatí, jestliže věřitel, který návrh podal, mohl takovou námitku uplatnit před rozhodnutím o přiznání osvobození dlužníku.

Jak již bylo uvedeno výše, osvobození od placení pohledávek může být dlužníkovi přiznáno ve smyslu § 415 Ins.Z. i tehdy, kdy nezajištění věřitelé obdrželi během schváleného oddlužení

- plnění nižší než 30 % jejich pohledávek, nebo
- plnění nižší než nejnižší hodnota plnění, na které se s dlužníkem dohodli, nebo

– je-li hodnota plnění, které při splnění oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé při postupu podle § 398 odst. 4, nižší než 50 %,

a to pouze za předpokladu, že dlužník současně prokáže splnění všech následujících podmínek:

– požadované hodnoty plnění nemohlo být dosaženo v důsledku okolností, které nezavinil (dlužník bude muset zejména prokazovat, že řádně plnil své povinnosti stanovené v § 412 odst. 1 Ins.Z.), a zároveň že

– částka, kterou dosud obdrželi nezajištění věřitelé na uspokojení svých pohledávek, není nižší než částka, které by se jim dostalo, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem (z tohoto hlediska bude nutno vzít v potaz majetek, jenž nepodléhal oddlužení, ale podléhal by konkursu).

V tomto případě insolvenční soud rozhodne o osvobození jen na návrh dlužníka, avšak zde jediné po jeho slyšení, při němž bude dlužník muset prokázat splnění shora uvedených předpokladů pro přiznání osvobození. K dané problematice viz např. Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. KSUL 45 INS 3212/2009, 29 NSČR 12/2013-B ze dne 28. 2. 2013¹⁰², Usnesení sp.zn. KSUL 45 INS 4254/2012, 3 VSPH 6/2015-B-46 ze dne 13. 3. 2015¹⁰³ nebo Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. KSLB 76 INS 8091/2009, 1 VSPH 2161/2014-B ze dne 21. 1. 2015 se závěrem, podle něhož přiznání osvobození dlužníkovi od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, ve kterém dosud nebyly uspokojeny, není zcela vyloučeno dokonce ani v případě, kdy se nezajištěným věřitelům nedostalo vůbec žádného plnění při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty. K tomu vysvětlil (citace z odůvodnění): „Odpověď na otázku, zda dlužníkovi přiznat či nepřiznat osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení i v případě, kdy se nezajištěným věřitelům nedostalo vůbec žádného plnění dle schváleného způsobu oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, dává § 415 IZ, podle kterého je takové rozhodnutí především závislé na úvaze insolvenčního soudu, a dále musí být současně splněny dvě podmínky, a to aby dlužník prokázal, že takový ekonomický výsledek oddlužení nezavinil, a vyhodnocení toho, zda by se nezajištěným věřitelům nedostalo při řešení úpadku

¹⁰² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. KSUL 45 INS 3212/2009, 29 NSČR 12/2013-B

¹⁰³ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 3. 2015, sp. zn. KSUL 45 INS 4254/2012, 3 VSPH 6/2015-B-46

dlužníka konkursem vyšší míry uspokojení jejich pohledávek než při oddlužení. Jsou-li splněny obě shora uvedené podmínky, je odvolací soud přesvědčen o tom, že i v případě, kdy se při oddlužení zpeněžením majetkové podstaty nedostalo nezajištěným věřitelům vůbec žádného plnění, může insolvenční soud dlužníkovi přesto přiznat osvobození od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, ve kterém dosud nebyly uspokojeny (§ 414 odst. 1 a § 415 IZ). Třeba dodat, že přiznané osvobození lze dlužníkovi odejmout postupem podle § 417 IZ, kdyby posléze vyšlo najevo, že ke schválení oddlužení nebo k přiznání osvobození došlo na základě podvodného jednání dlužníka, anebo že dlužník poskytl zvláštní výhody některým věřitelům. V posuzované věci rozhodl soud I. stupně o schválení oddlužení dlužníka formou zpeněžení majetkové podstaty usnesením ze dne 23. 3. 2010 (B-9) vydaným podle § 402 odst. 5 IZ za situace, kdy se na schůzi věřitelů konanou dne 8. 1. 2010 nedostavil žádný nezajištěný věřitel (jediná na schůzi přítomná zajištěná věřitelka Komerční banka, a. s., „hlasovala“ pro oddlužení zpeněžením majetkové podstaty), kdy ocenění bytové jednotky dlužníka znalcem ve výši 1.050.000 Kč (nepočítaje drobné movité věci, jejichž prodejem byla získána částka 17.000 Kč) dávalo opodstatněný předpoklad plného uspokojení pohledávky zajištěné věřitelky (zjištěné ve výši 634.593,02 Kč) a poměrného (nejméně 30 %) uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů (zjištěných ve výši 1.011.036,24 Kč) a kdy dlužník byl nezaměstnaný (a v evidenci úřadu práce) a tedy bez příjmů, z čehož vyplývala nemožnost jeho oddlužení plněním splátkového kalendáře. Za popsání skutkového stavu proto nelze klást k tíži dlužníka, jenž již nebyl po schválení oddlužení zpeněžením majetkové podstaty osobou s dispozičním oprávněním k majetkové podstatě [§ 408 odst. 1 ve spojení s § 229 odst. 3 písm. b) IZ ve znění před 1. 1. 2014], výsledek čtyřletého zpeněžování majetkové podstaty probíhajícího formou prodeje mimo dražbu podle pokynů zajištěné věřitelky (§ 293 IZ) a se souhlasem soudu I. stupně (§ 289 IZ). Dlužníkovi dle názoru odvolacího soudu nelze důvodně vytýkat ani to, že byl objednatelem znaleckého posudku na ocenění bytové jednotky, z něhož vycházeli účastníci řízení, správce i soud I. stupně a jehož věrohodnost nebyla v řízení ničím zpochybněna, nebo to, že v průběhu oddlužení došlo k poklesu cen nemovitostí, a ani to, že v návrhu na povolení oddlužení nabídl svým věřitelům majetek, který v dalších letech ztrácel na hodnotě. Třeba zdůraznit, že to byli výlučně nezajištění věřitelé, kteří měli primárně přijmout rozhodnutí o způsobu oddlužení (§ 402 odst. 1 IZ) a kteří tím, že na toto své právo rezignovali a vše ponechali na soudu I. stupně (§ 402 odst. 5 IZ), na zajištěné věřitelce a na insolvenčním správci, mají na ekonomickém

výsledku oddlužení (svým pasivním přístupem) rovněž svůj podíl. Odvolací soud proto na rozdíl od soudu I. stupně dospěl k opačnému závěru, totiž že dlužník nezavinil žádné okolnosti, v jejichž důsledku se nezajištěným věřitelům nedostalo v oddlužení žádné plnění. Pokud jde o druhé kritérium, zda by nebyl konkurs pro nezajištěné věřitele výnosnějším řešením než oddlužení, je zjevné, že v dané věci byl v oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dosažen stejný výsledek, kterého by bylo dosaženo také při konkursu, když dlužník byl nezaměstnaný, následně krátce pracoval s příjmem, jehož výše neumožňovala žádné srážky (k ukončení pracovního poměru došlo ze zdravotních důvodů dlužníka), a dlužníkovi byl již přiznán částečný invalidní důchod, z něhož nelze rovněž nic srážet, a kdy dlužník přepokládá, že mu bude přiznán plný invalidní důchod. Ze shora uvedených zjištění vyplývá, že i když ekonomický výsledek oddlužení, dle něhož nebyli nezajištění věřitelé vůbec uspokojeni, očividně neodpovídá jejich legitimnímu očekávání na počátku oddlužení a ani zákonným kritériím pro povolení (a schválení) oddlužení, dle nichž by nezajištění věřitelé neměli obdržet méně než 30 % hodnoty svých pohledávek, přičemž z obsahu spisu se podává, že žádný z nezajištěných věřitelů nesouhlasil s nižším plněním, než jehož se mu dostalo, v řízení vyšlo najevo, že požadované hodnoty plnění nebylo dosaženo v důsledku okolností, které by dlužník zavinil, a zároveň, že nulové plnění, které tito věřitelé na uspokojení svých pohledávek „obdrželi“, není nižší než částka, které by se jim dostalo, kdyby dlužníkův úpadek byl řešen konkursem (§ 415 IZ).¹⁰⁴

V případě, kdy oddlužení zpeněžením majetkové podstaty, bylo schváleno pouze s přihlédnutím k možným účinkům popření některé z přihlášených pohledávek, ohledně které však vyšlo posléze najevo, že popření pohledávky nebylo úspěšné, tj. bylo neúčinné, a že s přihlédnutím k výši popírané pohledávky nebyl splněn předpoklad uspokojení nezajištěných věřitelů alespoň z 30 %, se Vrchní soud v Praze ve svém Usnesení č. j. KSPH 36 INS 10428/2011, 4 VSPH 955/2016-B-109 ze dne 5. 9. 2016¹⁰⁵ vyjádřil, že v takovém nelze postupovat podle § 418 odst. 1 písm. b) Ins.Z. a dlužníka nelze zásadně ani osvobodit od placení pohledávek podle § 415 Ins.Z.

¹⁰⁴ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 1. 2015, sp. zn. KSLB 76 INS 8091/2009, 1 VSPH 2161/2014-B

¹⁰⁵ usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 5. 9. 2016, č. j. KSPH 36 INS 10428/2011, 4 VSPH 955/2016-B-109

V jedné z předchozích kapitol byla zmíněna i problematika řádného přihlašování určitých pohledávek v průběhu řízení. Takové pohledávky, pokud byly přihlášeny do oddlužení řešeného splátkovým kalendářem, se uspokojují ode dne, kdy došlo k přihlášení a jejich zařazení do splátkového kalendáře. Insolvenční správce v takovém případě nedorovnává procento uspokojení této pohledávky tak, aby bylo shodné s ostatními dosud hrazenými pohledávkami. Pakliže tedy je taková pohledávka přihlášena těsně před koncem uplynutí 60 ti měsíčního období splátkového kalendáře, je pravděpodobné, že věřitel s pohledávkou přihlášenou v průběhu oddlužení nebude uspokojen z oněch 30 ti %. To však není důvodem pro nepřiznání osvobození od zbytku dluhů pro dlužníka. Obdobně tak i v případě, kdy si věřitel řádně přihlásí pohledávku, avšak až po uplynutí poslední splátky dlužníka v rámci splátkového kalendáře. K tomu např. i Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. KSPH 55 INS 519/2008, 2 VSPH 7/2014-B ze dne 10. 7. 2014 (citace z odůvodnění): „Soud prvního stupně nepochybil, pokud návrhu dlužníka, aby mu bylo přiznáno osvobození od placení zbytku dluhů, vyhověl. V řízení totiž nebylo zjištěno, že by dlužník nesplnil povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, což by vedlo insolvenční soud k vydání rozhodnutí o zrušení oddlužení dle ust. § 418 IZ, naopak bylo prokázáno, že hodnota plnění, které při splnění oddlužení obdrželi nezajištění věřitelé, byla vyšší než 30 % jejich pohledávek, což vedlo insolvenční soud k tomu, že po uplynutí zákonem předepsaných 5 let vzal splnění oddlužení na vědomí. Na tomto závěru nemůže podle názoru odvolacího soudu nic změnit ani skutečnost, že Pohledávka odvolatelky na rozdíl od přihlášených a zjištěných pohledávek ostatních nezajištěných věřitelů nebyla v zákonem požadovaném rozsahu v oddlužení uspokojena. Je tomu tak proto, že odvolatelka přihlásila Pohledávku do insolvenčního řízení dlužníka dne 27. 7. 2013, tedy až poté, co měl dlužník k 30. 6. 2013 uhradit poslední splátku určenou v rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Judikatura prezentovaná např. usnesením Nejvyššího soudu ČR sp. zn. KSUL 45 INS 3212/2009, 29 NSČR 12/2013-B ze dne 28. 2. 2013 přitom dovozuje, že lhůta 5 let stanovená IZ dlužníkovi ke splácení pohledávek věřitelů při schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře je lhůtou konečnou (nejzazší), přičemž její počátek určuje pro danou insolvenční věc vždy termín první splátky určený rozhodnutím

o schválení oddlužení (v daném případě určil soud termín první splátky k 30. 6. 2008).¹⁰⁶

Dalším nezaviněným jednáním dlužníka nebo lépe řečeno okolností, jenž sám nezavinil, je případ, kdy se věřitelé na schůzi věřitelů rozhodli pro řešení oddlužení dlužníka jinou formou, než kterou navrhl sám dlužník a na konci oddlužení by se jim nedostalo uspokojení ani v rozsahu 30 %. Z právní úpravy účinné do 30. 6. 2017 je zřejmé, že insolvenční soud je zásadně vázán přijatým usnesením schůze věřitelů o způsobu provedení oddlužení. „Pokud insolvenční soud neshledal důvody nepřípustnosti oddlužení, rozhodnul o schválení oddlužení způsobem, o němž rozhodla schůze věřitelů. Kdyby se takto nezajištění věřitelé proti dlužníkem navrženému způsobu oddlužení, který dává předpoklad jejich 30% uspokojení, usnesli na jiném způsobu oddlužení, který předpoklad takové minimální míry jejich uspokojení nedává, pak takováto nedostatečnost uspokojení nezajištěných věřitelů v rámci jimi zvolené a schválené formy oddlužení sama o sobě nemůže jít k tíži dlužníka, tj. nemůže být důvodem k předčasnému ukončení takového schváleného oddlužení ani k nepřiznání osvobození od zbytku dluhů, protože ve smyslu § 415 Ins.Z. nejde o okolnost, kterou dlužník zavinil, pokud ovšem důvodem menšího než 30% uspokojení pohledávek nezajištěných věřitelů nebylo neplnění povinností dlužníka v rámci daného způsobu oddlužení.“¹⁰⁷

Klíčovou otázkou zůstává, v jakém rozsahu je dlužník, který dosáhl kýženého oddlužení, osvobozen neboli vůči jakým jeho dluhům se takovéto osvobození vztahuje. Odpověď nabízí § 414 Ins.Z., který pokud shrneme, stanovuje, že osvobození od placení pohledávek podle § 414 i podle § 415 Ins.Z. se vztahuje na:

- pohledávky zahrnuté do oddlužení v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny;

¹⁰⁶ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 7. 2014, sp. zn. KSPH 55 INS 519/2008, 2 VSPH 7/2014-B

¹⁰⁷ *Praktický průvodce insolvenčním řízením* [online]. Praha: Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., ©2014. Dostupné z: <http://www.dashofer.cz/>

- pohledávky věřitelů, k nimž se v insolvenčním řízení nepřihlíželo (v tomto případě jde zejména o pohledávky přihlášené opožděně, účinně popřené či pohledávky věřitelů, kteří vzali svou přihlášku zpět);
- pohledávky věřitelů, které se do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak učinit měli;
- ručitele a jiné osoby, které měly vůči dlužníkovi pro výše uvedené pohledávky právo postihu,

to vše s výjimkou pohledávek, kterých se dle § 416 odst. 1 Ins.Z. osvobození nedotýká:

- představujících peněžitý trest nebo jinou majetkovou sankci uloženou dlužníkovi v trestním řízení pro úmyslný trestný čin;
- náhrady škody způsobené úmyslným porušením právní povinnosti.

První tři okruhy pohledávek, na které se vztahuje osvobození, je bez dalšího zevrubného vysvětlení jasné. Problém však může činit, co vše spadá pod osvobození, které se vztahuje na ručitele a jiné osoby, které měly vůči dlužníkovi pro výše uvedené pohledávky právo postihu. K problematice tohoto typu osvobození necht' je nápomocen např. Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3509/2010 ze dne 24. 11. 2010, uveřejněný pod č. 63/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, s právní větou:

„I. Rozhodnutí vydané podle § 414 odst. 1 IZ, v němž insolvenční soud osvobodí dlužníka od placení pohledávek v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny, nezbavuje povinnosti k úhradě těchto pohledávek dlužníkovým věřitelům ani ručitele, ani jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu.

II. Pohledávka, na kterou se vztahuje rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení, vydané podle § 414 odst. 1 IZ, v neuhrazeném rozsahu nezaniká, v soudním či jiném řízení ji však nelze věřiteli přiznat; ve vykonávacím řízení má taková pohledávka stejný režim jako promlčená pohledávka“.¹⁰⁸

Jinak řečeno, rozhodnutím, jímž insolvenční soud podle § 414 odst. 1 Ins.Z. osvobodí dlužníka od placení pohledávek v rozsahu, v němž dosud nebyly

¹⁰⁸ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3509/2010

uspokojeny (tj. jak ohledně pohledávek zahrnutých do oddlužení, tak pohledávek do něj nezahrnutých), nejsou zbaveni povinnosti k úhradě těchto pohledávek jejich (dlužníkovým) věřitelům ručitelé ani jiné osoby, které měly vůči dlužníkovi pro tyto pohledávky právo postihu. Povinnost těchto osob ke splnění předmětných závazků (k plnění za dlužníka) tedy dále trvá, ovšem přiznáním osvobození dlužníku již nemohou vůči dlužníku uplatnit postižní práva, která by jim vůči němu jinak z takového plnění náležela. I od placení těchto pohledávek je tedy dlužník (s účinky níže popsány) osvobozen. K tomu Nejvyšší soud vysvětlil (citace z odůvodnění): „Smysl posledně označeného ustanovení (míněn § 414 odst. 3 IZ) tkví v tom, že osvobození přiznané dlužníku insolvenčním soudem podle § 414 odst. 1 IZ ohledně placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení i ohledně placení pohledávek do oddlužení nezahrnutých (slovy § 414 odst. 3 IZ. Osvobození podle odstavců 1 a 2‘) se vztahuje i na postižní práva ručitelů a jiných osob (např. zástavních dlužníků), vůči dlužníku. Jinak řečeno, dlužník je rozhodnutím insolvenčního soudu vydaným podle § 414 odst. 1 IZ osvobozen též od placení pohledávek svým ručitelům a jiným osobám, které za něj plnily jeho věřitelům na pohledávky zahrnuté do oddlužení (§ 414 odst. 1 IZ) nebo na pohledávky označené v § 414 odst. 2 IZ, do oddlužení nezahrnuté. Jinak by nemělo žádného smyslu vymezovat osoby označené v § 414 odst. 3 IZ jako ty, jež mají ‚právo postihu‘ vůči ‚dlužníkovi‘.”¹⁰⁹

Z uvedeného plyne, že i v případě oddlužení, v němž byly pohledávky nezajištěných věřitelů uspokojeny zcela, je opodstatněno rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení zbytku dluhů. K tomu viz usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. MSPH 78 INS 18395/2012, 3 VSPH 1092/2013-B ze dne 22. 7. 2013 (citace z odůvodnění): „Povinností insolvenčního soudu je v této fázi řízení provést výsledek dlužníka, jen pokud dlužník o tento postup požádá (insolvenční soud rozhodnutí dle uvedeného ustanovení nevydává z úřední povinnosti). K návrhu dlužníka tak insolvenční soud vydává rozhodnutí, kterým se formálně končí insolvenční řízení i tam, kde pohledávky nezajištěných věřitelů zahrnutých do oddlužení dlužník splatil v rozsahu 100 %. Účelem nařízeného soudního jednání je prověřit, zda ke splnění oddlužení došlo bez porušení právních předpisů a při respektování podmínek daných ustanoveními právní úpravy, a vyloučit nelze

¹⁰⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3509/2010

ani současné předvolání insolvenčního správce, příp. členů věřitelského orgánu, kteří se mohou vyjádřit k řádnosti průběhu procesu oddlužení. Insolvenční soud veden odlišným právní názorem dlužníkův návrh zamítl jen po zjištění, že uspokojil 100 % pohledávek nezajištěných věřitelů zahrnutých do oddlužení a již se nezabýval podmínkami pro osvobození dlužníka z hlediska ustanovení § 414 odst. 2 IZ a nepostupoval podle ustanovení § 414 odst. 1 IZ, když své rozhodnutí vydal bez slyšení dlužníka případně insolvenčního správce, tj. na základě nedostatečně zjištěného skutkového stavu, když k rozhodným skutečnostem neprováděl žádné dokazování.”¹¹⁰

Z citovaných soudních rozhodnutí je nad rámec výše řešené problematiky i zcela patrné, jakou povahu má přiznané osvobození. V důsledku přiznaného osvobození od pohledávek věřitelů, na něž se osvobození vztahuje, včetně regresních pohledávek za dlužníka plnivších ručitelů a jiných osob s právem postihu vůči dlužníku, tyto pohledávky nezanikají, ale získávají podobu naturální obligace a dlužník již není povinen je plnit, stávají se tedy vůči němu nevykonatelnými. K významu osvobození v rámci institutu oddlužení se Nejvyšší soud vyslovil v usnesení sen. zn. 29 NSČR 6/2008 ze dne 29. 9. 2010, uveřejněném pod č. 61/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, v němž uvedl, že oddlužení představuje „způsob řešení úpadku, který může v konečném výsledku (při zdárném průběhu celého oddlužení) vést k tomu, že insolvenční soud přizná dlužníku osvobození od placení zbytku dluhů, čímž se tato část dlužníkových závazků ocitne ve stejném režimu jako tzv. naturální obligace”.¹¹¹ K tomu pak Nejvyšší soud ve výše uvedeném publikovaném rozsudku sp. zn. 29 Cdo 3509/2010 ze dne 24. 11. 2010 (R 63/2011) dále vysvětlil, že pohledávka, na kterou se vztahuje rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení vydané podle § 414 odst. 1 Ins.Z., v neuhrazeném rozsahu nezaniká, v soudním či jiném řízení ji však nelze věřiteli přiznat. Ve vykonávacím řízení má taková pohledávka stejný režim, jako promlčená pohledávka.

Pokud se však vrátíme k tématu osvobození od ručitelských závazků, tak si uveďme několik příkladů z praxe včetně ukázání toho, jaké je v daném případě

¹¹⁰ usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 7. 2013, sp. zn. MSPH 78 INS 18395/2012, 3 VSPH 1092/2013-B

¹¹¹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3509/2010

postavení dlužníka, věřitelů a jaké jsou účinky osvobození. Nejprve však musíme odlišit pojem ručitelství od pojmu spoludlužnictví neboli pasivní solidarita. „V literatuře je pasivní solidarita dostatečně vyložena tak, že při ní je každý z více solidárních dlužníků zavázán poskytnout věřiteli celé stejné plnění, je tedy každý ze solidárních dlužníků zavázán za celý dluh, přičemž při poskytnutí dluhu jedním ze solidárních dlužníků věřiteli solidární závazek zaniká. Části, kterými se solidární dlužníci podílí na celém dluhu, mají význam pouze ve vnitřním vztahu mezi solidárními dlužníky.“¹¹² Oproti tomu v případě ručitelství se jedná o „závazek ručitele, který je subsidiární (podpůrný) vzhledem k hlavnímu závazku dlužníka uspokojit věřitelovu pohledávku. Věřitel proto musí žádat o uspokojení své pohledávky nejprve dlužníka, a teprve potom ručitele. Ručitelova povinnost splnit dluh namísto dlužníka je podmíněna tím, že dlužník, ačkoliv byl věřitelem písemně vyzván k plnění splatného dluhu, v přiměřené době ho nesplnil. Stačí písemné vyzvání či upomínka, která byla dlužníkovi doručena. Není třeba, aby věřitel pohledávku proti dlužníkovi nejprve uplatnil u soudu nebo ji vymáhal výkonem rozhodnutí. Povinnost ručitele není totiž závislá na tom, zda dlužník je či není schopen sám dluh splnit, a ani na tom, že věřitel s vymáháním své pohledávky proti dlužníkovi nebyl úspěšný. Jakmile v nezbytně nutné době dlužník závazek nesplní, nastupuje povinnost ručitele bez ohledu na to, zda dlužník odpírá vůbec plnit, splnění jen odkládá nebo na výzvu vůbec nereagoval, a věřitel může požadovat plnění přímo po ručiteli a podat proti němu žalobu, aniž by zároveň žaloval dlužníka.“¹¹³ Nyní se dostáváme k praktickým příkladům ručitelství dlužníka ve vztahu ke schválenému oddlužení. Je zřejmé, že pakliže hlavním dlužníkem u určitého dluhu je přímo sám dlužník, tak potenciální ručitel či ručitelé u stejného dluhu nemají na průběh dlužníkovy oddlužení vliv. Oddlužení se odrazí v pozici věřitele, a to, že ten má právo požadovat splnění dluhu po ručiteli či ručitelích v rozsahu, v němž nebyl v oddlužení hlavního dlužníka uspokojen. Při úspěšném dosažení osvobození postupem podle § 414, popř. § 415 Ins.Z. však již ručitel, který plnil za dlužníka věřiteli, nemůže proti dlužníkovi uplatnit právo postihu tak, jak již bylo vysvětleno výše. Dalším případem je situace, kdy dlužník v oddlužení je ručitelem určitého dluhu. Věřitel

¹¹² KRÁLÍK, Michal. *Podílové spoluvlastnictví v občanském zákoníku*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2011, s. 536

¹¹³ ŠVESTKA; SPÁČIL; ŠKÁROVÁ, HULMÁK a kol. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2009, s. 1616 – 1618

by v takovém případě se měl přihlásit do insolvenčního řízení dlužníka a svou pohledávku přihlásit jako pohledávku podmíněnou, a to s odkládací podmínkou ve smyslu § 173 odst. 3 Ins.Z., kdy podmínkou je neplnění dluhu ze strany hlavního dlužníka. Teprve v momentě, kdy hlavní dlužník nebude plnit věřiteli, se na základě splnění odkládací podmínky stane pohledávka u dlužníka nacházejícího se v oddlužení pohledávkou nepodmíněnou, pročež je dále zařazena k uspokojení společně s ostatními pohledávkami.

V souvislosti s účinky přiznaného osvobození podle § 414 a § 415 Ins.Z. je zajímavé se podívat i na to, jaký vliv má osvobození v situaci, kdy dlužník zajistil svůj majetek ve prospěch dluhu třetí osoby a je tzv. zástavcem. „Zástavce je subjekt, který přenechává předmět zástavního práva do zástavy. V okamžiku vzniku zástavního práva je současně zástavním dlužníkem, pokud však dojde k převzetí zástavy jinou osobou, je nabyvatel zástavy již jen zástavním dlužníkem.“¹¹⁴ Jak už bylo řečeno v jedné z úvodních kapitol, tak zajištěným věřitelem se pro účely insolvenčního zákona rozumí podle § 2 písm. g) Ins.Z. jenom ten věřitel, jehož pohledávka směřující vůči dlužníkovi nebo jiné osobě je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty. Z toho a zároveň z věty druhé § 166 Ins.Z. vyplývá, že se do insolvenčního řízení mohou přihlásit zajištění věřitelé, kteří mohou pohledávku vůči dlužníkovi uspokojit pouze z majetku poskytnutého k zajištění, tedy věřitelé, kteří mají majetkem dlužníka, jež spadá do majetkové podstaty, zajištěnu některým ze způsobů stanovených v § 2 písm. g) Ins.Z. pohledávku směřující za osobou odlišnou od dlužníka, tj. kdy je dlužník nacházející se v insolvenčním řízení pouze zástavním dlužníkem. Zajištěnými věřiteli jsou tedy nejen věřitelé, jejichž pohledávka zajištěná majetkem náležejícím do majetkové podstaty dlužníka směřuje vůči dlužníku, jenž je dlužníkem obligačním a zároveň i zástavním, ale též věřitelé, jejichž pohledávka zajištěná majetkem náležejícím do majetkové podstaty dlužníka směřuje vůči osobě od něj odlišné, tj. dlužník je dlužníkem zástavním, nikoli však již obligačním. Pro úplnost je nutno doplnit, že obdobné postavení jako zajištění věřitelé mají i věřitelé vykonatelných pohledávek na náhradu škody nebo nemajetkové újmy způsobené trestným činem nebo pohledávek na vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem, a to na základě zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně

¹¹⁴ HENDRYCH a kolektiv. *Právní slovník*. 3. vydání, Praha: C.H.Beck, 2009, s. 1481

některých zákonů. Jak již řečeno výše, právem uplatnit přihláškou pohledávky nárok na uspokojení ze zajištění nedisponuje jen zajištěný věřitel, vůči němuž je dlužník jak v pozici obligačního, tak i zástavního dlužníka, tj. situace, kdy má věřitel vůči dlužníkovi pohledávku, která je zajištěna právě dlužníkovým majetkem. Podle § 166 Ins.Z. může uplatnit svůj nárok přihláškou pohledávky i zajištěný věřitel, který svou pohledávku vůči dlužníkovi může uspokojit pouze z majetku sloužícího k zajištění, tj. situace, kdy insolvenční řízení je vedeno proti dlužníkovi, který není obligačním dlužníkem, ale pouze osobou, jež svým majetkem věřitelovu pohledávku za třetí osobou některým ze způsobů uvedených v § 2 písm. g) Ins.Z. zajišťuje. V situaci, kdy je rozhodnuto o úpadku dlužníka, který je zástavním dlužníkem ve výše uvedeném smyslu, se věřitel ocitá v pozici, kdy mu hrozí zánik zástavního práva zpeněžením zajištění insolvenčním správcem. V případě, že by obligační dlužník přestal hradit svůj dluh, tak věřitel by se v normálním případě mohl uspokojit z předmětu zajištění, který zajistil zástavní dlužník. Ovšem pokud by se zástavní dlužník nacházel v insolvenčním řízení a došlo by již mezitím ke zpeněžení majetku ze strany insolvenčního správce, který tvořil předmět zajištění, tak věřitel (pokud by neexistovala zákonná možnost takového věřitele se přihlásit do insolvenčního řízení zástavního dlužníka), by v takovém případě přišel o výše uvedenou možnost uspokojení ze zpeněžení předmětu zajištění jeho pohledávky, kdyby obligační dlužník přestal hradit řádně a včas svůj dluh. Proto z titulu uhrazovací funkce tohoto zajištění může v daném insolvenčním řízení zástavního dlužníka uspokojení své zajištěné pohledávky z předmětu zajištění náležejícího do podstaty požadovat. Jiný majetek dlužníka nacházející se v majetkové podstatě k uspokojení takovéto pohledávky použít nelze, to znamená, že v daném případě zajištěný věřitel nemůže na výtěžku ze zpeněžení ostatního majetku majetkové podstaty s případným neuspokojeným zbytkem své zajištěné pohledávky nijak participovat. Jestliže zajištěná pohledávka takového věřitele směřující za obligačním dlužníkem, který je třetí osobou, není dosud splatná, neboť obligační dlužník zatím své závazky řádně a včas plní, a práva na uspokojení ze zajištění se tudíž zatím nelze domáhat, může je zajištěný věřitel přihlásit v insolvenčním řízení zástavního dlužníka jako pohledávku podmíněnou pro případ, že se zajištěná pohledávka stane splatnou později, kdy obligační dlužník

nebude své závazky hradit řádně a včas.¹¹⁵ Otázkou povahy pohledávky, jež může být podle § 166 věty druhé Ins.Z. uspokojena pouze z předmětu zajištění, a lhůty pro její přihlášení se podrobně zabýval Nejvyšší soud v usnesení sen. zn. 29 NSCŘ 39/2014 ze dne 27. 11. 2014, uveřejněném pod č. 39/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, s právní větou: „Zástavní věřitel, jenž má vůči dlužníku pouze „zástavní pohledávku“ (dlužník je zástavním dlužníkem, nikoliv však osobním dlužníkem), je v případě, že zástava je v době rozhodnutí o úpadku ve vlastnictví dlužníka, povinen přihlásit „zástavní pohledávku“ do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka do skončení propadné procesní lhůty určené v rozhodnutí o úpadku.“¹¹⁶ Shrňme-li výše uvedené, tak věřitel se může ve lhůtě určené zákonem přihlásit se svou zajištěnou pohledávkou do insolvenčního řízení dlužníka, který je zástavním dlužníkem a zajistil svůj majetek náležející do majetkové podstaty ve prospěch dluhu třetí osoby, která je obligačním dlužníkem. V takovém případě však věřitel musí přihlásit svou zajištěnou pohledávku jako podmíněnou neboli s odkládací podmínkou, kdy podmínkou je, že obligační dlužník přestane řádně a včas hradit svůj dluh. Až teprve po naplnění této podmínky je zajištěný věřitel oprávněn udělit pokyn ke zpeněžení ve smyslu § 293 odst. 1 Ins.Z., podle kterého „jde-li o zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, která slouží k zajištění pohledávky, je insolvenční správce vázán pokyny zajištěného věřitele směřujícími ke zpeněžení; je-li zajištěných věřitelů více, uděluje tyto pokyny zajištěný věřitel, jehož pohledávka se uspokojuje ze zajištění jako první v pořadí. Jestliže zajištěný věřitel neudělí příslušné pokyny ani ve lhůtě určené insolvenčním soudem, má právo je udělit zajištěný věřitel, jehož pohledávka se uspokojuje ze zajištění jako další v pořadí. Insolvenční správce může tyto pokyny odmítnout, má-li za to, že předmět zajištění lze zpeněžit výhodněji; v takovém případě požádá insolvenční soud o jejich přezkoumání v rámci dohlédací činnosti.“¹¹⁷ Může však nastat situace, že k naplnění odkládací podmínky nedojde a dlužník, v tomto případě zástavní dlužník, nacházející se v oddlužení dosáhl osvobození ve smyslu § 414,

¹¹⁵ *Praktický průvodce insolvenčním řízením* [online]. Praha: Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., ©2014. Dostupné z: <http://www.dashofer.cz/>

¹¹⁶ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 29 NSCŘ 39/2014

¹¹⁷ § 293 Zákona č. 182/2006 Sb.

popřípadě § 415 Ins.Z. I na tento případ zákon pamatuje a ve svém § 414 odst. 4 podává, že při osvobození od placení pohledávek podle § 414 i podle § 415 Ins.Z. zajištěnému věřiteli, který po schválení oddlužení do splnění oddlužení nepožádal o zpeněžení majetku sloužícího k zajištění pohledávky, zůstává zachováno právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení tohoto majetku. To znamená, že pokud zajištěný věřitel v průběhu oddlužení neudělil pokyn ke zpeněžení ve smyslu § 293 odst. 1 Ins.Z., protože z nějakého důvodu nechtěl či nemohl – např. z důvodu nenaplnění odkládací podmínky ve smyslu výše uvedeném, a dlužník, jenž zajistil majetkem náležejícím do majetkové podstaty dluh třetí osoby, dosáhnul osvobození podle § 414 či § 415 Ins.Z., tak toto osvobození se mimo jiné nevztahuje např. na zástavní právo váznoucí na nemovitých věcech ve vlastnictví tohoto osvobození dosáhnuvšího dlužníka. Toto má i své logické opodstatnění, aby nenastávaly situace, kdy obligační dlužník si pořídí hypoteční úvěr u banky, která ho obligačnímu dlužníku poskytne na základě zřízení zástavního práva na nemovitých věcech zástavního dlužníka – třetí osoby, která posléze dobrovolně vstoupí do oddlužení, jež splní, dosáhne tím osvobození podle § 414 či § 415 Ins.Z. a následně obligační dlužník účelově přestane řádně plnit své závazky s vědomím toho, že věřitel se již nemůže domáhat uspokojení ze zpeněžení předmětu zajištění, neboť zástavní dlužník byl dosáhl osvobození a očištění nemovitých věcí, na nichž vázlo zástavní právo, které věřitel neměl šanci vykonat.

4.7 Náklady spojené s udržováním a správou majetkové podstaty při zpeněžení

V oddlužení, pokud dochází ke zpeněžování majetku, a to ať už pouze zajištěného v případě oddlužení plněním splátkového kalendáře nebo jak zajištěného tak nezajištěného v případě oddlužení řešeného zpeněžením majetkové podstaty, se v rámci takového zpeněžení postupuje obdobně podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu. Pakliže jde o zajištěný majetek, tak osoba s dispozičním oprávněním, kterým je v případě zajištěného majetku výhradně insolvenční správce, je co se správy i zpeněžení tohoto majetku týká, vázán pokyn zajištěného, popřípadě zajištěných věřitelů, přičemž přesná pravidla udělení takových pokynů jsou definována v § 230 odst. 2 a § 293 odst. 1 Ins.Z. V případě, že insolvenční správce obdrží řádný pokyn ke zpeněžení ve

smyslu zmíněného § 293 odst. 1 Ins.Z., zahájí kroky směřující ke zpeněžení. Pokud se bude jednat o zpeněžování nemovitých věcí – konkrétně bytové jednotky, tak je nutné mít na paměti, že k bytové jednotce se váží náklady spojené s její správou a jejím užíváním. V praxi je možno se zpravidla setkat s tím, že dlužník předmětný byt užívá a jakmile insolvenční správce zahájí kroky směřující ke zpeněžení tohoto bytu a uvědomí o tom dlužníka, tak ten byt vyklidí a odstěhuje se, aby mohlo dojít ke zdárnému zpeněžení majetku v insolvenčním řízení. Proces samotného zpeněžování však není otázkou dnů či týdnů, ale většinou několika měsíců. Během této doby, než je bytová jednotka řádně prodána, vznikají náklady spojené se správou a užíváním bytové jednotky. Otázkou je, k tíži koho tyto náklady zůstávají. V úvahu samozřejmě přichází i situace, kdy dlužník předmětný byt obývá až do jeho prodeje a všechny náklady spojené se správou a užíváním řádně sám hradí. Na druhou stranu je ovšem možná i situace, kdy dlužník byt až do jeho prodeje obývá anebo ho neobývá již delší dobu před zahájením kroků insolvenčního správce směřujících ke zpeněžení, ale v obou případech náklady spojené se správou a užíváním bytu nehradí. Otázka, k tíži koho tyto náklady jdou, zůstává stejná jako v předešlém případě. Ins.Z. ve svém § 418 stanoví, že dlužníku v důsledku jeho zaviněného jednání nesmí po schválení oddlužení vzniknout peněžitý závazek po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti. V opačném případě insolvenční soud schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem. Ins.Z. dále v § 419 upřesňuje, co považuje dlužníkem zaviněný peněžitý závazek, když stanoví, že „má se za to, že dlužník zavinil vznik peněžitého závazku podle odstavce 1 písm. c), byl-li k jeho vymožení vůči dlužníku nařízen výkon rozhodnutí nebo exekuce.“¹¹⁸ Zároveň podle § 298 odst. 2 Ins.Z. se z výtěžku zpeněžení odečítají mimo jiné náklady spojené se správou a zpeněžením, s tím, že dle § 298 odst. 4 Ins.Z. náklady spojené se zpeněžením lze odečíst nejvýše v rozsahu 5 % výtěžku zpeněžení a náklady spojené se správou nejvýše v rozsahu 4 % výtěžku zpeněžení. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ve svém rozsudku č.j. 54 ICM 2795/2014-17, KSLB 57 INS 6007/2012 poskytl odpověď na otázku, jaké náklady vázající se k bytové jednotce spadají do okruhu nákladů na její správu ve smyslu § 298 odst. 4 Ins.Z. Ten ve svém rozsudku vyjádřil názor, že „jak již rozvedl Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 30. 1. 2014, sen. zn. 1

¹¹⁸ § 419 Zákona č. 182/2006 Sb.

VSPH 2234/2013, v případě zajištěného nemovitého majetku dlužníka je třeba rozlišovat výdaje spojené se správou nemovitosti, jenž lze v souladu s § 298 odst. 4 IZ přičíst na vrub zajištěného věřitele do výše 4% výtěžku zpeněžení, a výdaje spojené s užíváním nemovitosti, které jdou na vrub jedině jejímu uživateli (srov. též usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 5. 2010, sen. zn. 1 VSPH 404/2010). Za náklady spojené se správou zajištěné věci lze přitom považovat jen takové výdaje, které se s udržením hodnoty takové věci přímo pojí. Jiné závazky vznikající dlužníku, byť by se jednalo o závazky vůči věřitelům s pohledávkami za majetkovou podstatou či věřitelům jim na roveň postaveným, do těchto nákladů bez dalšího zahrnovat nelze (srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 1. 2014, sen. zn. 1 VSPH 2234/2013).

Náklady spojené se správou (tedy náklady, které se s udržením hodnoty takové věci přímo pojí) představují v případě bytové jednotky zejména příspěvek do fondu oprav, náklady na pojištění domu a náklady spojené se zachováním řádného stavebně-technického stavu domu (úklid, zajišťování technických kontrol, revize strojních součástí apod.). Tyto náklady je přitom možné uplatnit u insolvenčního správce s tím, že budou zohledněny jako náklady spojené se správou při vydání výtěžku zpeněžení. Naproti tomu ostatní náklady, zejména poplatky za běžnou (finanční nebo účetní) správu, a zejména náklady za teplo, teplou užitkovou vodu a studenou vodu, jakož i úhrada dalších energií a služeb dodávaných uživatelům domu jsou náklady spojené s užíváním, které jdou na vrub výhradně uživateli nemovitosti, a v tomto ohledu nejsou (bez dalšího) hrazeny ani z výtěžku zajištěného věřitele, ani z prostředků majetkové podstaty.¹¹⁹ Dlužník, kterému bylo schváleno oddlužení, by měl zvláště dbát na to, aby mu nevznikaly peněžité závazky v podobě neuhrazených nákladů spojených se správou a užíváním bytu, v němž během oddlužení bydlí a který užívá. Bylo by nepochopitelné a dokonce nelegitimní, aby na dlužníkův vrub šly i náklady, jež vznikly v období od jeho vystěhování do prodeje předmětné bytové jednotky. Krajský soud následně výše uvedený názor doplnil o výjimku v případě, že dlužník svůj byt opustil a neuvádí jej. Citace z předmětného rozsudku: „Přitom z pravidla, že náklady spojené s užíváním nemovitosti jdou na vrub výhradně uživateli, je vymezena výjimka. Je-li totiž nemovitost opuštěna (neužívána), není zde subjektu, k jehož tíži by náklady

¹¹⁹ rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 27. 1. 2015, č.j. 54 ICm 2795/2014-17, KSLB 57 INS 6007/2012 KSLB 57 INS 6007/2012

mohly jít. V takovém případě se náklady spojené s užíváním (byť jejich vznik nelze logicky očekávat ve větším rozsahu) přičítají zásadně k tíži zajištěného věřitele, který jako jediný je schopen prostřednictvím pokynů směřujících k řádné správě (v souladu s § 230 odst. 2 IZ) takovému stavu předcházet, a tedy na své straně nutně alokuje případné riziko majetkové ztráty způsobené povinností takové náklady zapravit.¹²⁰ Z toho vyplývá, že pakliže dlužník byt zahrnutý do soupisu majetkové podstaty nevyužívá, náklady spojené nejen se správou bytové jednotky, ale i s jeho užíváním jsou pohledávkami za majetkovou podstatou podle § 168 odst. 2 písm. b) Ins.Z., přičemž z výtěžku zpeněžení je lze odečíst ve výši 4 % z výtěžku zpeněžení, není-li souhlas zajištěného věřitele, případně zajištěných věřitelů s možností odečíst tyto náklady ve větším rozsahu, než povoluje § 298 odst. 4 Ins.Z. Pokud dlužník neužívá byt po takovou dobu, za kterou vzniknou náklady spojené se správou a užíváním bytu ve větším rozsahu, než jsou 4 % z výtěžku zpeněžení, tak neuhrazená část jde jen a pouze k tíži zajištěného věřitele, případně zajištěných věřitelů, neboť ti měli možnost udělit ve smyslu § 230 odst. 2 Ins.Z. insolvenčnímu správci pokyn k řádné správě tohoto majetku, a to např. uložením správci, aby bytovou jednotku do doby prodeje pronajmul, čímž by došlo k obohacení majetkové podstaty a tím v konečném důsledku i ke vzniku finančního polštáře, ze kterého by mohl být mimo jiné uspokojen zbytek neuhrazených nákladů spojených se správou a užíváním bytu. I přesto kdyby v takovém případě nedošlo k plnému uspokojení pohledávek spojených se správou a užíváním bytové jednotky, tak tento závazek by nebyl k tíži dlužníka a nejednalo by se tedy zaviněný peněžitý závazek, jenž by vedl ke zrušení schváleného oddlužení ve smyslu § 418 Ins.Z. Jiná situace by nastala, pokud by dlužník byt užíval, ale úmyslně nehradil náklady spojené s jeho užíváním. Je možno konstatovat, že kdyby takovéto náklady dosáhly maximálně výše 4 % ze zpeněžení, tak insolvenční správce za předpokladu, že by neevidoval jiné náklady spojené se správou bytu, kterými může být např. cestovné, poštovné, telekomunikační poplatky, apod., uhradí tyto náklady v rámci právě oněch povolených 4 % podle § 298 odst. 4 Ins.Z. Dlužník tak může s touto skutečností kalkulovat a po nějakou dobu úmyslně nehradit náklady spojené s užíváním bytu. Jinak by tomu bylo, kdyby dlužník byt užíval a zároveň úmyslně nehradil náklady

¹²⁰ rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 27. 1. 2015, č.j. 54 ICm 2795/2014-17, KSLB 57 INS 6007/2012

spojené s užíváním bytu, které by dosáhly takové výše, že by je nebylo možno zcela uhradit z majetkové podstaty ve smyslu § 298 odst. 4 Ins.Z. Taková skutečnost by již mohla a zcela jistě by i vedla ke zrušení schváleného oddlužení a k prohlášení konkursu na majetek takového dlužníka.

V souvislosti s výše uvedenou problematikou se lze setkat i s případy, kdy společenství vlastníků jednotek, kterému vznikla během insolvenčního řízení pohledávka z titulu neuhrazených nákladů spojených se správou bytové jednotky, nebylo uspokojeno zcela, protože jeho pohledávka přesáhla výši, kterou je insolvenční správce objektivně schopen uspokojit v rámci insolvenčního řízení a tento věřitel podal žalobu na zaplacení vůči insolvenčnímu správci. Pokud žaloba směřuje proti insolvenčnímu správci nějakého konkrétního dlužníka, tak jí může být vyhověno ve smyslu, že věřiteli bude přiznána pohledávka, která má být uspokojena z majetkové podstaty. Pakliže však majetková podstata na její uhrazení nepostačuje, je iracionální takovou žalobu vůbec podávat. Pokud je totiž vzhledem k finančním prostředkům majetkové podstaty dlužníka možno takovou pohledávku za majetkovou podstatou ze strany insolvenčního správce uhradit, tak ten má zákonnou povinnost ji uhradit podle § 203 Ins.Z., a to i bez podání žaloby. Nezřídka se stává, že věřitel neznalý insolvenčního práva žalobu na zaplacení směřující proti insolvenčnímu správci skutečně podá. Zde je nutné dbát na přísný formalismus takové žaloby, a to potud, pokud jde o označení jednotlivých stran žaloby. Věřitel, tj. žalobce v takovém případě často za žalovaného označí jen jméno a příjmení insolvenčního správce, aniž by uvedl, že dotýčný zastává v dané věci funkci insolvenčního správce. Následně se může stát, že soud vydá platební rozkaz, který směřuje proti insolvenčnímu správci fyzické soukromé osobě, což v konečném důsledku může vést až k exekuci na majetek insolvenčního správce coby soukromé fyzické osoby, a to pro dluhy dlužníka, jehož byl insolvenčním správcem, přičemž je nemyslitelné, absurdní a zejména zcela proti duchu zákona, aby insolvenční správce byl odpovědný za dluhy dlužníka, jehož je insolvenčním správcem. Zákon uvádí, že funkce insolvenčního správce je spojena s odpovědností podle § 37 Ins.Z., kdy „Insolvenční správce odpovídá za škodu nebo jinou újmu, kterou dlužníku, věřitelům nebo třetím osobám způsobil tím, že při výkonu své funkce porušil povinnosti, které jsou mu uloženy zákonem nebo rozhodnutím soudu, jakož i tím, že při jejím výkonu nepostupoval s odbornou péčí. Této odpovědnosti se insolvenční správce zproští, jen když prokáže, že

škodě nebo jiné újmě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat se zřetelem k průběhu insolvenčního řízení.¹²¹ A zároveň „Insolvenční správce odpovídá za škodu nebo jinou újmu, která věřiteli s pohledávkou za majetkovou podstatou vznikla tím, že nemohla být uspokojena jeho pohledávka vzniklá na základě právního úkonu insolvenčního správce; této odpovědnosti se insolvenční správce zproští, jen když prokáže, že v době, kdy tento právní úkon činil, nemohl poznat, že majetková podstata nebude stačit k úhradě jím vzniklé pohledávky za majetkovou podstatou.“¹²² Ale v případě, kdy věřitel nebyl plně uspokojen z důvodu, že výtěžek zpeněžení k tomu nepostačoval, je zcela zjevné, že tuto skutečnost insolvenční správce nezpůsobil porušením svých povinností, které jsou mu uloženy zákonem nebo rozhodnutím soudu, nebo že by při výkonu nepostupoval s odbornou péčí anebo že by se tak stalo na základě jeho právního úkonu. Žalovaná pohledávka tak může jít pouze k tíži majetkové podstaty dlužníka a v tomto duchu musí být označeny i obě strany žaloby. To je v souladu i s konstantní judikaturou Nejvyššího soudu, např. Rozsudek sp.zn. NS 21 Cdo 3812/2013 ze dne 25.9.2014, ze kterého se podává: „Insolvenční správce, na něhož přešlo oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, jedná svým jménem na účet dlužníka a označuje se způsobem, z něhož je patrné, že tak činí při výkonu funkce insolvenčního správce; součástí jeho označení je i nezaměnitelné označení dlužníka, s jehož majetkovou podstatou nakládá (srov. § 40 odst. 1 insolvenčního zákona). Judikatura soudů již dříve (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.4.1997 sp. zn. 2 Cdon 1566/96, které bylo uveřejněno pod č. 17 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1998, přijaté ještě za dřívější právní úpravy, jehož závěry jsou i nadále přijímány jako správné) dospěla k závěru, že insolvenční správce se jako účastník občanského soudního řízení, v němž jde o nakládání s majetkovou podstatou, označuje stejně, jak se označují (jako účastníci řízení) fyzické a právnické osoby, přičemž se (navíc) k těmto údajům připojí označení jeho funkce (např. "insolvenční správce dlužníka XY").“¹²³ Není tedy možné, aby dluh týkající se majetkové podstaty insolvenčního řízení, byl k tíži osobního majetku

¹²¹ § 37 Zákona č. 182/2006 Sb.

¹²² § 37 Zákona č. 182/2006 Sb.

¹²³ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.9.2014, sp.zn. NS 21 Cdo 3812/2013

insolvenčního správce. Taková neuhrazená pohledávka se týká výhradně předmětného insolvenčního řízení, což je v následné souvztažnosti s § 40a Ins.Z., ze kterého se podává následující: „Na základě rozhodnutí a jiných exekučních titulů vzniklých v průběhu insolvenčního řízení proti insolvenčnímu správci pro pohledávky nebo jiná práva, která se týkají majetkové podstaty nebo která mají být uspokojena z majetkové podstaty, nelze vést výkon rozhodnutí na majetek insolvenčního správce; to neplatí, jde-li o pořádková opatření uložená insolvenčnímu správci v souvislosti s takovými řízeními, a o rozhodnutí, jimiž bylo insolvenčnímu správci uloženo nahradit náklady řízení, které způsobil svým zaviněním nebo které vznikly náhodou, která se mu přihodila.“¹²⁴

V úvodu této kapitoly byl pojednáván případ, kdy dlužník nacházející se v insolvenčním řízení užívá svou nemovitost, která je zapsaná do majetkové podstaty a následně, po zahájení úkonů ze strany insolvenčního správce směřujících k jejímu zpeněžení, ji vyklidí a dobrovolně opustí. Realita však není vždy tak růžová a tento optimistický scénář je nahrazen tím pesimistickým. Častým jevem je, že dlužník odmítá se z nemovitosti vůbec odstěhovat. V takovém případě má insolvenční správce „svázané ruce“, neboť k žalobě na vyklizení, která se nabízí, není aktivně legitimován. Aktivní legitimace svědčí až kupujícímu, který danou nemovitost v insolvenčním řízení koupí. S ohledem na nejistotu a časový horizont, ve kterém dlužník poté nemovitost skutečně opustí, dochází ke snížení ceny, za níž správce v insolvenčním řízení takovou nemovitost zpeněží. Okolnost, kdy se dlužník odmítá vystěhovat, se tedy vždy negativně promítne do procesu zpeněžování nemovitosti ze strany insolvenčního správce. Ten nemá prakticky žádné nástroje, jak donutit takové dlužníka, aby nemovitost alespoň opustil, když ne i vystěhoval. Jediné, co je v pravomoci správce, že pokud se dlužník nachází v oddlužení, tak podá zprávu insolvenčnímu soudu a ten na základě této skutečnosti může dlužníku schválené oddlužení zrušit, což se jeví jako účinná páka. Horší už je to v případě úpadku řešeného konkursem, kde dlužník nemá žádnou motivaci jako v případě oddlužení, jímž se dobrovolně snaží dosáhnout kýženého osvobození ve smyslu § 414, popřípadě § 415 Ins.Z. V konkursu přichází pouze v úvahu oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin porušení povinnosti v insolvenčním řízení ve smyslu § 225 TrZ a trestný čin poškození věřitele podle § 222 TrZ. Podle

¹²⁴ § 40a Zákona č. 182/2006 Sb.

zkušeností samotného autora je však možno konstatovat, že tato trestní oznámení jsou s železnou pravidelností odložena, a proto má za to, že by právní úprava měla aktivní legitimaci k žalobě na vyklizení přiznat i samotnému insolvenčnímu správci.

4.8 Zneužívání institutu oddlužení

Oddlužení řešení formou splátkového kalendáře je přímo ornou půdou pro všelijaké „dluhové kejklíře“. Takové oddlužení skýtá mnoho způsobů, jak ho zneužít, a ve skutečnosti se tomu tak ze strany dlužníků očividně i děje. Dlužníci mají mnoho prostředků, jakými svou pozici v už tak velkorysém režimu oddlužení vylepšují. Prvním takovým zneužitím lze spatřovat situaci, kdy si dlužník půjčí finanční prostředky už s tím úmyslem, že následně podá insolvenční návrh spojený s návrhem na povolení oddlužení a v případě povolení a schválení oddlužení uhradí na tento dluh jen 30 %, tj. minimální zákonný rozsah uspokojení. Samozřejmě skutečná míra uspokojení se odvíjí až od příjmů dlužníka, které v průběhu oddlužení inkasuje. Není však problém, aby si dlužník, který má relativně přesnou představu o tom, kolik činí jeho dluhy včetně příslušenství a sankcí spojených s nehrázením daných půjček, zajistil takovou výši oficiálních příjmů, aby uspokojil své nezajištěné věřitele z 30 %. V praxi je tak možno se nezděravka kdy setkat, že dlužník pobírá čistou mzdu v kýžené výši a zbytek mzdy je mu vyplácen neoficiálně, tudíž tzv. načerno, čímž je podporována nežádoucí šedá ekonomika. Obráceně, a to tedy v případě, kdy dlužník si je vědom výše své čisté mzdy, je možno institut oddlužení využít tak, jak bylo zmíněno výše uvedeným způsobem, a to že dlužník si před podáním insolvenčního návrhu spojeného s návrhem na povolení oddlužení „nabere“ půjčky v takovém rozsahu, aby byl vzhledem ke svým příjmům schopen uspokojit věřitele v rozsahu právě 30 % a nikoliv v rozsahu vyšším. Oba případy zneužití stojí na myšlence, že dlužník, zamýšlející již od počátku si půjčit od věřitelů finanční prostředky a ty jim plně nevrátit, takovému finanční prostředky získá, poté je spotřebuje, nebo nespotřebuje a kdesi neoficiálně si je uloží, načech následně podá návrh na povolení oddlužení, aby svým věřitelům splatil pouze 30 % z takto získaných finančních prostředků. Nabízí se, že v takovémto případě by reálně došlo z strany dlužníka k naplnění skutkové podstaty podvodu ve smyslu § 209 Tr.Z., kdy „pachatel jiného uvede v omyl, jeho omylu využije nebo mu zamlčí

podstatné skutečnosti, v důsledku čehož tato osoba provede majetkovou dispozici a tím vznikne škoda nikoli nepatrná na cizím majetku a dojde k obohacení pachatele nebo jiné osoby.¹²⁵, popř. úvěrového podvodu dle § 211 Tr.Z., podle kterého „kdo při sjednávání úvěrové smlouvy nebo při čerpání úvěru uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.“¹²⁶ Ovšem kde není žalobce, není soudce a zároveň prokázání úmyslu ze strany dlužníka nemusí být tak snadnou záležitostí, jak se zprvu může zdát. Další možná vychází z toho, že insolvenční soud podle § 395 odst. 1 Ins.Z. insolvenční na povolení oddlužení zamítne, pakliže je jím sledován nepoctivý záměr. Obdobně vyjdou-li po schválení oddlužení najevo okolnosti, na jejichž základě lze důvodně předpokládat, že oddlužením je ze strany dlužníka sledován nepoctivý záměr, insolvenční soud podle 418 odst. 3 Ins.Z. schválené oddlužení zruší a současně rozhodne o způsobu řešení dlužníkovy úpadku konkursem. Typickým nepoctivým záměrem jsou ony výše zmíněné možnosti zneužití, tedy načerpáním finančních prostředků před podáním návrhu na povolení oddlužení s úmyslem splatit jen část z nich či úmyslným ztenčením dlužníkových oficiálních příjmů. V případě, že se takové oddlužení bude svěřeno do rukou svědomitému a odborně jednajícím insolvenčnímu správci či samosoudci, tak nepoctivý záměr ze strany dlužníka by měl být odhalen. Situace, kdy dlužník čerpal značné finanční prostředky již ve stavu svého úpadku, které výrazně překračují míru jeho nezbytně nutných životních nákladů, nasvědčuje tomu, že by se o nepoctivý záměr skutečně mohlo jednat. Stejně tak pokud z dlužníkových doložených příjmů za poslední tři roky, které jsou obligatorní náležitostí návrhu na povolení oddlužení ve smyslu § 391 odst. 1 písm. c) Ins.Z., vyplývá, že těsně před podáním návrhu na povolení oddlužení došlo k markantnímu snížení dlužníkových příjmů, je vzhledem k řádnému prověřování případného nepoctivého záměru dlužníka nutno se dotazovat a zjistit, za jakých okolností a proč k takovému snížení došlo. Dále by insolvenční správce či sám samosoudce měl důkladně prověřit, jak bylo naloženo s finančními prostředky, které dlužník vyzískal od svých věřitelů. I když takovéto zevrubné prověřování, zda-li dlužník svým návrhem na povolení oddlužení sleduje nepoctivý záměr, mělo být zákonnou povinností insolvenčního správce,

¹²⁵ ŠÁMAL a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 3632

¹²⁶ § 211 Zákona č. 40/2009 Sb.

potažmo i samosoudce, tak v praxi se tak neděje. Soudy jsou zavaleny velkým přísunem insolvenčních návrhů a jejich vyřízení se provádí jak „na běžícím pásu“. Ani insolvenční správce není motivován k tomu, aby prověřoval záměry dlužníka, neboť v případě schválení oddlužení formou splátkového kalendáře získává dle Vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů nárok na odměnu ve výši 750,- Kč a v případě oddlužení povoleného na základě společného návrhu manželů 1.125,- Kč za každý započatý kalendářní měsíc od rozhodnutí o povolení oddlužení do skončení plnění splátkového kalendáře a též nárok na náhradu hotových výdajů ve výši 150,- Kč a v případě oddlužení povoleného na základě společného návrhu manželů 225,- Kč za každý započatý kalendářní měsíc od rozhodnutí o povolení oddlužení do skončení plnění splátkového kalendáře. Což je samozřejmě ekonomicky výhodnější variantou, než nejistá odměna v případě zamítnutí návrhu na povolení oddlužení pro nepoctivý záměr dlužníka a prohlášení konkursu na jeho majetek a v konečném důsledku i souhrnná odměna vyšší, neboť minimální odměna v konkursu dle § 1 odst. 5 Vyhlášky č. 313/2007 Sb. činí 45.000,- Kč. Dlužník, aby vylepšil své postavení a svou majetkovou situaci na úkor svých věřitelů, nemusí ani podstupovat riziko naplnění výše uvedených trestních činů, když stačí, aby dlužníkovou spřízněnou osobu přihlásila do jeho oddlužení pohledávku z titulu fiktivní půjčky, resp. zápůjčky. V praxi se pak děje to, že dlužník ví, jaká je výše jeho celkových dluhů, popřípadě sleduje v insolvenčním rejstříku, v jakých částkách se do jeho oddlužení věřitelé přihlásili a v posledních dnech lhůty pro uplatnění pohledávek se do oddlužení přihlásí i věřitel, který je s dlužníkem spřízněn (např. přítelkyně, babička či kamarád), a to s pohledkou na základě uzavřené smlouvy o zápůjčce. Dlužník se spřízněnou osobou uzavře smlouvu o zápůjčce, a to tak, že bude tzv. antidatována do období, kdy se dlužník nenacházel v úpadku a zároveň s obsahem, který neodporuje zákonům a též tak, aby nebylo možno uplatnit námitku promlčení. To znamená, že předmětná smlouva o zápůjčce je uzavřena s předmětem smlouvy, že zápůjčitel (spřízněná osoba) přenechává vydlužiteli (dlužníkovi) v hotovosti danou částku a ten se zavazuje ji za podmínek stanovených smlouvou vrátit. Pokud je třeba sjednání zápůjčky s vyšší částkou než 270.000,- Kč, tak je nutno uzavřít více takovýchto smluv, kdy každá jednotlivá zápůjčka nebude překračovat částku 270.000,- Kč, neboť Zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti ve svém § 4 odst. 1

stanoví, že platbu, jejíž výše překračuje částku 270.000 Kč, je nutno provést bezhotovostně. I když smlouva o zápůjčce je „tzv. reálný kontrakt, tj. nestačí jen dohoda smluvních stran, ale je nezbytné i reálné odevzdání daného předmětu půjčky“¹²⁷, tak insolvenční správce není s to, jak během svého přezkoumávání takovéto pohledávky, prokázat, že k reálnému předání zápůjčky skutečně nedošlo. Naopak dlužník a jemu spřízněná osoba v takovém případě vždy prokážou, že k předání zápůjčky skutečně došlo, a to ať už svou výpovědí či listinou – předmětnou smlouvou o zápůjčce, ve které se bude nacházet ujednání, že obě strany svým podpisem předmětné smlouvy stvrzují, že k předání zápůjčky došlo před podpisem dané smlouvy. Pakliže dlužník splní všechny náležitosti pro schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře a to mu bude skutečně schváleno, tak takovouto fiktivní smlouvou o zápůjčce, která bude koncipována tak, aby uspokojil své nezajištěné věřitele vzhledem k ostatním přihlášeným pohledávkám a vzhledem ke svým příjmům přesně z 30 %, dlužník docílí toho, že nejenže uspokojí své nezajištěné věřitele jen částečně, ale ještě se mu vrátí část peněžních prostředků, jež bude dostávat v rámci splátkového kalendáře jemu spřízněná osoba, která mu tyto finanční prostředky následně vydá. Autor má za to, že by v zákonné úpravě Ins.Z. mělo být na tuto možnost zneužití pamatováno a zaneseno ustanovení, podle kterého by v poměrech insolvenčního řízení měly být finanční prostředky na základě smlouvy o zápůjčce mezi dlužníkem a jeho spřízněnou osobou poskytnuty výhradně přes bankovní účet, a to pod sankcí možného popěrného úkonu. V případech předmětných smluv uzavřených před účinností takového ustanovení by byly se zvláštní a náležitou péčí zkoumány okolnosti uzavření těchto smluv.

V začátku této kapitoly bylo uvedeno, že dochází k situacím, kdy si dlužníci záměrně snižují své oficiální příjmy, aby svým věřitelům uhradili jen tolik, kolik je minimální míra uspokojení dle Ins.Z., tj. 30 %. Tento jev napomáhá k bujení tzv. šedé ekonomiky. Další příčinou, která podporuje rozpínání tohoto negativního fenoménu, je skutečnost, že dlužník, jemuž bylo schválené oddlužení plněním splátkového kalendáře, není motivován k tomu, aby oficiálně navýšil své příjmy. Důvodem je, že dlužníkovi zůstává měsíčně tzv. nezabavitelná částka, která se společně se zvýšením dlužníkovo mzdy zvedá jen nepatrně a od určité

¹²⁷ HULMÁK a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*, 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 2014, s. 744 – 752

výše čisté mzdy dokonce již jen stagnuje. Od výše mzdy 15.386,- Kč čistého měsíčně, pakliže nemá dlužník žádnou vyživovací povinnost, činí nezabavitelná částka 9.232,- Kč. Tato výše je pak shodná i pro všechny výše čisté mzdy nad 15.386,- Kč měsíčně. Z pohledu dlužníka není tedy rozhodné, jestli disponuje čistou mzdou ve výši 20.000,- Kč či 100.000,- Kč měsíčně. V obou případech dlužníkovi každý měsíc zůstane stejná částka. Dlužník tak není motivován, aby si obstaral vyšší příjem či další příjem, pokud mu dosavadní příjem zaručuje, že své nezajištěné věřitele uspokojí alespoň z 30 %. Zároveň pokud má dlužník možnost takového navýšení příjmu, tak je naopak spíše motivován k tomu, aby tak činil neoficiální cestou, která vede ke zmíněné šedé ekonomice. Autor je přesvědčen, že aby došlo ke zvýšení motivace dlužníků neustále se přičiňovat v rámci již schváleného oddlužení o zvyšování svých oficiálních příjmů, tím zároveň o vyšší uspokojování věřitelů a v konečném důsledku i o snižování prostoru pro šedou ekonomiku, tak je třeba, aby byl upraven mechanismus výpočtu nezabavitelných částek, a to potud, že výše nezabavitelné částky se bude neustále zvyšovat společně s též rostoucím příjmem dlužníka.

Další praxí je, že dlužníci jsou bez jakýchkoliv oficiálních příjmů a plnění do majetkové podstaty v rámci splátkového kalendáře je obstaráváno výhradně formou daru či důchodu poskytovaného třetí osobou. Jelikož dlužníci hojně využívali možnost hrazení svých dluhů částečně či plně formou daru či poskytovaného důchodu v případě, kdy jejich příjem nebyl dostatečný pro splnění podmínky uspokojení věřitelů alespoň z 30 %, tak takováto možnost byla novelou účinnou od 1. 7. 2017 zapravena přímo do Ins.Z., a to konkrétně do § 392 odst. 3, podle kterého „jsou-li zde osoby ochotné poskytnout dlužníkovi za účelem splnění oddlužení dar nebo mu po dobu trvání oddlužení platit pravidelné peněžní dávky, připojí dlužník k návrhu na povolení oddlužení i písemnou darovací smlouvu nebo smlouvu o důchodu; podpisy těchto osob na smlouvách musí být úředně ověřeny.“¹²⁸ V této souvislosti je nutno upozornit, že jak darovací smlouva, tak smlouva o důchodu mají svá specifika, pokud jde např. o jejich výpověď, apod. V případě, že dlužníkovi bude schváleno oddlužení a v průběhu oddlužení nebude ze strany dárce či poskytovatele důchodu plněno a zároveň nedojde k řádnému vypovězení smlouvy, tak soudně může takováto plnění vymáhat pouze sám dlužník, neboť právě jemu v průběhu oddlužení svědčí ve

¹²⁸ § 392 odst. 3 Zákona č. 182/2006 Sb.

smyslu § 229 odst. 3 písm. e) Ins.Z. dispoziční oprávnění k tomuto majetku. Je vysoce pravděpodobně, že dlužník nebude takováto plnění po svém dárci či poskytovateli důchodu vymáhat, možná pouze pod nátlakem insolvenčního soudu či insolvenčního správce pod pohrůžkou sankce v podobě zrušení schváleného oddlužení pro neplnění svých povinností či v krajním případě pro nepoctivý záměr. Dlužníci na tyto skutečnosti hřeší, když sami nevykazují žádný oficiální příjem a své plnění v rámci splátkového kalendáře obstarávají pouze na základě darovací smlouvy či smlouvy o důchodu, přičemž sami si obstarávají příjem načerno, tj. opět v tzv. šedé ekonomice. Z těchto neoficiálních příjmů pak do majetkové podstaty zasílají za osobu, která je formálně zavázána ve smlouvě o důchodu či v darovací smlouvě, plnění plynoucí z takovýchto smluv, a to samozřejmě v takové výši, aby věřitelé byli uspokojeni v minimálním zákonném rozsahu 30 %. Jako ilustrační případ nechť slouží insolvenční řízení vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp.zn.: KSUL 70 INS 24276 / 2015, ve kterém bylo dlužníkovi, který se dlouhodobě nachází v evidenci uchazečů o zaměstnání na úřadu práce, schváleno oddlužení formou splátkového kalendáře, a to pouze na základě plnění ze smlouvy o důchodu znějící na částku 17.000,- Kč měsíčně, k níž se zavázali rodiče dlužníka – toho času důchodci s průměrným starobním důchodem. Insolvenční soud dlouhodobě prosazuje názor, že upřednostnění schválení oddlužení na základě plnění výhradně z darovací smlouvy či smlouvy o důchodu před prohlášením konkursu na majetek takového dlužníka je výhodnější variantou pro všechny účastníky insolvenčního řízení. Věřitelé v takovém případě obdrží alespoň nějaké plnění, minimálně oněch 30 % a dlužníci dosáhnou kýženého osvobození od zbytku dluhů. Zatímco v případě konkursu by věřitelé pravděpodobně neobdrželi ničeho, neboť darovací smlouva či smlouva o důchodu by byly ihned vypovězeny a dlužník by nebyl motivován k podílení se na uspokojování svých věřitelů, neboť konkursem není možno dosáhnout osvobození od zbytku dluhů jako v případě oddlužení.

5. Závěr

Práce na téma „Praktická specifika oddlužení“ nabídla pohled na stále relativně nový fenomén, jakým je oddlužení jako jedna z forem řešení úpadku dlužníka. Jelikož je oddlužení pouze určitou výsečí insolvenčního práva, první kapitoly se zaměřují na teoretický podklad tohoto právního odvětví, na jehož základě je následně možno založit podrobnější zkoumání marginálních situací a případů, k nimž v souvislosti s oddlužením v praxi dochází. Zprvu je zmíněn samotný předmět insolvenčního řízení, kterým je podle § 1 Ins.Z. řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů, a oddlužení dlužníka. Definice předmětu Ins.Z. je následována vymezením samotného pojmu úpadku a jeho obligatorních znaků, když Ins.Z. rozeznává dva typy úpadku, a to úpadek ve formě platební neschopnosti a předlužení. Úvodní kapitoly obsahují také vylíčení elementárních zásad, ve smyslu kterých je Ins.Z. koncipován, jako je např. zásada hospodárnosti a rychlosti, zásada co nejvyššího uspokojení věřitelů nebo zásada spravedlivosti řízení apod. Teoretický exkurz zahrnuje též základní pojmy insolvenčního práva následované charakteristikou procesních subjektů insolvenčních řízeních se zaměřením zejména na insolvenční správce a insolvenční soudy. Teoretická část, která obsahuje taktéž první úvahy autora de lege ferenda (vhodnost a účelnost rozšíření položek insolvenčních rejstříků,...), je uzavřena výčtem způsobů, kterými lze ve smyslu Ins.Z. řešit úpadek dlužníka, a to formou konkursu, reorganizace a oddlužení.

Další část práce je zaměřena již výhradně na oddlužení. Nejprve je možnost zjistit, že svůj úpadek jsou oprávněny řešit oddlužením právnické osoby, které podle zákona nejsou považovány za podnikatele a současně nemají dluhy z podnikání, nebo fyzické osoby nemající též dluhy z podnikání. Dalším podrobným výkladem je ukázáno, že dluhy z podnikání nejsou konečnou překážkou v otázce přípustnosti oddlužení. Nejdříve bylo judikaturou dovozeno, že i dlužník disponující dluhy z podnikání může za určitých okolností podat návrh na povolení oddlužení, později, konkrétně novelou účinnou od 1. 7. 2017, bylo přímo Ins.Z. stanoveno, že dluhy z podnikání nebrání dlužníkovi řešit svůj úpadek

oddlužením, mimo jiné pakliže s tím souhlasí věřitel, o jehož pohledávku jde, přičemž platí, že věřitel souhlasí, pokud nejpozději spolu s přihláškou své pohledávky výslovně nesdělí, že s řešením úpadku oddlužením nesouhlasí, a toto své stanovisko odůvodní. Autor se zamýšlí nad zanesením jakéhosi druhého kola pro věřitele a jejich námitky ohledně přípustnosti oddlužení do právní úpravy, a to s ohledem na skutečnost, že v době podání přihlášky objektivně nemohou být věřiteli známy všechny okolnosti, na základě jejichž znalosti lze namítat nepřipustnost oddlužení. Návrh na povolení oddlužení nemůže v současné době podat již samotný dlužník, ale pouze k tomu zákonem stanovené subjekty, když i horní mez odměny za zpracování návrhu je zákonem taxativně daná. Výčtem všech druhů odpovědnosti zpracovatele, které se zpracováním návrhu na povolení oddlužení pojí, dochází autor k tomu, že výše zákonem dané odměny je neadekvátní a zamýšlí se nad její legitimní výší. Dalšími kapitoly se autor zabývá společnými rysy, ale též rozdíly mezi oddlužením řešením plněním splátkového kalendáře a zpeněžením majetkové podstaty včetně možnosti jejich kombinace. V neposlední řadě je pojednáno o společném oddlužení manželů včetně zaměření na pozici obou manželů, kteří mají v takovém řízení postavení nerozlučných společníků.

Další část práce je cílena na reálné, avšak okrajové situace, ke kterým v insolvenční praxi též dochází a jejichž řešení není minimálně na první pohled zcela zřejmé. První takovou je možnost přihlášení pohledávky v průběhu již schváleného oddlužení. Ins.Z. totiž rozeznává pohledávky, které je nutno přihlásit a pohledávky, které se považují v insolvenčním řízení bez dalšího ze zákona za přihlášené, aniž by bylo nutno podat jejich přihlášku. Autor se zaměřuje především na pohledávku pocházející z dědického řízení, ve kterém vystupuje jako dědic právě dlužník a zároveň, které bylo ukončeno v době již schváleného oddlužení, a dále na regresní pohledávku České kanceláře pojistitelů coby náhrady za plnění podle zákona o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla. Dalšímu zkoumání je podrobena společné oddlužení manželů, a to mimo jiné jak z pohledu úmrtí jednoho z manželů dlužníků za právní úpravy účinné do 31. 12. 2013, tak i pohledu právní úpravy následující. Následuje kapitola ohledně otázky provádění srážek z příjmů dlužníka, který je podnikatelem. Autor nabízí tři způsoby mechanismu provádění srážek, když sám se přiklání k variantě, že by dlužník měl do majetkové podstaty každý měsíc

zasílat částku, jejíž výše bude vycházet z jeho pravděpodobných příjmů. Následně po podání daňového přiznání z příjmů fyzických osob za předchozí období by měl poskytnout přiznání společně se svým účetnictvím, výpisy z účtů a daňovou evidenci insolvenčnímu správci, který na základě těchto účetních podkladů zjistí, jaké byly skutečné příjmy a skutečné výdaje dlužníka a vykázaný skutečný zisk zkonfrontuje s předpokládaným, na základě něhož dlužník odváděl v podobě záloh do majetkové podstaty konkrétní výše a tyto zálohy konečně zúčtuje. Autor dále v práci podává informaci o tom, že dlužník nemusí v rámci oddlužení řešení plněním splátkového kalendáře odvádět do majetkové podstaty zákonnou výši srážek, ale je možno ji modifikovat směrem dolů, a to prostřednictvím žádosti o stanovení nižších než zákonem stanovených splátek podanou nejpozději s podáním insolvenčního návrhu nebo v rámci § 407 odst. 3 Ins.Z., podle kterého i bez návrhu insolvenční soud rozhodnutí o schválení splátkového kalendáře změní, jestliže se podstatně změnilo okolnosti, které jsou rozhodující pro výši a další trvání stanovených měsíčních splátek. Veškeré obligatorní podmínky vyhovění takové žádosti nebo vydání výše uvedeného rozhodnutí podle § 407 odst. 3 Ins.Z. jsou obsaženy v kapitole 4.5. Oddlužením je ze strany každého dlužníka sledován záměr přiznání osvobození od hrazení zbytku dluhů. Autor se zaměřuje na to, jakým způsobem je dlužník oddlužen, v jakém rozsahu a též za jakých podmínek. Dlužník pokud splní všechny své povinnosti řádně a včas a současně splní i další podmínky, jako např. poctivý záměr svého oddlužení, tak mu je přiznáno osvobození podle § 414 Ins.Z. V případě, že dlužník neuspokojil své věřitele alespoň z 30 % nebo je-li hodnota plnění, při kterém obdrželi nezajištění věřitelé při postupu podle § 398 odst. 4 upravující přiznání dlužníku nižší než zákonem stanovené splátky, nižší než 50 %, tak přesto může dlužník být osvobozen od placení zbytku dluhů, a to po splnění určitých podmínek jako např., že dlužník tento stav nezavinil. Autor dále nabízí konkrétní příklady, které implikují nezaviněné jednání dlužníka ve vztahu k uspokojení jeho věřitelů, a to např. situace, kdy věřitelé rozhodli o jiné formě řešení oddlužení dlužníka, než kterou navrhoval sám dlužník. Nedílnou součástí této podkapitoly je i rozbor toho, v jakém rozsahu je dlužník, který dosáhl kýženého oddlužení, osvobozen neboli ke kterým dluhům se osvobození vztahuje včetně ilustračních případů. V závěru práce se autor zabývá charakterem nákladů spojených se správou a udržováním majetkové podstaty a zejména zneužíváním institutu oddlužení včetně úvah de lege ferenda v podobě například přiznání aktivní legitimace k podání žaloby na

vyklizení insolvenčnímu správci nebo zvyšování nezabavitelné částky z příjmů dlužníka proporcionalně ke zvyšování jeho příjmů.

6. Resumé

The topic of this rigorosum thesis is Practical specifics of debt relief. The possibility of debt relief is one of the parts of insolvency law and the insolvency law can be included in the civil law. The purpose of the insolvency law is to resolve the debt situation of the debtor in order to resolve his property relations to all the persons affected by this bankruptcy situation. Insolvency proceedings are based on the highest and at the same time proportionate satisfaction of the debtor's creditors. According to insolvency law the debt situation of debtor can be solved in three ways. As the first method, the insolvency law offers bankruptcy, which is based on the payment of debts on the sale of all the debtor's assets, including his wages. Another way is the reorganization, which is intended for companies that continue to run the business during whole insolvency proceedings and their debts are paid in stages. The last way is debt relief. In debt relief the debtor can pay only part of his debts. If the debtor complies with all the statutory requirements over the five-year period, he is discharged of remaining debts. Debt relief can be solved in two ways, by repayment schedule or by monetization of property of the debtor. Debt relief offers many peripheral situations and cases, which are difficult to solve. This rigorosum thesis involves several such situations – registration of the claim during the proceeding, a case when one of the debtors' spouses will die and its influence on proceeding, the characteristic of the debt situation of the spouses who jointly submit a debt relief claim, how the debtor's repayments are made if he is an entrepreneur, what are the conditions of to obtain lower repayments, what are the conditions of relieve from the rest of debts too and which debts are covered by this relieving to, costs associated with maintaining and managing assets during monetization and the last is how debt relief is abused by the debtors and how is possible to mitigate these possibilities. Rigorosum thesis is focused on solving these situations and it offers considerations as to how they should be solved according to the author. Insolvency proceeding is not easy as it may seem. It is based on the interpretation of court decisions, especially in marginal matters of insolvency law.

Použité prameny a literatura

a) Prameny:

zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

zákon č. 64/2017 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb.

zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance

zákon č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky

zákon č. 21/1992 Sb., o bankách

zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu

zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách

zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

zákon č. 312/2006, o insolvenčních správcích

zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla

zákon č. 294/2013 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb.

zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti

usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 8. 8. 2013, č.j. KSPL 29 INS 3787/2013

– B – 2

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 12. 2008, sp. zn. MSPH 89 INS 2788/2008, 2 VSPH 197/2008-A

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 12. 2010, sp. zn. MSPH 78 INS 5200/2009, 2 VSPH 830/2010-A

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2011, sp. zn. 29 NSČR 30/2010

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 1. 2009, sp. zn. KSUL 69 INS 3755/2008, 1 VSPH 277/2008, 24/2009-A

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 9. 2009, sp. zn. KSCB 27 INS 1466/2008, 1 VSPH 385/2009-B

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 6. 2010, sp. zn. MSPH 95 INS 9162/2009, 2 VSPH 274/2010-A

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 9. 2011, sp. zn. KSPH 41 INS 14739/2010, 3 VSPH 574/2011-B

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. KSPH 37 INS 4935/2008, 29 NSČR 30/2009-A

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2011, sp. zn. MSPH 76 INS 1833/2010, 29 NSČR 23/2010-A

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2013, sp. zn. MSPH 96 INS 714/2009, 29 NSČR 50/2011-B

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 11. 2008, sp. zn. KSHK 40 INS 2900/2008, 1 VSPH 165/2008-A

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. KSBR 37 INS 294/2008, 29 NSČR 1/2008-A

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 4. 2010, sp. zn. KSUL 46 INS 4623/2009, 1 VSPH 678/2009-B

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 5. 2010, sp. zn. KSPH 39 INS 2561/2010, 1 VSPH 280/2010-A

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 5. 2010, sp. zn. KSPH 39 INS 2561/2010, 1 VSPH 280/2010-A

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 1. 2010, sp. zn. KSUL 45 INS 5443/2009, 1 VSPH 730/2009-B

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. KSUL 70 INS 3940/2008,
29 NSČR 9/2009

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. KSUL 70 INS 3940/2008,
29 NSČR 9/2009

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 29 NSČR 20/2009

usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 2. 2012, sp.zn. 29 NSČR
54/2011

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 4. 2011, sp. zn. 3 VSPH 325/2011-B

usnesení Vrchního soud v Praze ze dne 23. 2. 2017, č. j. MSPH 79 INS
19915/2014, 2 VSPH 6/2017-B-75

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 2017, č. j. 2 VSPH 6/2017-B-75

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. 29 NSCR 39/2012

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. KSCB 27 INS
3617/2008, 1 VSPH 351/2009-A, 1 VSPH 307/2009-B, 1 VSPH 350/2009-B

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2012, č. j. KSPL 20 INS
3876/2010, 1 VSPH 175/2012-B

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 8. 2015, sp. zn. KSPH 71 INS
3201/2014, 2 VSPH 1506/2015-B

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 10. 2015, sp. zn. KSPH 67 INS
7819/2015, 2 VSPH 1709/2015-B

usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 25. 3. 2013, č.j. KSPH 39 INS
13224/2011 – B – 28

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2017, č.j. KSHK 42 INS
11251/2015, 3 VSPH 355/2017-P12-7

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31.3.2014, č.j. KSPL 56 INS 5847/2013,
2 VSPH 1493/2013-P7-7

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2017, č.j. KSHK 42 INS
11251/2015, 3 VSPH 355/2017-P12-7

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 9. 2011, sp.zn. 3 VSPH 574/2011-B

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 9. 2011, sp.zn. 3 VSPH 574/2011-B

usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 20. 5. 2013, č.j. KSPH 37 INS
7142/2012 – B – 25

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. 1. 2016, č. j. KSCB 41 INS
26161/2014, 1 VSPH 2257/2015-A-27

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 4. 2014, sp. zn. KSPH 60 INS
24122/2013, 3 VSPH 1987/2013-A

usnesení Vrchního soudu ze dne 22. 12. 2016, č. j. KSPL 54 INS 25106/2016, 2
VSPH 2337/2016-A-15

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 2. 2017, č. j. MSPH 79 INS
19915/2014, 2 VSPH 6/2017-B-75

usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. KSBR 31 INS
15847/2014, 2 VSOL 54/2016-B

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 2. 2017, sp. zn. MSPH 60 INS
21288/2015, 2 VSPH 1653/2016-B

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 6. 2012, sp. zn. KSUL 77 INS
23837/2011, 2 VSPH 796/2012-B

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 1. 2014, sp. zn. KSUL 43 INS
14093/2010, 3 VSPH 1718/2013

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 4. 2012, sp. zn. KSPL 29 INS
18109/2011, 3 VSPH 365/2011-B

usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 9. 12. 2014, sp. zn. KSOS 31 INS
9338/2014, 2 VSOL 1290/2014-B

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 11. 2013, sp. zn. KSPH 41 INS
7657/2013, 3 VSPH 1413/2013-B

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 2014, sp. zn. KSHK 41 INS
1479/2011, 3 VSPH 192/2014-B

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. KSUL 45 INS 3212/2009,
29 NSČR 12/2013-B

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 3. 2015, sp. zn. KSUL 45 INS
4254/2012, 3 VSPH 6/2015-B-46

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 1. 2015, sp. zn. KSLB 76 INS 8091/2009, 1 VSPH 2161/2014-B

usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 5. 9. 2016, č. j. KSPH 36 INS 10428/2011, 4 VSPH 955/2016-B-109

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 7. 2014, sp. zn. KSPH 55 INS 519/2008, 2 VSPH 7/2014-B

usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 7. 2013, sp. zn. MSPH 78 INS 18395/2012, 3 VSPH 1092/2013-B

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 29 NSCŘ 39/2014

rozhodnutí Nejvyššího soudu, sp.zn. R79/2009

rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 6. 12. 2010, sp.zn. 45 ICm 1417/2010

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3509/2010

rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 27. 1. 2015, č.j. 54 ICm 2795/2014-17, KSLB 57 INS 6007/2012

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.9.2014, sp.zn. NS 21 Cdo 3812/2013

JIRMÁSEK, Tomáš. Oddlužení podnikatelů – provádění srážek. [online]. [cit. 29. 9. 2014] Dostupné na www.epravo.cz/top/clanky/oddluzeni-podnikatelu-provadeni-srazek-95269.html

Praktický průvodce insolvenčním řízením [online]. Praha: Verlag Dashöfer, nakladatelství, spol. s r.o., ©2014. Dostupné z: <http://www.dashofer.cz/>

a) Literatura:

DAVID, Ludvík. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7357-460-4.

HENDRYCH a kolektiv. *Právní slovník*. 3. vydání, Praha: C.H.Beck, 2009, s. 1481. ISBN 978-80-7400-059-1.

HULMÁK a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*, 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 2014, s. 2080. ISBN 978-80-7400-287-8.

KOTOUČOVÁ, Jiřina a kolektiv. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Komentář*. 1.vyd. Praha: C.H.Beck, 2008. 1076 s. ISBN 978-80-7179-595-7.

KOZÁK, Jan; BUDÍN, Petr; DADAM, Alexandr; PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 928 s. ISBN 978-80-7357-375-1.

KRÁLÍK, Michal. *Podílové spoluvlastnictví v občanském zákoníku*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2011, s. 536. ISBN 978-80-7400-400-1.

RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 1.vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 472 s. ISBN 978-80-7357-329-4.

ŠÁMAL a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 3632. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠVESTKA; SPÁČIL; ŠKÁROVÁ, HULMÁK a kol. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2009, s. 2296. ISBN 807-40-0004-1.

WEINHOLD, David. *Promlčení a prekluze v soukromém právu*. 1. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2015. s. 288. ISBN 978-80-7400-576-3.

Abstrakt

Tématem této rigorózní práce jsou Praktická specifika oddlužení. Rigorózní práce se zabývá specifickými situacemi a případy v rámci oddlužení, jenž je relativně stále novým fenoménem insolvenčního práva. Právní institut oddlužení spadá do insolvenčního práva, jež je samo jednou z mnoha větví občanského práva. Smyslem insolvenčního práva je řešení úpadku nebo hrozícího úpadku dlužníka tak, aby byly vyřešeny majetkové vztahy k dotčeným osobám. Za základní princip insolvenčního řízení lze považovat co nejvyšší poměrně uspokojení dlužnickových věřitelů. Insolvenční zákon nabízí tři možnosti řešení dlužnickova úpadku. Prvním je konkurs reprezentující situaci, kdy dlužník aktivně nevyvíjí žádnou svou podnikatelskou činnost a jeho věřitelé jsou uspokojováni z celého postižitelného dlužnickova majetku. Druhou možností je reorganizace, která je určena pro i nadále podnikající společnosti, přičemž pohledávky věřitelů jsou uspokojovány postupně podle reorganizačního plánu. Poslední možností je oddlužení, v rámci kterého je dlužník oprávněn splatit pouze určitou část svých dluhů. V případě, že dlužník splní všechny podmínky oddlužení, je osvobozen od zbytku dluhů. Oddlužení je možno provést dvěma způsoby, a to plněním splátkového kalendáře nebo zpeněžením majetku, toho času za určitých podmínek, které stanoví insolvenční zákon, i kombinací obou způsobů. Proces oddlužení přináší mnoho okrajových situací, které podléhají náročnějšímu řešení a analýze. Rigorózní práce se právě na takové případy zaměřuje, když nabízí hned několik takových situací, a to možnost přihlašování pohledávek v průběhu již schváleného oddlužení; smrt jednoho z manželů, jimž bylo schváleno společné oddlužení manželů; charakteristiku společného oddlužení manželů jako takového včetně jejich postavení coby nerozlučných společníků; způsob provádění srážek z příjmů dlužníka, který je podnikatelem; podmínky pro schválení nižších než zákonem stanovených splátek; podmínky pro osvobození dlužníka od zbytku dluhů; zaměření se na dluhy, na něž osvobození od zbytku dluhů dopadá; řešení problematiky hrazení nákladů spojených se správou a prodejem majetku v průběhu oddlužení; možnost zneužívání institutu oddlužení. Práce je koncipována jak úvahy *de lege lata*, tak i formou *de lege ferenda*, když řešení převážné části touto prací dotčených záležitostí je založeno na základě zde vybrané a ucelené judikatury.

Klíčová slova: insolvenční řízení; oddlužení; srážky z příjmů dlužníka; úmrtí dlužníka; nižší splátky; osvobození od placení zbytku dluhů; zneužívání oddlužení

English abstract

Practical specifics of debt relief

The topic of this rigorosum thesis is Practical specifics of debt relief. The rigorous thesis is focused on specific situations and cases of debt relief, which is relatively still a new phenomenon of insolvency law. The aim of the thesis is to focus on solving and analyzing specific and in practice specific issues. The possibility of debt relief is one of the parts of insolvency law and the insolvency law can be included in the civil law. The purpose of the insolvency law is to resolve the debt situation of the debtor in order to resolve his property relations to all the persons affected by this bankruptcy situation. Insolvency proceedings are based on the highest and at the same time proportionate satisfaction of the debtor's creditors. According to insolvency law the debt situation of debtor can be solved in three ways. As the first method, the insolvency law offers bankruptcy, which is based on the payment of debts on the sale of all the debtor's assets, including his wages. Another way is the reorganization, which is intended for companies that continue to run the business during whole insolvency proceedings and their debts are paid in stages. The last way is debt relief. In debt relief the debtor can pay only part of his debts. If the debtor complies with all the statutory requirements over the five-year period, he is discharged of remaining debts. Debt relief can be solved in two ways, by repayment schedule or by monetization of property of the debtor. Debt relief offers many peripheral situations and cases, which are difficult to solve. This rigorosum thesis involves several such situations – the registration of the claim during the proceeding, the death of one of the debtors' spouses, the specifics of common debt relief of spouses, debtor's repayments if he is an entrepreneur, lower repayments, the debtor's exemption from the payment of the rest of the debt, the costs associated with maintaining and managing assets during monetization and abuse of debt relief by debtors. Rigorosum thesis is focused on solving these situations and it offers considerations as to how they should be solved according to the author. The thesis is deciphered both by *de lege lata* and *de lege ferenda*, when the almost whole solutions of the issues are based on the court decisions

Key words: insolvency proceedings; debt relief; debtor's repayments; death of the debtor; lower repayments; exemption from payment of the rest of the debt; abuse of debt relief